

vi människor

nr 1-2 1983
årgång 35
20 kr

NEJ, JAG VILL INGET HA TILL HÄLFTEN!
JAG KRÄVER HELA HIMLEN! HIT MED JORDEN!
HAVET OCH FLODERNA OCH BERGSLAVINERNA
ÄR MINA - OCH JAG SCHACKRAR INTE! *

Tonårskvinnor:

● Ett annat liv än mammas

* Se dikten sid 2.

innehåll

Jag vill ha ett bättre liv än mammas. Intervju med Sonja, 19 år, av Anne-Marie Svedin	sid 6
En tonåring som är en tjej som är en kvinna. Några fragment från tonåringarnas värld, av Pia Axelsson	sid 10
Vår musik är ärlig musik. En intervju med det danska rockbandet Clinic Q av Eva Ekelöf	sid 16
Den sanna kärleken – läs och lär av Frida. Av Christina Walldin	sid 20
Coco	sid 22
Tonårskvinnan – ett uppgivet offer i en skensensuell värld? av Birgitta Öjesson	sid 24
Boken om Nina	sid 26
Den "moderata" generationen. En betraktelse av Barbro Larson	sid 27
På söndagarna läser jag lägenhetsannonser. Ett brev från Tove, 17 år	sid 29
17 år och med barn. En intervju med Marita av Karine Mannerfelt	sid 30
Film	sid 43
Raggning – eller spelet som avslöjar könsmarknadens krassa mekanismer av Pia Axelsson	sid 46
Bokrecensioner	sid 50
Vem tillhör natten? av Hjördis Levin	sid 60
Skapa alternativ till de manliga löntagarfonderna, skriver Agneta Dreber	sid 66
Reportage från en belägrad bas, av Catharina Stenberg och Eva Grape	sid 68

Nej, jag vill inget ha

Nej, jag vill inget ha till hälften!
Jag kräver hela himlen! Hit med jorden!
Haven och floderna och bergslavinerna
är mina – och jag schackrar inte!

Ånej, mej mutar du inte med stycken, liv!
Allt helt och fullt! så vill jag ha det!
Jag vägrar ta emot en hälftenlycka,
jag vägrar ta emot en hälftenorg.

Allt jag begär är hälften av den kudde
där varsam pressad mot din kind
liksom en hjälplös stjärna, som ett stjärnfall
stenen i ringen gnistrar på din hand. . .

av
Jevgenij Jevtusjenko
Ur: Dikter mellan ja och
nej 1970
Översättning Hans Björkegren

*Vi människor
utges av Svenska
Kvinnors
Vänsterförbund*

Nummer 1-2/83

Årgång 35

Postadress:

Solidaritetsrörelsens hus
Barnängsgatan 23
116 41 Stockholm
tel: 40 90 65

Postadress:

Box 3120
103 62 Stockholm

Redaktör:

Pia Axelsson

Distribution:

Helena Guilotte

Ansvarig utgivare:

Valborg Svensson

Prenumerationspris:

75:-/år

Postgiro:

90 24-1

Vi människor utkommer
med 6 nummer per år.

Redaktionskommitté:

Eva Ekelöf
Gun Fälth
Agneta Gustafsson
Hetty Rooth
Ann Rudberg
Lotta Schüllerqvist

Tryck:

Tryckeri AB Federativ,
Stockholm, 1983

Omslag: Christina Alwner

Bilaga medföljer

Tonårskvinna

har vi sagt och många har studsat. Tonårskvinna – inte tonårstjej.

Tonårskvinna är ett ord valt med omsorg. Det ordet har varit arbetsnamn för det här temanumret. Redaktionens mål har varit att beskriva en bestämd grupp människor – flickorna i åren strax före 20. Den tid då de är på väg in i vuxet liv – de år då flickan tar stegen in i en kvinnovärld. Då hennes personlighet stelnar i värderingar, mål och förväntningar på livet. Då hon förhoppningsvis också skaffar sig en egen sexualitet.

Vart är de på väg alla dessa unga kvinnor runt omkring oss? In i samma gamla tjatiga roller som vi, eller? Har de sista 14 åren av kvinnokamp spelat någon roll för dem? Väntar det dem något annat, bättre än tidigare generationers kvinnor?

Med fragment från deras värld – med intervjuer, dikter och reportage – har vi velat ge en bild av tonårskvinnan. För det finns inga enkla svar – bara små ljusglimtar i en annars ganska mörk bild av upprepningar.

P A

För att jag ska känna det där heta
längst inne i mig,
måste du vara där –
förklara och utvinna min explosiva energi.
Då är våra murar raserade, blottade
smälter våra ytor samman.
Vi knyter den uråldriga rituella knuten.
Blir ett med varandra och naturen,
bildar länken mellan generationerna.
Vi lyckas förkroppsliga
Kärleken igen!

Helena, 17 år

Erja Lempinen

Drömmen är barn och ett liv som är bättre än mammas

□ Att få jobba med något som verkligen intresserar en – det är sånt man knappt vågar prata om, säger 19-åriga Sonja Hautala. Hon är hotellstäderska men börjar snart som sjukvårdsbiträde. Hon vågar inte hoppas på att bli sjuksköterska.

Sonja är tillsammans med en kille sedan en tid. Han vill gärna bli ompysslad. Men hon tänker inte laga maten åt honom och ta hand om honom om hon inte får något tillbaka.

Sonja Hautala är 19 år, en späd, blek lite tystlåten tjej som bor i en egen liten lägenhet i Hässelby och arbetar som hotellstäderska 4–5 timmar om dan.

Vi träffas i den lilla pryldigt möblerade ettan, med kramdjur på sängen och en gammal negerdocka på en stol i hallen och romantiska affischer på väggarna. Sonja berättar att hon just nu måste bo hemma hos sin fränskilda mamma för det mesta, lönen från hotelljobbet räcker inte både till mat och hyra så hon går hem och äter. En vecka senare ska hon byta arbete och börja som sjukvårdsbiträde på ett långvårds-sjukhus, då kommer hon att klara sig själv, tror hon.

Döda ting

– Nu arbetar jag bara med döda ting. Det känns meningslöst, särskilt när jag tjänar så lite. När jag kommer hem från arbetet känner jag mig som en

gammal tant. Utsliten. Jag vill bara sova.

– Sjukvårdsbiträde är det enda jobb jag har tänkt på. Det beror på att jag tycker om att pyssla om människor och jag gillar gamla människor de har sån personlighet. Min mamma har varit städerska hela sitt liv och jag vill få ett bättre liv än hon haft. Jag kan inte tänka mig att bli sjuksköterska eller läkare för jag har så dåliga betyg. När jag gick i grundskolan hade jag det bråkigt hemma och jag var hellre ute med mina kompisar än pluggade, så gick jag konsumtionslinjen för att få gymnasiekompetensen och försöka bättra mina betyg men det gick inte.

Jag är inte heller karriärstypen, det ligger inte för mig.

Vill du ha barn?

– Helst skulle jag vilja ha ett barn nu, men omständigheterna är inte precis såna. Jag måste klara mig själv först och så är

förhållandet mellan mig och min kille Anders lite ostadigt.

– Jag skulle helst vilja vara hemma och se mitt barn växa upp och inte behöva lämna det till ett daghem. Jag tror barn blir splittrade av det, men jag förstår ju, att när jag väl blir med barn så kommer det inte att bli så av ekonomiska skäl.

– Jag tycker inte att jag är för ung för att skaffa barn och jag tror inte jag skulle känna mig låst. Jag tror det skulle vara en härlig känsla att få barn. Helst vill jag ha många om det går.

När började du gå ut med killar?

– Jag började gå ut med killar i sjuan. Då var jag fortfarande barnslig. Jag träffade en kille en vecka kanske. Då var det så att först blev jag kär i killen och om han inte var kär i mig då var jag olycklig och kunde gråta hur länge som helst. Om han

var kär i mig då var man ihop en vecka sen var det inte roligt längre. Helst skulle man vara olyckligt kär. Det var nån slags tävling om vilka man kunde få när man spelade ut allt det där med tårar och sånt. Sen i nian började jag vara tillsammans längre med killar. Anders är den tredje som jag varit ihop med länge. Vi träffades på ett fik. Han smickrade mig och frågade om jag ville gå med på en fest. Sen blev vi ihop.

– Förut var jag tillsammans med honom varenda dag. Jag kände mig tvungen till det fast jag inte ville. Det bara skulle vara så.

– Nu har jag två stycken tjejkompisar som jag träffar också. Han vill inte träffa dom för han tycker inte om att sitta och höra på tjejsnack. Fast jag vill lika lite sitta bland hans kompisar och höra på när dom pratar. Vi har bestämt att bara träffas på helgerna nu. Det är helt underbart för då hinner man längta efter varandra och då har man roligt när man träffas. Jag tänker på honom hela tiden men det är inte samma sak som att vara tillsammans, jag kan utträtta mina saker och han sina.

”Pyssla om”

– En annan sak som jag har tänkt mycket på är att han inte vill pyssla om mig, däremot vill han bli ompysslad själv. Jag vill inte stå med middan på bordet och säga, här lilla gubben, känner du dig dålig, puss puss. Det gör jag inte om jag inte får något tillbaka.

Tycker du att ni är jämställda?

– Det är inga problem med jämställdheten när det gäller såna saker som att bädda, men han kan aldrig säga rakt ut att han tycker om mig. Frågar jag så säger han både och eller såna saker är för känsliga att prata

om. Jag tycker att eftersom min kille är 22 år borde han vara mycket mognare än jag, men det är han inte. Tvärtom. Jag vill att en kille ska vara starkare och tryggare, nu känner jag mig ofta som en morsa för honom. Men det verkar inte som det fanns några killar som var mogna, då skulle man kanske träffa nån som var 50 år.

– Jag tror att killar tycker om att bli ompysslade och att tjejer fixar allt åt dom för dom fick klara sig själva när de var små. Små flickor blir mer ompysslade om de får höra att de är söta och små, men pojkarna får inte det så de stannar kvar i det där.

– Det verkar lättare att vara kille. De tänker inte, allting bara flyter för dem, de bara handlar. Tjejerna engagerar sig mycket mer i känslor. Om nåt händer så går man och tänker fram och tillbaka på det hela tiden.

Tycker du kvinnorörelsen behövs?

– Jag vet inte. Ibland verkar det litet överdrivet. Vi har det ganska bra när det gäller jobb och löner och sånt. Det andra får väl var och en klara upp själv. Lär man inte en kille att bädda, diska och laga mat från början så ska man inte komma och gnälla sen.

Tycker du det är viktigt att vara tillsammans med en kille?

– Ja det känns hemskt att vara ensam. Nu är jag både tillsammans och inte tillsammans och det är bra. Men jag tror att det betyder mindre när man blir äldre, jag hoppas det i alla fall. Jag tror inte jag kommer att gifta mig. Min mamma har skilt sig två gånger. Jag tror att samma saker kommer att hända mig som hänt henne och det är dubbelt så svårt att separera om man är gift, så jag kommer nog bara att bo ihop med någon.

– Jag vill inte vänta mig att nå-

got bra ska hända då blir jag bara besviken, därför tror jag allt kommer att gå dåligt. Som när jag träffar min kille nu på helgerna. Varje gång tror jag att vi inte ska träffas nästa helg och så när vi ändå träffas så blir jag stormlycklig.

Är det viktigare att din kille tycker om dig än att du tycker om honom?

– Ja, han måste älska mig. Jag vill veta vad han tycker men han säger det aldrig i klara ord och det gör att jag blir olycklig och deprimerad. Därför har jag börjat tänka lite mer nu på vad jag tycker själv.

Sminkar du dig alltid?

– Nej, men om jag gick ut på diskotek utan att måla mig, det vore rena döden. Jag känner mig så osäker utan smink. När jag har varit tillsammans länge med en kille då struntar jag i sminket för då spelar det ingen roll, då tycker dom om en i alla fall. Men först ska man vara lite snygg det bara hör till. Jag vill inte träffa min killes kompisar utan att sminka mig. Säger jag det till honom, säger han bara ”lägg av” och det gör ju inte mig säkrare. Nu när vi har hållit på och gjort slut och trasslat fram och tillbaka så målar jag mig när vi träffas. Jag vet inte om han bryr sig om hur jag ser ut. Jag håller på och tänker fram och tillbaka på det. Jag tror inte killar tycker tjejer ska vara snygga, men gulliga. Det är precis som med snygga killar. Dom är snygga, sen är det inget mer.

En egen person

– Kläder köper jag sällan för jag har inte råd. Dessutom tycker jag bara det finns en sort. Jag skulle vilja ha personliga kläder. För ett par år sen ville jag se ut precis som alla andra, det har gått över. Nu vill jag se ut som en egen person. Jag har diskuterat det där med kläder

Ann Eriksson

– Det verkar lättare att vara kille. De tänker inte, allting bara flyter för dem, de bara handlar.

med min kille, han säger att tjejer klär sig i högklackade stövlar för att se lockande ut för männen. Det tycker inte jag stämmer, det är också för att jag själv ska känna mig snygg. Har jag högklackade stövlar på mig så ser alla kläder finare ut, har man lågklackade stövlar ser man vanlig ut.

– Egentligen tycker jag inte om att ha långbyxor på mig. När jag kommer hem från jobbet på sommaren sätter jag på mig klänningar. Jag tycker om söta kläder.

Har du några hobbies?

– Jag tycker om att teckna.

Nu ska jag börja med en korrespondenskurs i teckning. Jag får se hur det blir. Sen älskar jag djur. Jag skulle vilja åka till Afrika och titta på leoparder och såna djur i verkligheten. Nu har jag bara akvariefiskar. Jag hade en katt förut. Den blev nästan som mitt barn. Men nu är den död. Ja, så virkar och stickar jag ibland. Allt sånt där kommer i perioder.

Har du aldrig tänkt att du skulle kunna arbeta med något sånt som du är intresserad av?

– Nej, det är för stora för-

hoppningar. Sånt vågar man knappt tala om. Det är för stora grejer att drömma om. Fast om jag verkligen tog mig i kragen skulle jag gå på kurs och lära mig keramik, att göra statyer och sånt.

Hur vill du vara som kvinna?

– Jag vill vara varm, jag vill bli mor. Det är min dröm att bo på landet och ha massor av djur och massor av barn.

Anne-Marie Svedin

En tonåring som är en tjej som är en kvinna...

Tonåringar, säger vi och klumpar ihop nästan en halv miljon flickor och pojkar i en enda grupp. Tonåringarna är, har, kan, osv säger vi och så är mallen gjuten.

Det är synd om tonåringarna. De är arbetslösa. De har ingen framtid. Blir de inte märkta av arbetslösheten som förhindrar den naturliga inskolningen i samhällets vuxenliv så väntar dem ett datoriserat yrkesliv i en kärnvapen- och miljöhotad värld. Det är synd om ungdomen tänker vi och ser lite ointresserat på denna anonyma massa som vi inte har några större förhoppningar på. Och så glömmar vi bort att det här är individer. Att det är nu flickan gör de första erfarenheterna som kvinna och att den kvinnan nu håller på att stelna i en bestämd personlighet. Hennes förutsättningar att forma den personligheten är mycket olika i olika klasser av samhället. Men vilken grupp hon än tillhör präglas naturligtvis hennes förutsättningar av att hon är kvinna. Men det kommer hon inte själv att riktigt inse förrän hon förfördelas av det. Om några år, när konkurrensen hårdnat, när hon funderar över om hon ska satsa på yrkesroll eller mammadito och plötsligt upptäcker att det inte är hon som avgör.

*

En officer och en gentleman, heter filmen just nu. Filmen som ALLA tonårstjejer pratar om. Nästan som gamla Love Story. Fast lite lyckligare slut förstås.

Här finns allt.

Den vackre Richard Gere med mycket ambitioner, svärmod och spelande muskler.

Mamma som tog livet av sig.

Pappa som är horkarl och suput.

Bäste vännen som också begår självmord.

Kvinnan som är beräknande och sviker.

Kvinnan som älskar utan att ställa egna krav.

Lägg till lite sadism i form av armédisciplin, en auktoritär fadersgestalt i skepnad av en vidrig sergeant, mycket sex och stönande kvinnoansikten.

Rör om och se... hur otroligt det än låter... en romantisk historia om hur mannen av folket gifter sig med kvinnan av folket. Fast på vägen hinner han klättra på klasstegen och bli "en officer och gentleman". Slutscenen är en modern variant av prinsen på den vite springaren. I nutidsversionen har hästen ersatts av en motorcykel och tornet av en pappersfabrik.

Inne vid maskinen står HON, övergiven men stolt. Upp till fabriken kommer HAN, på sin våldsamma stora motorcykel. Kameran följer honom in genom fabriksportarna. Vi följer hans bestämda steg fram mellan raderna av maskiner. Den vita uniformen lyser mot grå tristess. Som på ett magiskt tecken tystnar varje maskin han går förbi. Han närmar sig. Hon ser inget. Nu. NU böjer han sig ner, lyfter upp henne i sina armar. Så bär han henne, fram genom leden av applåderande pappersarbetare, ut ur fabriken. Upp i klassamhället. Hon i hans armar.

Göran Assbring

"Det är fortfarande killarnas musik"

*

I ett tv-program uppträder Tant Strul. Det tjejröckband som är populärast just nu. Unga, fräscha och på stadiga ben vräker de fram sin musik på elgitarrerna. En nedhasad tröja över en bar axel, håret som svänger, unga flickansikten som sluter sig i musiken och ord som nästan blir ohörbara när de stöter in i mikrofonen. Det gungar om deras musik – här finns professionalitet och säkerhet. Men det är fortfarande killarnas musik. De framträder, värderas och accepteras i en värld uppbyggd på männens villkor. Det är inte här vi hittar ledtrådarna till tonårskvinnornas tankar, förhoppningar och framtid.

*

Musiken, tekniken (också datan) och idrotten. Allt är det i första hand killarnas intresse. Det kan också bli tjejernas – men det är i männens värld de träder in – det är på deras villkor tjejerna tar del av det och kanske gör det också till sitt intresse.

Erja Lempinen

Bristen på intresset från unga kvinnor för den hårda rockmusiken beror förmodligen på att den inte svarar mot deras behov. Den aggressiva, tekniska rocken dominerar marknaden. Tjejerna hänger med, så som de alltid "hängt med".

Tonårskultur – tonårskvinnokultur. Det öppnar plötsligt nya dörrar till diskussioner om varför mäns intressen tas på allvar och kvinnors förlojligas. Varför det "manliga" upphöjs till norm och de "kvinnliga" behoven blir något att le åt?

*

"Skriv snart" heter en bok av Siv Widerberg och Anneli Minkkinen. Den består av en brevväxling mellan författaren Siv Widerberg och tonårsflickan Anneli. Brevväxlingen pågår under fem år. Här växer en bild fram av hur hon formas – tonårskvinnan.

"Jag hittar så sällan böcker jag känner igen mig i", beklagar sig Anneli.

Och mellan raderna lyser sökandet efter jaget fram. Vem är jag? VEM ÄR JAG? Är jag det nya röda läppstiftet, populäraste tjejen i klassen, ett par nya häftiga brallor eller bara Dannes tjej. Det ständiga letandet efter jaget i andras ögon. Det viktigaste yttre och det inre som så skamligt försummas.

Varför hjälper vi dem inte?

Borde vi hjälpa dem?

Peka på vägar att hitta det nödvändiga inre som också blir avstampet till ett vuxenliv anpassat efter egna behov. Inte andras.

*

Bli någon annan i en gammal herrhatt för 75 kr? Eller hitta just din personlighet i en hellång tyllklänning – garanterat begagnat 50-tal och inköpt från USA. Bara 275:-. I second-handshopen i Gamla Stan handlar det om utanpåverket – pråligt och lite sjukt som de utgångna sidenskorerna eller slipsen med flottfläck à 20 kr.

Kanske är det inte av vikt. Det är så lätt att bara fastna vid trenderna – så lätt att glömma att bakom det röda håret och spretiga skorna finns det olika uppväxtvillkor – de klassmässiga skillnaderna som redan börjat skilja dem åt i olika grupper. Själva tonårstiden har inte förändrats för de kvinnor som är på väg in i vuxenlivet. Bara de yttre förhållandena. Skoltiden har blivit längre, möjligheterna till jobb är inte självklara längre.

Den största arbetslösheten finns bland de unga kvinnorna. I oktober 1982 var 7,8 procent av alla kvinnor mellan 16 och 24 år arbetslösa. Motsvarande siffra för männen var 6,8 procent.

Förtidspensioneringarna ökar, också bland unga människor. Men här ligger tjejerna lite lägre än sina jämnåriga killar. Och de ökar inte i samma takt som männen heller.

Vart är de på väg – alla dessa unga kvinnor? Har de lärt sig något av sina mödrars misstag – kommer de att välja annorlunda? Nej – förmodligen inte.

Det är under de sista tonårsåren som det händer... som besluten fattas, som de första stegen i bestämda riktningar tas. Det syns i den tillgängliga statistiken. Det är i den här åldern man flyttar – ibland långt bort. Det är nu man satsar på en bestämd yrkesgren. Och kanske också på sammanboende. De unga flickorna gifter sig visserligen inte i samma utsträckning som förr. Man det betyder inte att man inte flyttar ihop.

Sett i ett perspektiv av den totala befolkningen tycks de unga kvinnorna gå tätt i sina mödrars fotspår.

Visst fortsätter de till studier i gymnasiet – nästan i högre utsträckning än killarna – men vad väljer de? Jo, det är framför allt till konsumtions-, vård- och beklädnadsteknisk linje de unga kvinnorna söker sig (SCB pressmeddelande 83-01-11). Några år senare börjar de att arbeta inom den offentliga förvaltningen eller handeln. Och precis som sina mammor går de oftare till doktorn, har fler sjukdagar och konsumerar mera läkemedel (exkl p-medel) än den manliga delen av befolkningen. Allt enligt SCB:s statistik.

*

Göran Assbring

"Var finns hjärtebiblioteket idag?"

Tretton år gammal brukade jag somna tillsammans med en ficklampa och "Mitt livs hjärtebibliotek". Tidningarna var förbjudna därhemma men jag hade en välvillig väninna med storasyster och många gamla årgångar av "hjärtebiblioteket". Oh, det var härliga kvällar. Passion, spänning och lyckligt slut. Tills den dag mamma kom med dammsugaren, drog ut sängen och ner rasslade de undängömda tidningarna. Utan ett ord plockade hon upp tidningarna. Fortfarande under tystnad gick hon ut och slängde tidningarna i soptunnan.

Oh, vilken skam.

Var finns "mitt livs hjärtebibliotek" idag?

Tonårsflickor vill inte ha serietidningar – dom vill ha kärleksromaner, säger en vänlig äldre man bakom disken i en tobaksaffär.

Naturligtvis.

"Harlekin", "Flickor i vitt", "Allersromanen", "Romantik". Pocketserierna lyser ju från nästan varje kiosk och tobaksdisk. De kostar

bara några kronor mer än en tidning men ger längre tid av underhållning. Här finns romantiken, spänningen och förberedelserna på det vuxna livet. Allt anpassat efter tiden;

Meg vet inte vem och vad hon ska välja.

Raina är ensam mamma.

Problem som förmodligen kan bli aktuella ganska snart för en ung kvinna avverkas i de olika intrigerna. Enklare psykologiseranden får göras och enkla svar lämnas på komplicerade livsproblem.

Det är lätt att ironisera över schablonerna och de ständigt lyckliga slutet. Istället funderar jag över de behov texterna tillfredsställer och varför det inte kan göras utan att läsaren också får en hel säck av konservativa värderingar om kvinnor och män med på köpet?

"Hans armar slöt sig tätt om henne och åter möttes de i en lång kyss. Bränningarna rullade in över deras fötter, och mäsarna skränade och väsnades omkring dem, men de var för upptagna för att lägga märke till något annat än varandra." (Ur: Megs dilemma, sista stycket.)

”Att vara privilegierad i detta samhälle är detsamma som att ha en nedärvd trygghet och tilltro till sin egen betydelse såväl som individ som samhällsmedlem. Att vara privilegierad är detsamma som att urskilja sig själv som självständig individ och att därur vinna förmågan att planera sitt liv, att kunna ta ett grepp om sitt liv. Att vara privilegierad är detsamma som att vilja och att kunna ta ansvar för sig själv som individ och samhällslig varelse.”

Så skrev Eva Mannheimer i en forskningsrapport om ungdom och sexualitet som kom 1975. Hon fortsätter också med att beskriva hur olika förutsättningar hos tonåringarna också formar deras sexualitet:

”Om jag ser på de flickor jag intervjuade finner jag en rad klassmässigt bestämda skillnader. För de flickor som kom från arbetarklassen var det en självklarhet att de skulle jobba. De var inställda på att ta vilket som helst av de utbytbara avindividerande jobb som stod dem till buds. Avsikten med jobbet var för dem pengar, tvånget att försörja sig, överleva. Hos medelklassflickorna finner jag en något annorlunda inställning. De hade vissa krav på vad slags jobb de ville ha, men krav som bestäms av att också de känner en otrygghet i samhället som de har behov av att kompensera. De söker en bekräftelse på sin betydelse genom att vilja jobba med samhällets avigsidor, den sociala sektorn.

De privilegierade flickorna, slutligen, de som kommer från överklasshem, från akademikerhem osv, är klart mer inriktade på att jobbet skall ha ett värde för dem som människor. De jobbar för sin egen skull. De vill ha jobb som överensstämmer med deras intressen. De äger den självklara trygghet i samhället som gör att de vågar ta risker genom långa utbildningar. De vågar överskrida samhällets normer i politiska och konstnärliga arbeten. De är vana att bli behandlade med respekt.

Arbetartjejen däremot har inga val, inga alternativ. Hon är inte van att välja utan endast att underkasta sig realiteterna.

/--/

Det är inte bara så att de privilegierade har större krav på livskvalité utan det faktum att de kan se fram emot intressanta och personligt givande jobb gör att de överhu-

vudtaget inte blir så beroende av killar utan kan ha ett självständigt förhållande till både dem och sin sexualitet. . . . de behöver inte se kärlek och sexualitet som sitt enda bekräftelseområde – de behöver inte överlasta och belamra relationen till det andra könet.”

– Forskningsrapporten är åtta år gammal, påpekar Eva Mannheimer idag. Jag tror inte att förhållandena är lika deprimerande nu för tiden, säger hon och hänvisar mig vidare till en skolsköterska i Gävle.

Skolsköterskan heter Vivi-Anne Rahm. Under våren 1981 gjorde hon en enkätundersökning bland 407 tonåringar i åldern 15–18 år. Hon ville undersöka deras attityder till droger, sex och preventivmedel.

– Tonårsflickorna röker, dricker och debuterar sexuellt tidigare idag, säger Vivi-Anne. Intervjuszvaren visar också att flickorna, i större utsträckning än pojkarna, tar det sexuella initiativet.

Undersökningen från Gävle går inte att jämföra med det omfattande material som Eva Mannheimer kom med 1975. Vivi-Annes undersökning är ett statistiskt material utan bearbetningar eller analyser. Men ändå . . . siffrorna är intressanta.

Så här kommenterar hon den själv:

– Det är pojkarna det är synd om idag. Det är dom som är osäkra och passiva. När jag frågar varför de inte legat med någon ännu händer det att de svarar: ”Ingen har frågat mig”.

Det är också pojkarna som i högre grad än flickorna ångrar det första samlaget: 84 procent jämfört med flickornas 63 procent. Ju senare de intervjuade debuterat desto positivare har det varit. Dessutom avlivar det här materialet myten om den tidiga sexdebuten hos dagens tonåringar. Cirka hälften av tonåringarna under 18 år hade inte legat med någon överhuvudtaget. Fortfarande finns den gamla graviditetsrådslan kvar hos den unga flickorna. 75 procent av de tillfrågade hade någon gång varit rädda för att de eventuellt varit med barn. En rädsla som de också håller för sig själva. Preventivmedel är fortfarande svårt att prata om – killarna förutsätter att tjejerna använder p-piller. Kanske finns förklaringen i att det är svårt att prata om sex överhuvudtaget. I alla fall för killarna. Bara 20 procent – jämfört med tjejernas 56 – kunde prata om sex hemma.

Pia Axelsson

Gattet – rinnande av ljus lera, en gulaktig
upplösande färg som på gamla fotografier
där motivet är på väg att erövrats av papperet.
Jag går nerfär trappan. Min lilla väska är
packad. Det blåser hårt. Jag har den blå
sydvästen. För varje gång är det samma sak,
fullkomligt självklart att lämna allt. Ja,
förhärdat – att inte veta vad kärlek är,
när jag haft alla dessa kvinnor omkring mig
som offrat sina tungor av rörelse. Gattet
bleknar bakom mig, vitnar med ett svagt
fräsande. Och i varje sekund upphör mitt liv
och deras. Det är bråttom nu. Mot mig blåser
halva kosmos, stora block av framtid. Hela
förorter stångar mig i sidan. En motorväg
passerar förbi i en oerhörd hastighet, ett regn
av het asfalt. Och allting upphör för alltid
att vara sig likt –

Följ mig inte längre. Det behövs inte.

Jag är på väg till er.

av
Åsa Nelvin
Ur: Gattet
Norstedts förlag

Vår musik är ärlig musik

Flygbåtarna från Malmö till Köpenhamn kostar nu 80 kr tur och retur. På morgonen har det regnat men när jag kommer till Köpenhamn skiner solen försiktigt. I centrum trängs välklädda människor i överfyllda varuhus och på Ströget har butikerna det mesta att erbjuda. Men det är dyrt. Ett par minuter från Rådhusplatsen ser Köpenhamn annorlunda ut. De gamla husen finns kvar, orestaurerade. I bottenvåningen små affärer som slaktare, ostaffär och vinbutiker. För länge sedan försvunnet i Sverige. Barnen på trottoarerna, tre pojkar med en hund försöker klättra över planket inne på gården till det hus jag ska besöka. Köpenhamn har upplevt en våldsam höst med kravaller och upplopp. I landet finns 90 000 arbetslösa ungdomar. Det finns varken arbete eller bostäder till dem. Regeringarna har avlöst varandra. Just nu bedriver en högerministär en hård nedskärningspolitik som främst har gått ut över den sociala sektorn.

Ett kollektiv på fem tjejer bor i ett nedslitet hus i Köpenhamns innerstad. De är alla unga, mellan 20 och 25. Två av dem är systrar, Dorte och Lise. De spelar båda i rockbandet Clinic Q, tillsammans med Susanne Unruh, och Gitte Trier Christensen, som inte bor i kollektivet. De är ett av de få kvinnliga rockbanden i Danmark. Det bästa danska rockbandet anser många. Deras musik är vital, avancerad och på något vis behärskad. Lise sjunger med en mörk, mogen röst som påminner om Grace Slicks. Till gestalten är hon smal och liten med ett litet slitet ansikte med enorma ögon. Blont kortklippt hår, med mörk hårbotten. Smal mun, oroliga händer. Susanne är den som pratar mest under intervjun. Hon är lugn och klok och förvånansvärt mogen för sina 23 år. Dorte är rund, rar och lite blyg. Gitte träffar jag inte, hon har just fått barn. De verkar nymornade, äter frukost. Ansiktena är bleka och rensk-

rubbade. Vintersolen silar in genom det smala köksfönstret. Det är trevligt att träffas.

– Vår musik är en ärlig musik. Den är ren och klar. Därför kallar vi oss Clinic Q. Q står för kösamhället, som egentligen heter Cueur på engelska, men det kunde ingen uttala, och så blev det Q. Vi skriver musiken och texterna själva. Det blir på gehör, vi tar hem bandet från studion och arbetar vidare på det, sen när vi träffas arbetar vi ihop oss till den slutliga versionen. Det blev mest naturligt att skriva på engelska. Vi hade börjat att spela engelska låtar. Och sen vill vi ju nå ut utanför Danmark med vår musik. Fast de flesta danska rockband sjunger ju på danska. Texterna handlar om oss själva, om det som händer i samhället, ibland skriver vi om sådant som hänt andra, som vi läst om. Då försöker vi sätta oss in i den personens situation. Vi vill vara samhällskritiska men på ett personligt sätt. Vi stöder kvinnorörelsen och spelar på kvinnofestivaler. Våra texter handlar ju om tjejers situation och liv bl a. Egentligen är ju kvinnobanden undergroundmusik, för branschen är kommersiell och vill ha produkter som säljs och kvinnorock säljer inte så bra alla gånger. Men nu har vi spelat in en skiva som kommer ut i januari och den hoppas vi på.

Vi vill inte vara smarta eller kommersiella. De flesta ger upp, titta bara på Eurovisionschlagerfestivalen. Men vi vill spela den musik vi känner angår oss tillsammans med vår publik, som känner samma sak. Det som ligger i tiden, i luften. Vi har samma känslor.

Lise tycker inte det är konstigt att vara tjej och spela i ett rockband. Från början var vi väninnor. Vi växte upp ihop, vi har samma bakgrund. När vi var 15–16 år köpte vi el-gitarr, tidigare hade vi spelat på aukustisk gitarr. Andra väninnor har vi glidit ifrån, men musiken har hållit ihop oss.

Nu blandar tjejerna sig i mer och mer. De flesta danska band har en pige med.

Clinic Q

Søren Svendsen

Men samtidigt berättar hon att det var svårt att få tag i en gitarrist när den förra drog sig ur och ville göra egna grejor. – Det är svårt att få tag i någon som vill satsa, för det måste man göra totalt när man spelar i ett band. Allt tar mycket tid, spelningar, repetitioner, administrationen, resandet, komponerandet.

Hitills har de haft jobb vid sidan om, som brevbärare, att sälja teaterbiljetter eller varit arbetslös. Men det håller inte. Musiken kräver allt. Det går inte att sköta ett jobb samtidigt.

Susanne berättar om när de är ute och spelar, hur de sliter med utrustningen, uppför trånga trappor och långa korridorer. Men ändå. – Vi vill hålla på tills vi blir pensionerade. Musiken är viktigast. Vi drömmer om att kunna leva på den. Att inte behöva betala för att få spela, att få in något också när allt är betalt. Vår

tur till Jylland t ex, det var slit och släp och inget fick vi ut av det ekonomiskt. Och Gitte som var gravid. Hon kunde inte lyfta några tunga grejor då. Men musiken är drivkraften.

I mars ska de spela i Tyskland och Holland, i april i Sverige och Norge. Gitte ska ta med sin baby på turnéerna. – Så då måste vi hyra hotellrum också. Det blir dyrt.

– Den kommersiella bilden av kvinnor är att de ska vara mjuka, medgörliga, det är snobberi. Rockmusiken är upprorisk, den är naturlig, en del av livet, där uttrycker vi oss, vårt temperament. Sådana är vi. Rockmusiken är arbetarklassens musik.

Hemma spelar jag deras kassett. Lise sjunger om illusioner med sin mörka röst. "Det vi har ska inte slås sönder. Du måste ha lite lite hopp, annars kan du inte möta allt som väntar dig."

Eva Ekelöf

Enda Barnet

Jag är deras ögonsten.
De påstår att de lever
enbart för min skull.
Men jag tror snarare
de lever för att vinna
första pris i Curling.
Jag är deras Curlingsten.

De har gjort mig rund och tung
med sitt påpassliga trugande,
slät och strukturlös med sitt
eviga polerande. Och så har de
försett mig med ett handtag.
Det är lätt att få tag i mig
och slunga mig dit de vill.

Och nu sopar de som galningar
för att jämna vägen för mig.
De sneglar åt alla håll,
och jämför min position
med andra barns, för det finns
andra ambitiösa föräldrar,
som också sopar som besatta.

Ja, jag är nog deras ögonsten.
Den de ständigt håller ögonen på.

av Kersti Styrén
ur: Poesi
Rallarros förlag

Erja Lempinen

Den sanna kärleken?

Läs och lär av Frida

□ Frida är namnet på en ny veckotidning för tonårstjejer. Utmärkande för den är förvandlingsnumren av enkla tjejer till små förvuxna damer, de korta berättelserna "ur livet" och reportagen om hur man hittar på olika sätt att tjäna pengar. Christina Walldin är 22 år, studerar och försörjer sig som sjukvårdsbiträde. Hon blev så upprörd efter att ha läst ett nummer av tidningen att hon tog kontakt med Fridas redaktion. Här är hennes kommentar.

Kärleken är viktig. Det är den som gör oss mänskliga, svaga, generösa och får oss att känna medlidande med en annan människa. De flesta tycker nog att kärlek är en av de viktigaste sakerna i livet. Att hitta en annan människa att älska...

Men vad är kärlek egentligen? I alla tider har människan skrivit, sjungit och berättat om kärleken, men det är svårt att göra några generaliseringar eftersom varje människa är en särskild individ med sina egna drömmar, känslor och tankar.

Kärlekens konst

En av de som anser att kärleken i alla fall har vissa gemensamma grunddrag är Erich Fromm, en av Freuds lärjungar. I sin bok "Kärlekens konst" säger han att den mogna kärleken är en "aktiv kraft hos människan, en kraft som genombryter murarna mellan den enskilda människan och hennes medmänniskor och därmed också förenar henne med de andra. Kärleken hjälper henne över känslan av isolering och särskildhet, (som Fromm anser är grunden till många mänskliga problem och

orsaken till mycket ondska), men tillåter henne alltjämt att vara sig själv, att bevara sin integritet".

Fromm menar att för att kunna känna kärlek till en annan människa måste man för det första älska sig själv, och även innesluta resten av mänskligheten i sin kärlek. Kärleken ser han som lösningen på mänsklighetens problem.

På människors behov kan man alltid tjäna pengar. Alltså finns det många tidningar med kärleken som huvudtema.

En av dem är "Frida".

Det är en tidning "om unga tjejer, av unga tjejer, för unga tjejer". I tidningen finns de traditionella inslagen: noveller om kärlek (typ Mitt Livs Novell), horoskop, uppmaningen: "njut av en riktig skönhetskväll", osv.

Man kan också läsa om hur Marie, 19, förvandlas från en rätt vanlig tjej till en vamp med rätta suget i blicken och putande läppar. Rätt frisyr och lite smink på rätt ställen i ansiktet kan göra underverk, så tappa inte modet! Du lite vardagsvanliga tjej kan bli lika lockande som hon på bilden. (Om du läser och lär av Frida.)

Bläddrar man vidare i tidningen kan man på sidan 59 hitta ett kärlekstest med rubriken: "Är du verkligen kär?". (Och vem har inte frågat sig det någon gång när vardagen tränger sig på?)

I inledningen kan man läsa att "Testet har komponerats av en amerikansk sociologiprofessor, som lagt ner många god timme på att kartlägga de typiska egenskaper som kännetecknar Den Enda, Stora Kärleken".

Om resultatet blir: "8 A eller fler så är det du känner verkligt nära den sanna kärleken. Du är verkligen fäst vid din partner och ni binds samman av något mer och djupare än sexuell samstämmighet".

Ett exempel:

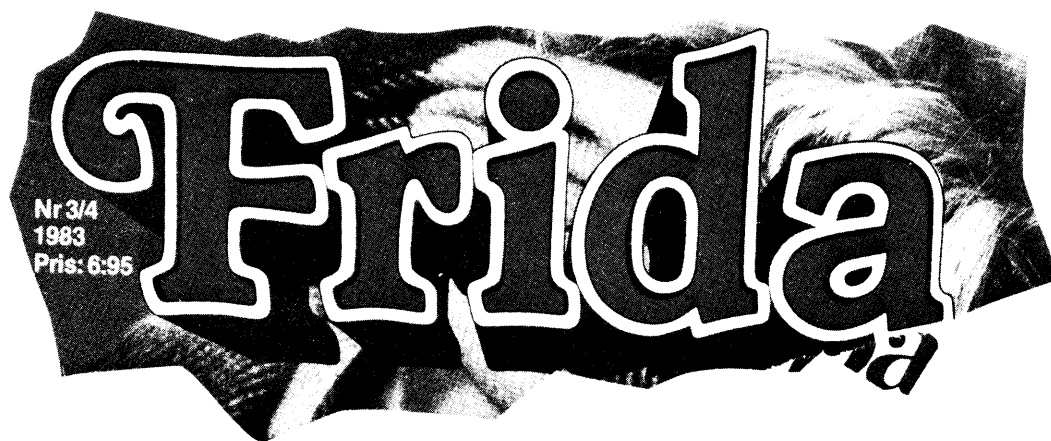
Din älskade vill älska med dig. Men du vill inte:

A. skulle du då låtsas att du ville

B. låtsas få huvudvärk

C. säga att du inte har lust

Bäst poäng får du om du väljer A. Sämst om du väljer C. Man kan undra vad "professorn" själv har för sexliv. Och man kan också fundera över hur det här kan påverka unga tjejer.

Att säga nej till sex med sin kille är inte lätt. Man är rädd för att såra, eller att han ska hitta någon annan. Det kräver ganska mycket mod, och respekt för sin egen person, om man ska våga vara ärlig. Det blir inte lättare när man får läsa att man ska låtsas, annars är det ingen riktig kärlek. Att knulla med någon mot sin vilja är att begå våldtäkt mot sig själv. Sexualiteten rör vid det känsligaste inom människan. Genom att låtsas skärmar jag av mig mot honom. Vi kan aldrig komma närmare varandra än skyddsmasken tillåter.

I "Flykten från friheten" skriver Fromm, *"Genom att forma om oss efter våra medmänniskors förväntningar, genom att icke vara annorlunda, kan dessa tvivel på vår egen identitet tystas ned och en viss trygghet ernås. Men det är ett högt pris man får betala. Uppger man sin individuella självständighet, hämmas hela livet. Fastän den som genomgått en sådan mekanisering i biologisk mening är levande, är hans känsloliv och hela själsliv dött"*.

Trams?

De flesta frågorna i testet fortsätter i samma stil som den ovan. Man ska ge upp intresset som inte han delar, dela sin älskades åsikter, gärna göra honom till viljes om du vill gå på

bio men han vill stanna hemma och titta på TV osv. osv.

Litar man på sina känslor och följer dem får man ett C i protokollet. "8 C eller fler – vad är det här för trams! Det måste du väl själv förstå att det du känner inte är kärlek".

Jag ringde upp till redaktionen och fick prata med den man som är ansvarig utgivare för "Frida", Göran Rask. Han berättade att tidningen vänder sig till tjejer i åldrarna 16–21 år. Målsättningen är att "underhålla med det som är angeläget" för unga tjejer.

Det nummer som jag hade läst, det första numret sedan "Frida" blev veckotidning från att tidigare ha varit månadstidning, var "skitdåligt", anser Göran Rask. Testet ville han inte stå för, i fortsättningen skulle redaktionen diskutera om de skulle ha med såna här tester. På frågan om varför dom inte väntade med att ge ut första numret, om det nu var så dåligt, svarade ansvarig utgivare att det gick inte för att allting var redan bokat till ett visst datum i förväg. Det gick inte att ändra på, bl a för tryckeriets skull, och man vill ju få det så billigt som möjligt.

Var det verkligen en sociologiprofessor som hade gjort testet? Undrade jag, och fick svaret att:

– Det vet du lika bra som jag att professorer i Sverige och i

USA inte är samma sak. Men någon slags fackman är han i alla fall. (Enligt uppgift som Göran Rask hade fått när han köpte testet.)

"Gnida" och spara

Det nummer som jag hade läst var alltså "skitdåligt", men det nya numret av Frida var däremot mycket, mycket bättre. En enorm utveckling enligt Göran Rask.

Så jag släntrade ner till kiosken för att köpa det nya numret. Slår upp tidningen och det första jag får se är en bild på två unga tjejer, endast iklädd bastkjol, med rubriken: "De kom på ett sätt att gnida och spara" Ordet "gnida" är dubbelbottnat. De här tjejernas jobb består nämligen av att gnida in manliga turister på Kanarieöarnas playor med sololja.

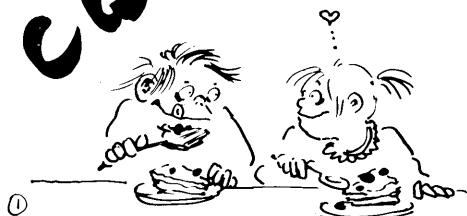
Artikeln om de smarta brudarna är en uppföljning av förra veckans nummer (nr 2) där man berättade om hur arbetslösa ungdomar hittade på olika sätt att tjäna pengar på, att bli sina egna. Det var det exemplet på de seriösa inslagen som Göran Rask menade att tidningen faktiskt också hade.

Allting utvecklas. Men om det är till tjejernas nytta, eller för Rask och hans kompanjers egen ekonomiska vinning, det är en helt annan femma. □

Christina Walldin

caca

BETTAN, 6 ÅR, PÅ
JULGRANSPLUNDRING

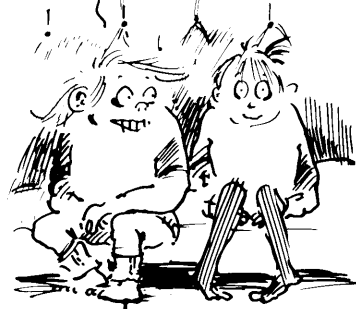
①

© ALVNER - VALLGÅRDA
AREHÉNBOCK

②

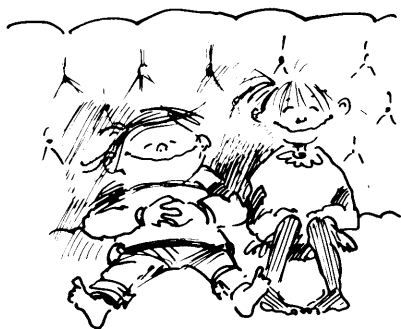
SKA DU FÖLJA MED PÅ TOA OCH
TITTA VAD JAG HAR...?

③

④

⑤

BETTAN
13 ÅR

TORBE FRÅGADE CHANS PÅ MIG
I LÖRDAGS...

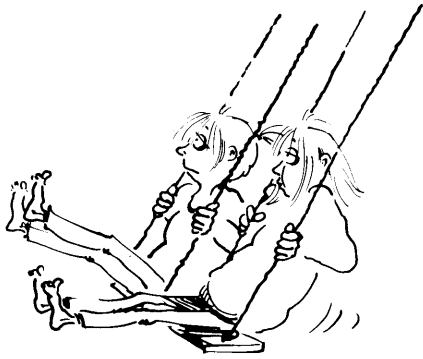
...ÄSSÅ SLÄTADE HAN MIG
OCH DET VAR ÄCKELIGT.

-ÅH

ÅH

⑥

7

JAG VÅGAR INTE TRÄFFA TOBBE, KAN INTE DU
GÖRA SLUT MED HONOM ÄT MIG ??

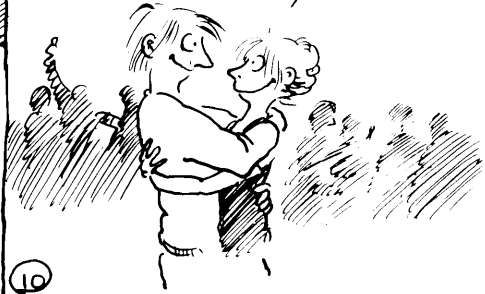
8

BETTAN
17 ÅR

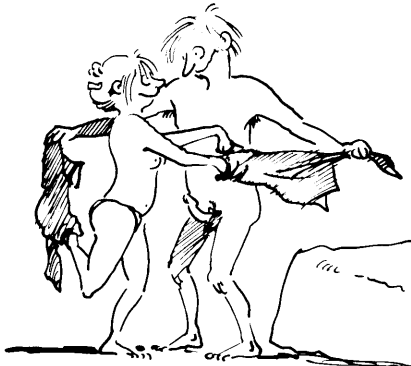
9

VI MÅSTE TRÄFFAS IGEN

10

EN TIO SENARE...

11

TÄNK OM MAMMA
KUNDE SE MIG NU...

12

Tonårskvinnan – ett uppgivet offer i en skensensuell värld?

Jag ville baka ihop tonårsflickornas sexual-
liv i en liten nätt rätt och servera den med
alla ingredienserna klart beskrivna. Men
jag märker att det inte går.

För vems sexualliv känner jag till utom mitt
 eget? Och knappt kan jag ens definiera det.
Erotiken är svårfångad och alla sexualliv unika.

Och ändå ser jag tonårsflickans sexualliv så
tydligt: åh, hon är så vacker, håret fladdrar i
sommarm vinden, kroppen är brun och spänstig,
han håller ömt och beskyddande om henne,
hon ler förväntansfullt innan han kysser henne.
Sen . . .

Blind beträder tonårsflickan i dag den vuxna
världens älskog. Den kunskap hon har om sig
själv är kommersialismens bild av henne: jag är
vacker, jag är passiv, jag förväntar mig inget, att
älska är att ligga med en kille som är mjuk och
öm.

Vem är jag? Vad vill jag? Hur ser min kärlek
ut egentligen?

Det vet hon inte än. Hon har inte haft chan-
sen att spegla sig, inte mött motstånd, inte fått
chans att anta och förkasta, ta klar ståndpunkt,
inte samtalat – kort sagt hon har inte fått någon
jagmedvetenhet. Hon är ett offer i en skensexu-
ell omgivning, följer minsta motståndets lag,
uppgiven.

Redan i 12–13-årsåldern börjar det snac-
kas tjejer emellan och killar emellan om
vem som knullat med vem och vem som
kommer att knulla med vem. Det skvallras på
skolgården, i gänget. Spänningen är stor, allt rör
sig kring sex.

Flickor ligger med en kille första gången i 14–
15-årsåldern. De gör det för att man ska det.
Inte i första hand för att de längtar efter det eller
för att kroppen pockar.

Ja, man ska ligga med varandra och sedan
prata om det med kompisarna. Men gamla mo-
ralregler lever obehindrat kvar: en tjej som
ligger med många killar är fortfarande "hora",
fast det ordet naturligtvis inte används. Hon
kallas madrass eller håll.

Killar som ligger med många tjejer är efter-
traktade och "manliga". Fortfarande är det så
här.

När en ung flicka älskar med en kille är det
egentligen inte alls fråga om att älska – långt
därifrån. Hon ligger med honom för att hon
måste – av sociala skäl.

Det sker på en fest hos någon i gänget, hon
är berusad, de parar sig i ett rum i mör-
ker, kanske inte heller han vill innerst
inne utan hon måste egga upp honom. Akten är
fysiskt och psykiskt ganska likgiltig för henne.
Hon genomför den för att inte betraktas som
"mossig". Och för att inte riskera att killen går
ifrån henne. Hans villkor. Hon är fast i det
kommersiella samhällets bild av parlyckan. Den
romantiska drömmen om honom har hon fått
uppmålad i oändliga upplagor. Men drömmen
krossas gång på gång.

Flickan blir 17–18 år. Hon har blivit mer
medveten om sig själv. Beroende på vem hon är
får hon mer eller mindre jagmedvetenhet.

Hon kan bli kvar passiv och har drömmen
om honom kvar, han som ska göra allt bra.

Eller hon kan ha fått en känsla av egenvärde i
arv. Hon ser fram mot ett yrke, ett eget liv, får
en egen sexualitet.

Ingen vet hur det kommersiella sexfixerade
samhället påverkar flickorna. Dagens tonårs-
flickor är den första generationen som växer
upp i denna pseudohedonistiska värld. Svaret
kommer väl om ett par decennier?

Tomas Södergren

• *Glimtar förmedlade av tre gymnasietjejer, 17–18 år!*

– Jag pratar inte mycket sex med mina kompisar. Det sexuella livet vill jag behålla för mej själv. Skulle jag prata om det skulle det kännas som om kraften gick ur mej.

– Egentligen förstår jag inte varför sex framställs som så speciellt. Det är ju en del av något helt.

– Det är enklare att ligga med någon man inte känner än med en kompis. Med en kompis är det svårt, man blandar ihop känslorna.

– Många tjejer har p-piller, men det är också många som inte har det. De chansar, det är det vanligaste. Eller avbryter.

– När jag var yngre tänkte jag att bara jag träffar en kille blir allt bra. Tjejer i den åldern är inte medvetna om att de har en

egen sexualitet. Nu fantiserar jag, har bilder som jag tycker om att tänka på.

– Tjejer i 13–14-årsåldern har rent passionerade förhållanden till varandra. De rivaliserar och snacket går om vem som tar kompisens ifrån en. Det är lustigt att vi aldrig är rädda för att vi skulle vara lesbiska, men killar är rädda för att de skulle vara homosexuella.

– Jag tror inte vi blir särskilt utnyttjade. Tidigare tyckte jag ett tag att jag blivit utnyttjad. Då blev jag rent taskig mot killarna i stället.

– Min mamma undrade en gång vad jag såg hos en kille jag umgicks med. Hon tyckte inte han var särskilt snygg. Det hade jag inte tänkt på. Jag tyckte han hade en söt stjärt och sa det till henne. Hon är katolik. Hon hade svårt att smälta det.

– En måndagmorgon i nian kom en tjejkompis infarande och sa "Gu'alltså, vikken brud jag träffa i natt, vikka pattar hon hade!" Killarna blev alldeles paffa när hon härmade dem och började diskutera.

Birgitta Öjersson Frilansgruppen

Källor: Forskningsrapport nr 36 vid sociologiska institutionen vid Göteborgs universitet: Idémateriel kring ungdom och sexualitet (1975) av Eva Mannheimer.

Tre gymnasietjejer 17–18 år.

Pseudohedonism = en som är åskådare och konsument av färdiga tillrättlagda njutningar. Hedonist = livsnjutare, en som gör njutningen till mål för mänskligt handlande.

En bra bok som inte säljer – den är för självklar!

Nina – en serie om kärlek
Text: Magnus Knutsson
Bild: Carina Hellström-Norrman
Carlsen/if 1982
Pris: ca 20 kr

Nina är en tecknad serie om en tjej som är ungefär 16–17 år. Hon känner sig tjock, dum och ful i jämförelse med de andra tjejerna i skolan.

Ibland drömmer hon att hon vore lika snygg, attraktiv och bra och hade lika många killar som hennes klasskompisar skryter om att de har.

Hemma är hon fortfarande "mammans lilla Nina" och hon får aldrig igenom sin egen vilja. Hennes mamma bestämmer till och med vilka kläder hon ska ha på sig.

På nyårsafton blir Nina för första gången bjuden på fest, till sin kusin. Där träffar hon till sin lycka en kille som verkligen verkar intresserad av henne.

Men hon har för höga förhoppningar! Killen försvinner och i sin besvikelse låter hon sig supas under bordet och förföras okänslomt av en man som hon inte alls är intresserad av.

Efter några veckor träffar hon Jonas igen, den gulliga killen från nyårsfesten. Och Nina och Jonas börjar träffas allt oftare och oftare. Med hans hjälp hittar hon sitt eget jag och slår sig fri från sina föräldrar och blir av med alla sina nedvärderande tankar om sig själv.

Boken är bra och ger en god syn på verkligheten. Men den är alldeles för självklar. Varför ingen vill köpa den beror nog mycket på att handlingen inte är så gripande, den är tagen ur vardagen, detta vet vi alla redan om!

Den skulle nog locka fler läsare om den var framställd på ett intressantare och mer realistiskt sätt.

Sättet vilken boken är skriven på vänder sig till den vuxna generationen.

Den är för "tam" för ungdomar av idag. För att ungdomar ska reagera måste verkligheten överdrivas!

Tänk bara på hur mycket sex och våld vi blir iproppade med från TV, video och bio.

Ungdomar lockas mer av böcker än av bildserier. I böcker kan man själv skapa bilderna av personerna. Med bilder blir boken så låst och enkelspårig. Boken skulle vända sig till en större grupp läsare om den var utgiven i pocketform. Bilden på framsidan och bokens namn säger allt om innehållet. Den borde t ex bara heta "Nina",

tycker
Johanna, Anna och
Carina
från skoltidningsredaktionen
på Fribergaskolan.

En "moderat" generation – allt ska kunna köpas

Det är inne att vara moderat. Trendigt. "The preppy look" har blivit ungdomernas kännemärke: veckad kjol, cardigan, loafers och halvstrumpor. "Ulf Adelsohn är helgullig", säger tonårstjejerna. Som barn av 60-talet undrar man vad i hela friden det är för gulligt med Adelsohn – eller med hans budskap: Sköt dig själv och skit i andra! Fast så vulgärt uttrycker sig förstås varken han eller någon annan moderat. Istället talar de om "ett samhälle med starka, oberoende människor". Frihet och oberoende är viktiga ord i det moderata språket, ord som betyder något konkret för unga människor på väg ut i livet.

I det senaste valet röstade ca 38 procent av de unga väljarna (mellan 18 och 25 år) på moderaterna, enligt SIFO:s eftervalsanalys. I skolvalen hade partiet större framgång än någonsin, 35–40 procent av eleverna vid högstudier och gymnasier röstade moderat.

Det är en vedertagen uppfattning inom politisk teori att i kristider tenderar människor att dras till ytterligheterna. Detta är säkert en del av förklaringen även beträffande ungdomarna, men långt ifrån hela. Vpk samlade inga stora skaror i skolvalen.

Men när tiderna är dåliga och människornas tilltro till samhällets stöd börjar svikta, då blommar individualismen upp. Som ung och mitt uppe i identitetskapandet vill man dessutom, mer än annars i livet, se sig själv som unik, med unika möjligheter. Och moderaternas budskap riktar sig helt till individen. Inte till gruppen, kollektivet. "Du kan själv" (underförstått när andra=samhället sviker) är andemeningen i allt tal om att satsa på sig själv och tro på framtiden. Vad man ska ta sig till om det visar sig att man faktiskt *inte* klarar allting utan hjälp av andra framgår inte.

I årets vårkampanj "En ny giv!" propageras bl a för en fri ekonomi, som ska ge fler jobb. Något som måste te sig helt avgörande för den som precis står i begrepp att ta steget in på den redan övermättade arbetsmarknaden.

Sänkta skatter ter sig naturligtvis också lockande för den som snart – förhoppningsvis – ska få Första Jobbet och än så länge är mer intresserad av konsumtion än av social trygghet. Kombinationen av de lättfattliga recepten på hur fler jobb ska skapas och löftena om sänkta skatter gör att moderaterna vinner anhängare både i traditionellt konservativa läger som Handels-högskolan och i glesbygdsskolor i Norrland.

Kampen mot "förmynderi och krängel", som i stort sett alla statliga ingripanden kallas, väcker sympati i många tonårssjälar vars ägare ivrigt drar i föräldratygglarna.

Enkelt budskap, positiv livssyn i dåliga tider – räcker det som förklaring till ungdomarnas ökande konservatism? En stor roll spelar säkert också det propagandaarbete som bedrivs av Moderat Skolungdom på högstudier och gymnasier över hela landet. MSU (tidigare Konservativ Skolungdom) bildades redan på 40-talet och har nu 23 000 medlemmar. De saknar nästan helt konkurrens från andra partier, bara på vissa skolor har SSU avdelningar.

Skolan har här missat sin roll som lärare av kritiskt tänkande. Den överdrivna oron för att "politisera" skolundervisningen har lett till att få ungdomar har de kunskaper som krävs för att fatta egna, genomtänkta politiska ståndpunkter.

Dessutom tycks det vara dags för frigörelsependeln att svänga tillbaka. Efter ett decennium av målinriktad revolt då hela alternativrörelsen växte fram – kvinnorrörelsen, miljögrupperna, freds-rörelsen – tycks ungdomarna vilja återskapa en synbarlig "ordning" av gammal välkänd modell: Regler och normer, betyg i skolorna från första året, ett starkt försvar, tydliga gränser mellan socialgrupper och kön. Det sistnämnda döljs emellertid bakom fraser om valfrihet och rättvisa. Var och en ska själv, genom egna "fria" beslut, kunna styra sitt liv, vare sig det handlar om att köpa bostad eller barntillsyn. Gemensamt är dock att allt ska kunna *köpas*.

Tomas Södergren

En "moderat" generation . . . forts.

Officiellt är moderaterna naturligtvis för jämställdhet mellan könen. Många tuffa, duktiga tjejer för ungmoderaternas talan i olika sammanhang. Man kan bara undra vad de anser om kommentarer som denna: "Förföriska Gunilla ville också vara med och träna argumentation för den händelse att charmen inte räcker ända fram." (Ur Ratio M, MUF:s tidning i Uppsala län.) Man tror sig förflyttad tillbaka till 1952 eller så.

I ett reportage i samma tidning om en sommarkurs avbildas MUF-ordföranden Gunnar Hökmark med sin lilla dotter i famnen. Tyvärr motsägs det goda uppsåtet av tillhörande text: Hökmark skötte sig med bravur, även om han kunde ha lämnat sin lilla avkomma hemma hos frugan.

Faktum är att moderaterna egentligen mest är Grabbarnas parti. Mig veterligen finns det inget annat parti som driver kampanj för bilismens bevarande och som talar om motorhobby som meningsfylld fritid. En och annan manlig tonåring har nog vunnits just på det greppet.

Fred och frihet är gångbara begrepp idag, nå-

got som moderaterna tagit fasta på. Nedrustning är bra, men någon annan får börja. Med hjälp av till synes lättfattliga och konkreta händelser, som u-båtskränkningar, motiveras Sveriges behov av ett starkt försvar. Moderaterna har inte varit sena att utnyttja det faktum att fredskampen nästan blivit mode bland ungdomen. Unga människors ofta starka rättskänsla, kombinerad med omognad och bristande erfarenhet, gör att de gärna ställer sig bakom paroller om att försvara friheten och värna demokratin. Det går också bra ihop med den allmänt positiva livssyn och tro på människan och framtiden som genomsyrar moderaternas program. Att ge upp, ge sig, låta andra ta över – det är ingenting för den generation som just själv ska ta över.

Nej, fria ska vi vara. Vi ska ha en fri ekonomi, ett fritt jordbruk, fri radio-TV, ett fritt näringsliv. Frågan är bara hur många av oss som ska offras på vägen mot den frihet som förespråkas av moderaterna.

Barbro Larson

17 år

”På söndagarna läser jag lägenhetsannonser och drömmer om att flytta hemifrån och börja leva ett vuxet liv.

Vardagarna skulle väl visserligen bli ungefär som nu när jag bor hemma: skola till 15-16-tiden och sedan läxläsning. Om det blir en stund över lite tv-tittande och jazzbalett en gång i veckan. Men på helgerna, då kunde jag sova hur länge som helst, äta vad och hur jag ville och min lägenhet kunde vara ett ”öppet hus” – kompisar kom och gick och hade med sig en korg avkoppling, vin, mat och skratt, allt blandat i en salig röra.

Jag drömmer också om att göra karriär. Slås med männen på toppen för det bästa och gå som segrare ur striden.

En lärare sa till mig en gång att jag hade både viljan och kraft att nå långt och jag blev så glad att det kändes som om jag redan vunnit halva kampen. Jag tror att det är väldigt viktigt att både lärare och föräldrar tror på en bra framtid för oss. De är ju våra förebilder. Vi litar på dem och om de säger konstruktiva saker om och till oss så är vår avstamp till De vuxnas liv så mycket säkrare och det blir lättare att klara av det nya, svåra.

Nu när jag bor hemma så har jag nästan kakan kvar samtidigt som jag äter upp den. Vill jag vara ifred går jag bara in på mitt rum och stänger dörren. Jag kan plugga, spela skivor, drömma och läsa böcker utan att någon lägger sig i det. Och om jag är ledsen eller

känner mig rastlös så finns dom där, hela familjen och det känns så tryggt.

Naturligtvis blir jag förbannad på dom också. Så arg att jag bara skriker att nu sticker jag och kommer inte tillbaka, men visst gör jag det. När jag gått runt lite på stan och tankarna klarnat så går jag hem igen och allt är frid och fröjd. Det låter ironiskt men det är faktiskt så det går till.

Jag tycker mycket om böcker som slutar sorgligt. Det är skönt att gråta ut ibland. Det är som en slags rening för kroppen. Men även böcker som beskriver människors liv och lidanden är bra. Jag menar inte att jag gottar mig i det utan man inser att man faktiskt är mycket privilegierad. Böcker om justitiemord är oerhört jobbiga att läsa. Alltså dom är så hemska så att man knappt orkar läsa ut dem, men dom är mycket bra.

Jag vill göra så mycket innan jag inrutar mitt liv efter tider och sliter som ett djur för mitt uppehålle. Min största dröm just nu, är att få resa och lära känna världen, skaffa erfarenheter av alla de slag och träffa nya kompisar. Jag hoppas verkligen att det också är vad jag kommer att göra de närmaste åren innan jag blir en vuxen kvinna.”

Tove Åhlander, 17 år

Hon föddes i kampen – men väljer ett annat liv än sin mammas

17-åriga Marita föddes i kampens Uruguay. Hennes föräldrar var politiskt aktiva. Pappa var någon annanstans, mamma gick under jorden, själv bodde Marita hos mammas vänner under flera år.

Nu väntar hon själv barn, Marita. Hennes mamma kan bara inte förstå att hon väljer att föda det, att hon inte satsar på utbildning istället. Men Marita är säker: hon tänker välja en annan väg än sin mammas.

Jag vill i alla fall inte vara som min mamma.

Känns det möjligen igen? Det eviga kretsloppet. Den nödvändiga frigörelsen. Varje generation tar avstånd från föräldragenerationen, bara för att senare i livet mötas av samma attityd från de egna barnen.

Marita Mejías är 17 år. När jag träffar henne är hon gravid i sjunde månaden. Hon är ännu inte säker på vad hon vill göra av sitt liv. Men en sak vet hon i alla fall: hon vill inte vara som sin mamma.

Hur kom hon fram till den slutsatsen?

Marita föddes i Uruguay 1965. Det var samtidigt som den politiska kampen trappades upp i Uruguay, landet som ansetts som demokratins högborg i Latinamerika. Fram till mitten av 50-talet hade Uruguay en blomstrande ekonomi, baserad bland annat på en stor köttexport. När ekonomin försämrades gick arbetare och

tjänstemän ut i demonstrationer och ockupationer mot regeringens politik. 1968 infördes undantagstillstånd. I juli 1973 tog militären över makten.

Maritas mamma studerade och var mycket aktiv i den politiska kampen. När hon fick Marita levde hon under svåra förhållanden. Maritas pappa bodde på annat håll. Efterhand tvingades mamman gå under jorden och hon fängslades senare. Marita bodde under denna tid hos vänner till mamman.

Först när Marita var nio år förenades familjen i Argentina. Efter några månader tvingades de fly också därifrån. De kom då till Costa Rica och där föddes en lillebror till Marita. Efter ett år utvisades fadern från Costa Rica och familjen fick asyl i Sverige.

Det är inte så lätt . . .

I sju år har Marita nu bott i

Sverige. Hon ser sig inte som svensk, men hon är ändå tveksam till om hon någonsin kommer att återvända till sitt hemland, Uruguay.

– Jag är ganska pessimistisk när det gäller framtiden. Jag har haft drömmar, men de har ändrat sig ganska mycket. När jag kom hit till Sverige ville jag plugga för att kunna åka tillbaka. Men sen så, jag vet inte . . . Det var ju inte så lätt som jag trodde. Tidigare trodde jag att jag visste vad jag ville. Men nu vet jag inte.

– Förut trodde jag på de politiska organisationerna därnere. Nu tror jag inte på dom längre. Och jag tycker att om man åker ner så skall man ha klart för sig vad man vill. Jag har ändrat mig efter att jag har kommit mer i kontakt med människorna som jobbar i organisationerna. Det är samma sak jämt. De pratar och pratar precis som alla politiker. Och så fort de får makten så . . .

Ann Eriksson

Marita stannar upp. Hon gör en gest med axlarna.

Men hon tror ändå att man kan vara med och påverka sin omvärld. Hon är ju uppvuxen med politik ständigt närvarande runt omkring sig.

– Visst går det om man lägger ned mycket tid, jobbar ordentligt och har en bra utbildning. Men har man inte det, har man inte rätt att lägga sig i heller, om man inte har något att erbjuda. Något nytt. Jag vill inte åka tillbaka till Uruguay bara för att bli som en vanlig människa där. Om jag åker tillbaka vill jag dit och göra något. Annars tycker jag att jag lika gärna kan stanna här och göra något här istället.

Sedan några månader lever Marita tillsammans med Anders som är far till det väntade barnet. De bor i en lägenhet i Tumba, i huset intill Maritas föräldrar. Golven är täckta med färggranna trasmattor som Anders farmor har vävt. På väggen hänger en bild av Che Guevara.

Också mamma hade drömmar

Maritas mamma var också i tonåren när hon fick sitt första barn. Vari ligger skillnaden mellan Maritas liv nu och hennes mammas liv då?

– Jag tror att hon också hade många drömmar. Olikheten mellan oss är att hon uppfyllde dem medans hon hade barn. Hon ville jobba politiskt i en organisation. Hon gjorde det också. Jag tror inte att jag tyckte det var så roligt när jag var liten. Jag kommer inte ihåg. Men jag tror att det är just därför jag inte kommer ihåg. För att det var svårt.

– Nu när jag tänker efter vill jag inte anklaga henne på något sätt. Hon gjorde som hon ville. Men jag vill i alla fall ge mitt barn ett tryggare liv. Det skall vara tryggare än vad jag var när

jag var liten. Men det är klart, då får jag låta bli att göra en massa saker också.

Var det självklart för dig att du skulle ha barnet, eller funderade du på att göra abort?

– Inte från början. Det kom lite senare. Egentligen var barnet planerat. Men sen så ångrade jag mig. Jag tror att jag ångrade mig för att jag fick en massa konflikter med mamma. Det var svårt för henne att förstå hur jag, som hade den möjlighet som inte hon hade: att göra abort och plugga, ändå ville ha barnet.

– Det var inte så att hon kom med moralregler. Det är inte hennes stil. Men hon kunde inte förstå. Jag tror att hon ville att jag skulle bli en annan sorts kvinna. Att jag inte skulle föda barn så tidigt och vara hemma. Så det var svårt för mig eftersom hon har ett stort inflytande över mig. Men sen insåg jag att jag skulle ha barnet ändå.

– Jag tänkte så här: om jag gör abort nu så kommer jag göra allting som hon vill att jag skall göra. Och om jag inte klarar av det så kommer jag varken att göra det ena eller det andra. Jag kanske inte ville göra det som hon ville. Jag kanske egentligen inte trodde på det här att åka tillbaka till Uruguay.

Letar efter trygghet

– Därför bestämde jag mig för att jag skulle ha det här barnet. Även om jag från början var medveten om att det skulle innebära svårigheter.

Marita känner inte något behov att leva helt själv, ett eget liv, nu. Hon tar steget direkt från att vara barn och bo hemma hos sina föräldrar, till att skaffa eget hem och eget barn.

– För många är det ju viktigt att få leva sitt eget liv en tid. Det är naturligt att det är så. Men nu är det inte så för mig.

Jag tror det beror på att jag letat efter en trygghet som jag inte haft förut.

Orden flyter i en jämn ström när Marita talar. Även om hon känner sig osäker på mycket och mycket när det gäller framtiden, har hon ändå byggt upp en ram kring sitt liv. En ram för vad hon vill och inte vill som kvinna och mor.

Marita tillhör ju den generation kvinnor som vuxit upp under en period när allt fler kvinnor fått möjlighet till utbildning, arbete och att planera sin familjebildning. Hur har det påverkat henne? Har det inneburit att hon kunnat skaffa sig förebilder bland andra kvinnor?

– Nej, faktiskt inte. Jag vet hur jag tror att en kvinna måste vara. Men det är inte så att jag har några förebilder. Tvärtom. Jag tycker väldigt illa om såna här kvinnor som, ja karriärkvinnor, som är så kalla på något sätt. Det är inte så att jag ser upp till någon kvinna som gjort karriär. Inte alls.

– Jag tycker att en kvinna aldrig skall låta bli att vara kvinna. Även om hon jobbar politiskt och yrkesarbetar. Det är kvinnan som föder barnen och då skall hon göra det... Det är inte så att kvinnan skall stå vid spisen. Men om man skall kämpa för att kvinnan skall vara fri så skall man kämpa för att hon skall vara fri som hon är. Hon skall inte behöva vara som en man för att frigöra sig.

Förnekar kvinnorollen

Vad tycker du om kvinnorörelsen?

– Den kvinnorörelse som fanns förr i tiden tycker jag ganska bra om, om man exempelvis läser om kvinnor förr. Men nuförtiden vet jag inte. Jag känner inte så många. Men jag har en bild av de få jag sett, att de förnekar att de är kvin-

– Jag tror att också mamma hade drömmar.

Ann Eriksson

nor, att de tar kampen på fel sätt. Dom säger att vi skall föda så få barn som möjligt och utbilda oss. Jag tror att dom låter sig förtryckas, att dom tror att dom måste förneka sin kvinno- roll. Att de måste förneka den för att vara jämlika. Då tycker jag att de är förtryckta.

Marita svävar något på målet när de gäller hennes egen framtida utbildning. Hon började på gymnasiet efter nian, men slutade när hon blev gravid. Barnet upptar den största delen av hennes tankevärld just nu. Har hon gett upp tankarna på ett eget yrkesliv? Nej, det tror

hon inte. Men hon tycker å andra sidan inte att det är nödvändigt för kvinnor att arbeta utanför hemmet.

– Det skulle inte behöva vara så att en kvinna som väljer att vara hemma med sina barn måste stå i ekonomiskt beroende till mannen. Kvinnan skall respekteras för att hon väljer att vara hemma och det skall ses som ett jobb.

Tror du inte att kvinnan avskiljer sig från samhället i övrigt då?

– Om hon stannar hemma? Men det finns ju så många kvinnor som stannar hemma

med sina barn. Varför skulle det vara dom som avskiljer sig, varför inte dom andra som väljer att arbeta utanför hemmet?

Dröm om kollektivet

Maritas dröm är dock inte att leva i en privat värld spunnen kring kärnfamiljen. Hon vill bo kollektivt på något sätt. Inte nödvändigtvis i samma lägenhet som en annan familj. Det tror hon kan skapa många konflikter. Men hon vill leva utåtriktat. Människor som bor i närheten av varandra skall göra saker tillsammans och hjälpa varandra.

Men det är svårt att leva så i Tumba där hon bor, säger hon. Människorna omkring henne har alldeles för mycket personliga problem för att orka att göra något tillsammans.

Nu har hon bestämt sig för att hon vill vara hemma en längre tid med sitt blivande barn. När jag ändå skall ha barn vill jag ju gärna lära känna det, som hon uttrycker det själv. Tycker hon inte att pappan skall vara hemma något med barnet?

– Jo, men jag tycker att pappan skall vara hemma om han själv vill. Han skall inte behöva känna något tryck på att han måste.

Tror du inte att man måste pressa på litet för att han skall ställa upp, frågar jag vis av egna erfarenheter.

– Nej, jag tror inte det. Om jag måste tvinga Anders att stanna hemma, eller pressa honom och tjata på honom, då har det inte heller så stor betydelse att han gör det. Det jag uppskattar hos honom är att han vill det. När man som kvinna blir med barn så måste man ju förstå att det ändå är man själv som skall föda barnet och har ansvaret. Det kan ju hända vad som helst.

Menar du att det är ditt barn i första hand?

– Nej, det är hans lika mycket som mitt. Men jag tänker att jag kan inte räkna med att han skall vara vid min sida hela tiden.

Kvinna och mor

Tror du att du tyckt likadant om du varit svensk?

– Det vet jag inte. Det beror på vad för slags svensk jag hade varit. Innan jag blev med barn tänkte jag inte så här. Då tyckte jag att det var klart att mannen skulle vara med och att jag skulle ut och plugga. Och jag skulle minsann inte ha barn förrän i 25–30 års åldern. Jag var ganska påverkad av alla vänsterkvinnor som tänker så. Men det blev mycket annorlunda när jag själv blev med barn. Då började jag tänka mer med känslorna. Det jag sagt innan var så abstrakt. Att ha barn låg så långt borta i tiden då.

Marita tycks vara påverkad av den latinamerikanska bilden av modern. En person som skall högaktsas just för att hon är kvinna och mor. Hon menar samtidigt att kvinnorna i Latinamerika är mycket förtryckta. Men det är ändå bilden av yrkeskvinnan i motsats till kvinnan som mor, som skrämmer henne mest. Yrkeskvinnan är kall. Hon bryr sig inte riktigt om andra människor och hon tänker praktiskt i första hand.

– När jag tänker på en bild av en kvinna, då tänker jag aldrig på en sån där som är med i kvinnorörelsen. Jag brukar tänka på en kvinna som går här med sina barn och aldrig haft en pappaledig man och kanske inte ens vet vem som är pappa till barnen. Dom sliter för sina barn. Det är dom jag har respekt för.

Plocka det positiva

– Visst tror jag att det varit positivt med kvinnorörelsen under 60- och 70-talen. Men idag

är idag. Det är annorlunda. Man måste ändra sig. Försöka hitta en medelpunkt mellan bilden av den förtryckta kvinnan och bilden av den frigjorda kvinnan. Man skall inte gå från den ena extremen till den andra. Man måste försöka plocka det positiva från båda sidor.

Du tror inte att det kan finnas en risk nu när det blir kärvare med jobb, att kvinnor som vill arbeta tvingas tillbaka till hemmen?

– Jo, jag tror att det kommer att bli ganska mycket så. Att man känner att det ändå inte finns något och då kan man lika gärna stanna hemma och få barn. För då behövs man i alla fall. Det är ju inte bra. Kvinnor måste ju kunna välja själva vad de vill.

Uppbrottsstämning

Det är mycket av uppbrotsstämning kring Maritas liv just nu. Hon har nyligen flyttat från sina föräldrar, gett upp skolan och skall själv bli mor samtidigt som hon hamnat i en konflikt med sin egen mamma. Hon har också gett upp sina egna drömmar om att satsa på det politiska arbetet och återvända till sitt hemland Uruguay.

Hon träffar sina föräldrar ofta. Men de diskuterar sällan. Hon vill inte göra det nu när hon inte har klart för sig vad hon vill göra i framtiden. Föräldrarna planerar att återvända till Latinamerika, om det går.

– Jag tror att jag förstår dom. Men själv vill jag vänta och se vad som händer. Just nu är allting svårt. Men det kommer att förändras och bli lättare att hitta en ideologi som man vill ha här i Europa i efterhand. Jag menar, det börjar bli kris och människor måste ju göra någonting. Förut har människor haft det så tryggt och bra. Det är på något sätt självklart att de inte har brytt sig så myc-

NÅGRA BRA BÖCKER OM UNGDOMSTID:

Tove Ditlevsen: Tidigt på våren.
Ann-Charlotte Alvefors: Sparvöga. – Hjärteblodet. – Sna-
belros.

Barbro Backberger: Inga träd växer upp i himlen.

Kristina Hasselgren: Anna Carolina. – Stora flickan. – Känslökapitalisterna.

Lillie Björnstrand: Vi tjejer.

Walentin Chorell: Äggskalet. – Knappen. – Livstyyket.

Anna Lisa Bäckman: Fia i folkhemmet. – Fia med manifestet.

Cora Sandel: Alberte och Jakob. – Alberte och friheten. – Bara Albert.

ket. Men jag tror att det kommer...

Det politiska arvet från föräldrarna lever trots allt kvar hos Marita. Men hon vill arbeta på ett annat sätt än de. Hon tror på ett politiskt arbete i sin egen närmiljö, där alla deltar. Inte en kamp som drivs av en organisation. Och som mor väljer hon att satsa på barnet framför politiken.

– Om man deltar mycket aktivt som min mamma gjorde, då skall man inte ha barn. För vad gör man då egentligen? Kämpar man för andra barn? Då har man ju glömt att börja med sitt eget. Då håller man ju på att sudda med armbågen det man skrivit med handen. □

Karine Mannerfelt

Bakom röda munnar finns samma osäkerhet

Genom mitt jobb har jag hamnat i en kommunal arbetsgrupp som försöker ta fram sysselsättningsprojekt för arbetslös ungdom. Det rör sig alltså inte om arbetstillfällen, men om hobbyverksamhet som ska kunna intressera unga tjejer och killar så pass att de ställer upp ett par dagar i veckan – eventuellt mot en ersättning av tio kronor varje gång.

Det är en grotesk situation. Där sitter några medelålders gubbar och jag (medelålders tant) och ska ta fram idéer om saker som ska hjälpa överflödiga ungdom att ta sig ur den apati som följer i arbetslöshetens spår.

För den som var ung i efterkrigstidens utvecklingsoptimism går det knappt att tänka sig in i ungdomens situation idag. Som om inte arbetslöshet och hotet om utslagning vore nog, så lever ungdomen i en ständig rädsla för atomvapenkrig, för kärnkraftskatastrofer, för hot mot miljön och hälsan. Via tv-skärmen kommer massakrar, svält och naturkatastrofer in i vardagsrummet. Via videoutbudet och porrtidningarna blir våld och tortyr och skändning av sexualiteten en naturlig del av tillvaron.

Vi som har varit aktiva i kampen för jämlikhet mellan könen trodde väl att vi kunde överföra vår nyvunna självmedvetenhet och våra insikter om kvinnors styrka och systerskap till nästa generation. Men det verkar ibland som om kampen har varit förgäves. Könnsrollerna är lika befästa nu som förr. Dagens unga flickor går i samma gamla fälla som vi gjorde, men fastnar till synes ännu djupare.

Undantag finns det lyckligtvis många av, det vet alla som umgås med unga människor, hemma eller i jobbet. Ungdomar som jobbar i de politiska ungdomsorganisationerna eller i fredsrörelsen, som demonstrerar, agiterar, käm-

par... Det är nästan otroligt att ungdomen i stort är så fin, när vi som är vuxna har svikit dem så djupt.

Vi får aldrig glömma att bakom rödmålade munnar och grönt hår är dagens ungdom precis lika osäker och sårbar som vi själva var. Man tror till exempel att de vet allt om sex, åtminstone om den tekniska sidan av samlivet – men i verkligheten står de bland bibliotekshyllorna och smygtittar i upplysningsböckerna...

SKV har barns och ungdoms välfärd på sitt program, men har vi inte svikit, vi som de flesta andra? Det räcker inte med vackra ord i handlingsprogrammet. Handlingsprogrammet ska leda till handling – det är tyvärr inte så självklart som det låter.

SKV är ett litet förbund, och kan inte prioritera allt genast. Under våren ska lokalavdelningarna diskutera handlingsprogrammet och vad som är viktigast att ta itu med. På ett seminarium i sommar, där alla medlemmar är välkomna, kommer vi att följa upp vårens diskussioner.

SKV är ett litet förbund, och därför har vi svårt att bilda opinion, att nå ut i massmedia, att genomföra våra krav i slagkraftiga, landsomfattande aktioner. Det är viktigt att vi växer och blir starka. Glöm inte bort medlemsvärningen!

Men när det gäller barns och ungdoms levnadsvillkor, behöver vi inte vänta på förbundets signaler för att agera. Vi kan var och en handla där vi är. Våga satsa på ungdomen, även om vi inte har annat än våra egna känslor som insats. Ungdomen förtjänar vår kärlek, vår tillit, vår omtanke. Din utsträckt hand kan kanske ge hopp och hjälp till någon som lever i rädsla för framtiden.

Aase Bang

Det är nu vi ska kräva sex timmars arbetsdag

Kvinnor från både norr och söder hade kommit till Stockholm den 15 januari för att delta i upptaktsmötet för sextimmarskommittéer i Sverige. I tidningarna hade vi läst om hur Gunnar Adler-Karlsson, Rudolf Meidner och LO-folk talat för en arbetstidsförkortning. Så nu skulle det väl bli någonting av.

– Det vi sa 1972 får nu de stora rubrikerna, sa Maj Engvall från Grafikerförbundet.

På socialdemokraternas kongress 1972 framförde kvinnorna krav på kortare arbetsdag. Resultatet blev att vissa utsatta grupper fick sin arbetstid neddragen.

– Nu hoppas vi på bättre resultat med draghjälp från de stora grabbarna.

Tvärfackligt arbete och politiska kommittéer tror Maj Engvall är det enda sättet att nå ett snabbt resultat.

– Hellre något arbete till alla än allt arbete åt några, sa Maj.

Mette från Danmark berättade om hur kommittéerna arbetar där.

Kvinnorna utslitna

– Vi får aldrig full sysselsättning igen. I Danmark finns en halv miljon arbetslösa. Enligt en ny lagstiftning får ungdomar som är arbetslösa och aldrig haft ett jobb 1 800 d.kr. i månaden, 2 900 får familjer. På det ska de klara alla utgifter. Att skaffa dagisplats är ett individuellt ansvar.

Kommittéerna finns som en kvinnokedja över hela landet. Man har regelbundet återkommande möten och håller nära kontakt.

– Vi kvinnor gick ut i arbetet tillsammans med männen, men männen gick inte in i det andra kretsloppet, det som handlar om omsorg, vård, hushållsarbete. Kvinnorna är helt enkelt utslitna och kan inte klara mera arbete. Om vi fick sextimmarsdag skulle vi ställa krav på männen, tror Mette.

– Men männen är inte intresserade av kortare arbetsdag. De har det bra som de har det.

Och siffror talar för detta. Enligt ett faktablad som delades ut på mötet arbetar kvinnor i hemmet 6,5 miljarder timmar, medan män arbetar 2,3. Totalt har kvinnorna en arbetstid på 9,0 miljarder timmar, medan männen har totalt 6,8. Tid över till hobbies och föreningsliv alltså.

Kvinnoperspektivet

Från Umeå kom Ingegerd Lundström och Kajsa Eriksson.

– Vi måste ställa krav på en utredning ur kvinnoperspektiv om sextimmarsdagen.

Överhuvudtaget efterlystes mer fakta i ämnet. Någon utredning är inte på gång, mig veterligen, men det skulle behövas. Från 1979 finns "Arbetstiderna inför 80-talet" (SOU 1979:48) och en del andra utredningar som tangerar ämnet, men ingen som arbetar direkt med frågan.

– Det är nu vi ska kräva en del av rationaliseringsvinsterna i form av en allmän arbetstidsförkortning, påpekade Umeårepresentanterna.

Nytt möte

De olika arbetsgrupperna börjar så smått att arbeta. Det finns grupper för information, studiecirklar, utställningar och tvärfackliga grupper. Längre fram i vår blir det ett nytt stort möte. Och i sommar ordnas en skandinavisk konferens om sextimmarsdagen, ev. under fredsveckan i Göteborg.

Vill du arbeta för kravet på sextimmarsdagen? Ta kontakt med Maeg Selder, 08/44 29 59, Eva Saretok 018/14 08 30 eller Ewa Gunnarsson 08/43 49 37.

E.E.

Sveriges Fredsråd

Vi var SKV:s representanter då Sveriges Fredsråd samlade sina medlems-organisationer och intresserade yrkesgrupper till Medborgarhuset i Stockholm den 4-5 december 1982. Syftet var att vi alla skulle kläcka idéer om hur det fortsatta fredsarbetet kunde se ut.

- Sveriges Fredsråd består av: Förbundet för kristen humanism och samhällssyn (KHS), Internationella arbetslag (IAL), Internationella Kvinnoförbundet för fred och frihet, Kristna fredsrorelsen, Kvinnor för fred, Svenska Freds och skiljedomsföreningen, Svenska fredskommittén, Svenska frisksportförbundet, Svenska Kvinnors Vänsterförbund, Sveriges arbetares centralorganisation (SAC), Sveriges världsfederalister, Utrikespolitiska föreningars FN-förbund, Vännernas samfund i Sverige. Dessutom var representanter från 11 yrkesgrupper med.

- Sveriges Fredsråd är en takorganisation för ömsidig information, samråd och samarbete mellan svenska folkliga organisationer med fred och internationellt samarbete på sitt program.

- Sveriges Fredsråd representerar den samlade fredsrorelsen inför svenska myndigheter.

Fredsorganisationerna börjar uppleva en enhet, ett tätare kontaktnät – inom Sverige och internationellt, påpekade ordföranden, Ulrich Herz, i sin inledning. Han jämförde förhållandena i USA där fredsrorelsen är mycket splittrad med dålig organisation. I Sverige är fredsrorelsen välorganiserad, stabil – men får vi plats med spontanitet, direktaktioner? Vi har positiva kontakter med våra regeringar men vi får akta oss för ett beroende; fredsrorelsen måste alltid vara en påtryckningsgrupp.

- Några av de viktigaste förslagen som kom fram under konferensens diskussioner var:

- att arbeta vidare för en kärnvapenfri zon
- att förhindra utplaceringen av eurorobotarna

- att bilda en central informationsgrupp
- facklig kamp/strejk för freden
- utveckla Fredsrådet till ett rikstäckande FredsSam
- fortsatt samarbete mellan yrkesgrupperna och Sveriges Fredsråd
- Fredsrådet bör understödja nya yrkesgrupper t ex militärer och ekonomer
- penetrera frågan om lokala kärnvapenfria zoner (på kommunal nivå)
- undersöka konsekvenserna av ett kärnvapenangrepp på en kommun

Konferensen beslöt bl a:

- att undersöka möjligheten till bildandet av ett FredsSam i Stockholm
- att rekommendera BU i Sveriges Fredsråd att utreda möjligheten att utveckla en informationsverksamhet
- att undersöka möjligheten till en gemensam lokal för fredsaktiviteter.

• Våra egna reflexioner:

Det blev inte det inspirerande upptaktsmötet som vi väntat oss. Vi kände behov av idéer till konkreta arbetsuppgifter som vi kunde suga tag i. Av det bjöds det lite då de andra organisationerna mest ville diskutera samarbetsfrågor. De verkar redan bedriva ett eget fredsarbete. Vi i SKV – Stockholm saknar där emot en aktivt arbetande fredsgrupp. Vi vill härmed uppmana alla intresserade att höra av sig. Vårt förslag är att vi bildar en grupp för att tillsammans studera freds- och nedrustningsfrågor. Hör av er till SKV, tel 08-40 92 05.

**Katharina Bröderman
Maria Mannerholm**

Abort turnén

Under hösten 1982 höll jag, på uppdrag av SKV i samarbete med ABF, sju föredrag om abortfrågan. Föredragen som påbörjades den 7/9 och avslutades den 31/10 hade i genomsnitt tjugo deltagare. Antalet varierade så att 12 deltagare samlades i Karlstad, 15 i Uppsala, 18 i Piteå, 21 i Örebro, 25 i Husqvarna, samt 37 i Lund respektive Skellefteå. Till de flesta mötena kom endast kvinnor. På tre ställen infann sig ett fåtal män. I Husqvarna var så gott som alla vuxna åldrar, utom äldre män, representerade. I de fall pressen var närvarande eller kontaktades visades stort intresse för frågan och fina referat infördes i flera tidningar.

Ingen valfråga

Syftet med föredragen var: Att med utgångspunkt från min artikel om illegala aborter på 1930 och 40-talen (Vi Männskor 2-3/1982) sprida kunskap om kvinnors lidanden på den tiden abort ej var tillåten och tillgången på preventivmedel dålig. Att dra politikernas och väljares uppmärksamhet till abortfrågan, främst med anledning av den abortkommitté som tillsatts för att utreda effekterna av vår nuvarande abortlag. Det sistnämnda lyckades vi inte särskilt bra med. Politikerna var inte intresserade av att göra abortfrågan till en valfråga. Av olika anledningar kunde inte föredragsturnén påbörjas förrän valperioden var i det närmaste över. På ett möte, i Lund, hade dock representanter för de politiska partierna infunnit sig.

Livligast diskuterades följande

frågor: Är rätten till fri abort hotad? Vad skulle en ändring av abortlagen innebära? Vilka har intresse av att ändra den? Vad måste vi göra för att hävda den rätt till fri abort som vi nu har?

Enighet rådde om att vi måste ha den fria aborten kvar. Och att vi måste skaffa oss argument för att försvara den. En allmän önskan fanns dock, att vi måste sträva efter att nedbringa antalet aborter så mycket som möjligt och också hävda kvinnors rätt att föda inför eventuella påtryckningar från enskilda män, sociala institutioner och allmän opinion.

Ny debatt

En skillnad i inställningen till aborten som sådan, kom tydligt fram på de flesta möten. Medan äldre kvinnor (från omkr 45 år) har en tendens att se "mer nyktert" på aborten finns det en tendens hos kvinnor runt tjugo, att ställa sig känslomässigt tvekande. Äldre kvinnor använder uttryck som "fostret är bara en slemklump" medan unga kvinnor talar om fostret som ett förnimmande väsen. Många unga kvinnor (inte alla bara repr. för föreningen Rätt till liv) anser att abort är att utsläcka liv.

Min spontana tanke var att dessa kvinnor som växt upp med tillgång till preventivmedel och fri abort inte vet ett dugg om vad det innebär att sakna dessa utvägar från oönskade graviditeter. De unga har så att säga råd att kosta på sig att vara känsliga. Efter flera diskussioner och många tankar kom jag fram till en annan förklaring på deras känslighet. Den beror på vår ökade kunskap i embryologi. Denna kunskap ställer de unga i en konfliktsituation som äldre kvinnor inte behövt uppleva, i varje fall inte på samma sätt. Lennart Nilssons bilder, ultraljudsundersökningen, fosterdiagnostiken ställer oss numera "öga mot öga" med fostret. Det behövde inte äldre kvinnor uppleva i sin fertila ål-

der. Ett missfall betraktades som en försenad menstruation. Den etiska frågan togs knappast upp när abortlagen kom till.

Ökade svårigheter

Fosterdiagnostikens metoder kommer att förfinas och utvecklas. Vår kunskap kommer att ökas och därmed också vårt ansvar och våra svårigheter inför beslut om att föda eller göra abort. Det är viktigt att äldre kvinnor visar förståelse för de unga kvinnornas konflikt och inte avvisar deras betänkligheter som "larv" eller "struntprat". Sådant tal löser inga konflikter. Det rätta är att äldre och yngre kvinnor tillsammans konfronteras med de problem som den ökade kunskapen medfört.

All vår nya kunskap gör, att abortfrågan, som hänger nära samman med frågan om fosterdiagnostik, kommer att bli en allt svårare fråga. Den kräver att kvinnor kommer tillsammans och verkligen allvarligt diskuterar hur vi skall ställa oss inför framtiden. Skall en gravid kvinna neka att ta emot information om det foster hon bär på? Skall hon söka all information hon kan få, för att kunna förbereda sitt moderskap bättre? Kommer fosterdiagnostikens utveckling att skapa ett aborttryck på kvinnor? Det finns en mängd frågor som inom en inte alltför avlägsen framtid måste besvaras – av kvinnorna själva.

Vi måste bry oss

Vi får inte gömma huvudet i sanden och låtsas som det regnar när de kommer upp. Om vi inte bryr oss om dem, så finns det andra som gör det. För att inte stå svarslösa och förvirrade inför framlagda fakta, handlingsrekommendationer och fattade beslut, måste kvinnor tillsammans diskutera och besluta om vilka ståndpunkter som skall tas. □

Hjördis Levin

Nya socialtjänstlagen:

Nej till barnstugeplats går att överklaga

□ Visste du att man har rätt att överklaga ett beslut från kommunen om nej till barnstugeplats? Enda haken är att ansökan först måste rubriceras som biståndssärende.

Vi har fått en ny lag, SOCIALTJÄNSTLAGEN (SoL) som trädde i kraft den 1 januari 1982. I den sägs att varje människa har rätt till bistånd av sin kommun, dvs få hjälp och stöd för sin försörjning eller livsföring i övrigt i form av pengar, social service, vård eller behandling.

Ett sk biståndssärende enligt 6 § SoL uppstår först då den enskildes begäran förutsätter individuell behovsprövning. Det betyder att om en förälder söker daghemsp plats för sitt barn så sker inplaceringen i kön efter generella kriterier och regler. Ansökan blir då inget biståndssärende. Men om den sökande föräldern begär att socialnämnden i kommunen ger henne förtur i kön, alternativt att hon ska få stöd eller hjälp i annan form, då uppkommer ett biståndssärende. Likaså är en ansökan om daghemsp plats att anse som en begäran om bistånd, om inplaceringen i kön förutsätter en individuell behovsprövning. Detta gäller oavsett förtur eller om ansökan bifalls eller inte.

Överklaga

Varje beslut enligt 6 § SoL, som helt eller delvis går sökanden emot, kan överklagas hos länsrätten. Inom tre veckor från det att klaganden fått del av beslutet ska ett sådant överklagande vara hos länsrätten.

Bara den som beslutet rör kan överklaga det. Med så enkla och klara ord som möjligt ska man försöka beskriva varför man inte är nöjd med beslutet. Vill man noggrannare läsa om hur man överklagar står det i Förvaltningslagen (FvL) §§ 11 och 12.

Under 1982 har 28 beslut om avslag på begäran om förtur till barnstuga överklagats hos Stockholms länsrätt. Av dessa har länsrätten lämnat 21 ärenden utan bifall, inte prövat ett, avskrivit tre och bifallit ett enda. I två fall återkallade man sina besvär.

Inte förtur

Det vanligaste skälet för nej till besvären var att förtur enligt lagens mening inte förelåg. Förtursskäl kunde således inte sägas vara av social eller medicinsk karaktär. Ett annat skäl var att behovet av barntillsyn kunde tillgodoses på annat sätt.

I det fall den klagande fick rätt gällde det förtida plats i en deltidsförskola och där hänvisade länsrätten till kommunens icke utnyttjade resurser och gav barnet plats.

En påtryckning

Ytterligare tio fall som gäller barnstugeplats, förutom förtur, har behandlats av länsrätten under förra året. Bl a har det handlat om förlängd plats i fritidshem och om att ha platsen kvar under föräldraledighet. Där har länsrätten bifallit två av klagoärendena.

Slutsatsen vi kan dra är att det är svårt att få rätt i länsrätten men att man trots allt får en bedömning i varje enskilt fall. Rätten att överklaga kan dessutom utgöra en påtryckning på kommunen.

Dra dig alltså inte för att ta tillvara din rätt att överklaga när du tycker dig vara felaktigt eller orättvist behandlad! □

Agneta Gustafsson

VAD HÄNDER I SKV?

• Den gamla jämställdhetskommittén har fått stryka på foten och ett nytt och utökat *jämställdhetsråd* har i stället inrättats. I det ingår representanter från 23 olika organisationer. SKV blir representerat av Rut Bohman som ordinarie och Karin Hammarström som suppleant, båda från Uppsala. Vi hoppas så småningom få rapporter från Rut och Karin om vad som händer i rådet.

• *PLO-insamlingen* har t o m 1 februari gett drygt 3 000 kr. Bra resultat med tanke på den korta tiden, tycker vi.

• På senaste förbundsstyrelsemötet antogs ett uttalande mot *videovåldet*, som skickades till kulturministern. Samtidigt uttalade vi vårt stöd till Hem och Skola och Rädda Barnen för deras kampanjer mot massmedievåldet.

• Vi har också gjort ett uttalande till energiminister Birgitta Dahl mot utförseln av atomavfallet med "SIGYN" och för att Cogema-avtalet skall bli offentligt. Atomavfall kan bli kärnvapen. Avveckla kärnkraften så snart som möjligt!

• SKV har beslutat stödja *Nordiska Alternativkampanjens krav* om en utredning om ett nordiskt alternativ i samarbete med u-land. "Vi anser att man bör undersöka i vilken utsträckning Norden kan frigöra sig från handelskonkurrens mellan industriländerna – genom att satsa på en mer självförsörjande nordisk jämviktsmarknad i samarbete med ett eller flera u-land" skriver Framtiden i våra händer. Man vill att kravet på en utredning inte bara blir en angelägenhet för forskare och politiker utan en folkrörelse. Norska stortinget har avsatt 1,5 milj till en sådan utredning. Med ett brett stöd hoppas vi att en utredning kommer till stånd även i Sverige.

• I *SIDA:s nya kvinnoråd*, som skall planera och följa projekt riktade till mottagarländernas kvinnor, har SKV också representanter. Det är Kerstin Wernberg från Uppsala som ordinarie och Erni Friholt i Göteborg som suppleant. Kerstin presenterar rådet på sidorna här bredvid.

• Utredningen om *fosterdiagnostik* har vi fått på remiss. En grupp i Karlstad räknar i dagarna med att vara klar med remissvaret.

SEMINARIUM OM SAMLEVNADE

SKV ordnar ett veckoslutsseminarium om samlevnad på Tollare Folkhögskola lördagen – söndagen den 28–29 maj 1983. De som har möjlighet kan komma redan på fredagskvällen.

Vi vill diskutera varför så många förhållanden spricker, varifrån vi får våra förväntningar på varandra, kvinnors och mäns verklighet, hur vi använder alkohol, om vi törs "släppa in mannen i en jämlik papparoll" m m.

Deltagaravgift 100 kr per person. Eventuellt kan resebidrag ges. Genom ett anslag från socialstyrelsen, byrån för alkohol- och narkotikafrågor, kan vi ordna seminariet så här billigt. Skolan ligger ca 1 mil utanför Stockholm. Kommunikationerna dit är utmärkt.

Anmälan senast den 15 april till:
Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Barnängsgatan 23
116 41 Stockholm
tel 08/40 92 05

SIDA:s kvinnoråd

Sommaren 1982 gick SIDA ut med en förfrågan till olika kvinnoföreningar, som har erfarenhet av internationellt solidaritetsarbete, om intresset att bilda en kvinnogrupp. SKV var en av de föreningar som fick en sådan inbjudan. Tillsammans med SIDA ska rådet utfärda riktlinjer och ge omdömen om olika biståndsprojekt, främst riktade till kvinnor.

Jag som representerar SKV heter Kerstin Wernberg och har under en längre tid varit verksam i Uppsala-avdelningens internationella grupp. Suppleant är Erni Friholt i Göteborgs-avdelningen.

Övriga föreningar som är representerade är: Centerns Kvinnoförbund, Folkpartiets Kvinnoförbund, Fredrika-Bremerförbundet, Husmodersförbundet Hem och Samhälle, Kooperativa Konsumentgillesförbundet, LO, Moderata Kvinnoförbundet, Svenska Missionsrådet, Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund samt TCO.

En av rådets första målsättningar är att utarbeta en strategi för hur kvinnor i u-länder på bästa sätt skall kunna integreras i det svenska biståndet. Vidare skall gruppen under 1983 ta ställning till Sveriges fortsatta biståndsprogram i Bangladesh och Indien. För detta kommer man att resa till dessa länder under mars. För SKV kommer Erni Friholt att delta i resan.

SKVs medlemskap i denna grupp är mycket viktigt eftersom det ger oss en verklig chans att påverka inriktningen av det fortsatta biståndsarbetet och se till att kvinnorna i mottagarländerna är inlemmade i planerade projekt. Erni och jag återkommer regelbundet med information om vad som händer i rådet framöver.

Kerstin Wernberg

GRATTIS VALLE!

Vi alla i SKV vill gratulera Valborg Svensson på hennes 80-års dag som inföll den 29:e januari. Många hjärtliga gratulationer från oss.

Sjutton år på Moderna Muséet

År 1965 startade SKV sin insamling till Vietnams kvinnor och barn. Året därpå lyckades Mia Emsheimer få tillstånd att för vår räkning samla in pengar till Vietnam i Moderna Museets entré, i Stockholm. Mia satte igång att organisera insamlingen och det har hon gjort sedan dess. Med hjälp av Mias telefon och många SKV:ares insatser har vi kunnat samla pengar där varenda lördag/söndag i nu sjutton år. Från kl 11 till 14 har bössan skramlat på Moderna Museet. Utställningar kommer och går, konsten blir modernare och modernare, happenings, filmer och teaterföreställningar avlöser var-

andra, men vi står kvar.

• I höst har besökarna ringlat i långa köer till Moderna, Chagall-utställningen har slagit alla rekord, och det har pengarna i våra bösser också gjort. Ca 12.000 kr har vi fått in i höst. Ett fantastiskt resultat.

• Det innebär att vi nu har samlat in de 100.000 vi behövde för att från SIDA få 300.000 kr till kvin-noklinikerna. Det målet är alltså uppnått. Men vår insamling går vidare. Vietnam behöver all hjälp. Här kommer en redovisning av våra bidragsgivare:

Transport	598 611:19	Gun Höglund, Västra		Nanna Helin,	
Wanja Wik, Örsundsbro	60:—	Frölunda	100:—	Båtskärsnäs	50:—
Anna Pettersson, Avesta	10:—	Brita Johansson,		Mia Emsheimer, insaml.	
Ninni Rydsjö, Stockholm	25:—	Halmstad	50:—	M. Museet	850:—
Gunnel Ekvall, Uppsala	50:—	Anonym	200:—	Mia Emsheimer, insaml.	
Märta Hermansson,		Mia Emsheimer, insaml.		M. Museet	720:—
Stockholm	100:—	M. Museet	995:—	Kirsten Persson,	
Sonja Borg, Göteborg	150:—	Sonja Borg, Göteborg	100:—	Hisings Backa	50:—
Mia Emsheimer insaml.		Lilian Andersson,		Ingrid Nilsson-Vikström,	
M. Museet	1 280:—	Göteborg	100:—	Uppsala	50:—
Gun Höglund, Västra		SKV Göteborgs-		Mia Emsheimer, insaml.	
Frölunda	100:—	distriktet	200:—	M. Museet	530:—
Anna Pettersson, Avesta	10:—	Elsa Nyström,		dito	1 430:—
Kirsten Persson,		Johanneshov	10:—	dito	1 090:—
Hisings Backa	50:—	Kirsten Persson,		dito	2 230:—
Solbritt Kant, Uppsala	100:—	Hisings Backa	50:—	Elice Mellgren, Frösön	50:—
Mia Emsheimer insaml.		Mia Emsheimer, insaml.		Djursläotts SKV-avdelning,	
M. Museet	740:—	M. Museet	790:—	Göteborg	200:—
B I Broman, Nässjö	30:—	Solveig Hansson, Farsta	100:—	Linnea Andersson,	
Mia Emsheimer, insaml.		Mia Emsheimer, insaml.		Göteborg	100:—
M. Museet	915:—	M. Museet	955:—	Gun Höglund, Västra	
Sonja Petersson, Partille	50:—	Anna Pettersson, Avesta	10:—	Frölunda	100:—
Anna Pettersson, Avesta	10:—	Gun Höglund, Västra		Totalt	613 501,19
		Frölunda	100:—		

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Barnängsg. 23, 116 41 Stockholm
Postgiro 50 50 95-0 Insamlingskonto 5 13 23-4
Tel: 40 92 05

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck.

Förbundets målsättning är att verka för jämlikhet mellan kvinnor och män och för kvinnornas deltagande på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet, samt att verka för ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete.

● Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa och ges samma utbildningsmöjligheter.

● Att verka för fred, allt framtidsarbets grundval – mot krig och imperialism, krigens främsta orsak. Förbundet vill verka för allmän och total nedrustning.

● Att verka för skydd av vår egen och framtida generationers miljö, för ett resursbevarande samhälle som tar hänsyn till människors verkliga behov och sambanden i naturen.

● Att verka för solidaritet mellan folken, för folkens nationella oberoende, för de förtrycktas befrielsekamp, för en värld fri från varje form av ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt förtryck, mot fascism och rasism. Att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

SKV har i korthet följande historia. 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnors likställighet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund (Swedish Women's Left Federation) till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, KDV, (Women's International Democratic Federation, WIDF).

KDV har 129 anslutna organisationer i 114 länder med flera hundra miljoner medlemmar. KDV har tillerkänts konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd samt hos UNESCO. Denna status innebär rätt att yttra sig vid sammanträden och att framlägga egna förslag muntligen eller skriftligen.

SKV-avdelningar

Arvika
Brita Tener
Högåsvägen 4
671 00 Arvika

Ambjörby
Ellen Eriksson
Box 414
680 52 Ambjörby
Tel 0563/802 32

Båtskärsnäs
Lilly Johansson
Box 203
950 54 Båtskärsnäs

Deje-Forshaga
Monica Ranung
Bokliden 20
667 00 Forshaga
Tel. 054/705 34

Finspång
Anna-Lisa Göransson
Grytgölsvägen 24
612 00 Finspång

Gotland
Gunilla Manneke
S:t Klemensgatan 3
621 00 Visby

Göteborgsdistriktet
Zaida Hagman
Regnvädersgatan 4
417 32 Göteborg
Tel. 031/54 19 94

Västra Göteborg
Ingela Goksör
Violgatan 7
421 68 Göteborg
Tel. 031/29 68 90

Östra Göteborg
Erni Friholt
Hornsgatan 7
415 02 Göteborg
Tel. 031/21 24 86

Mölndal
Astrid Gustafsson
Knarrhögsgatan 8A
431 30 Mölndal
Tel. 031/27 18 17

SKV:s lokal i Göteborg i Victoria-skolan är öppen:
onsdag 10–13
torsdag 17–19
Adr. Linnég. 21
Tel. 031/14 40 28

Huskvarna
Ingrid Nilsson
Munkgatan 5
561 00 Huskvarna
Tel. 036/13 74 55

Karlshamn
Sonia Karlsson
Pl 1049
290 72 Asarum
Tel. 0454/291 60

Karlstad
Inger Karlsson
Bergslagsgatan 4
652 22 Karlstad
Tel. 054/15 72 35

Katrineholm
Inger Andersson
Djulögatan 35–37 C
641 30 Katrineholm

Linköping
Elisabet Persson
Skolgatan 9 A
582 34 Linköping

Ljungby
Elsamir Edström
Olofsgatan 26 B
341 00 Ljungby

Luleå
Agnes Wennberg
Krongårdsringen 30
951 00 Luleå
Tel. 0920/195 34

Lund
Astrida Svensson
SKV-Lund
Box 1208
221 05 Lund
Tel. 046/14 94 04

Malmberget
Siv Lundberg
Grevgatan 13
971 00 Malmberget
Tel. 0970/218 26

Motala
Agneta Engren
Sundlingsväg 17
590 30 Borensberg

Piteå-Munksund
Siri Aldrin
Strandvägen 5
941 00 Piteå
Tel. 0911/372 76

Sala
Ann Genell
Rosenbergsgatan 20
733 00 Sala
Tel. 0224/137 76

Skellefteå
Christina Nyström
Bölevägen 54
931 42 Skellefteå
Tel. 0910/758 09

Skövde
Karin Sandelin
Mariestadsvägen 75
541 00 Skövde

Stockholmsdistriktet
Britta Ring
Räggatan 8
116 59 Stockholm
Tel. 08/43 16 36

Stockholms södra förorter
Lilly Guilotte
Paternostervägen 36
121 49 Johanneshov
Tel. 08/59 88 92

Stockholms innerstad och norra förorter
Eva Ekelöf
Valhallavägen 14
114 22 Stockholm
Tel. 08/15 33 08

Bromma
Inga Tell
Mirabellabacken 7
162 36 Vällingby

Spånga
Kerstin Juneberg
Svinningegränd 14
163 61 Spånga
Tel. 08/760 11 72

Södertälje
Sanna Töringe
Holfastvägen 9
151 36 Södertälje

Uppsala
Kristina Östberg
Väktargatan 30 Å
754 22 Uppsala

Växjö
Ragnhild Möller
Frejders väg 3
352 55 Växjö
Tel. 0470/814 61

Örebro
Katarina Sandström
Sturegatan 10
702 14 Örebro

Film

"Vem ska ta hand om oss?"

När Hasse och Johanna smeker varann känner jag deras närhet. Jag känner själv hur det känns att smekas och bli smekt. Så nära upplever jag att jag kommer Hasse och Johanna i "Hemligheten", en dokumentärfilm om Hasse som sjunger i ett rockband och hans tjej Johanna. Rainer Hartleb och Staffan Lindqvist från gruppen Safta har gjort filmen. De följde Hasse med filmkameran och när han träffade Johanna ställde hon också upp på att vara med i filmen.

Jag tycker att den här filmens styrka är att den är så levande.

Jag upplever en närhet till dem som är ovanlig på film och som visar med vilken öppenhet filmteamet verkar ha närmat sig Hasse och Johanna, eftersom de fått en sådan öppenhet tillbaka.

Hasse är mycket attraktiv, han står på scenen, tjejerna svärmar omkring honom. Johanna är svartsjuk, hon har lust att dänga till både honom och tjejerna när han står där "och fjantar sig". Hon är så ömtålig, han gör henne illa och han fattar det inte. Han showar, pratar astrologi, tjejerna tittar beundrande på honom. Johanna är så förälskad att

det lyser omkring henne: – Tänk fortfarande efter ett år och tre månader!

Jag tänker på vad ovanligt det är att se äkta känslor på film och känna igen dem från verkligheten. Känslor på film brukar annars vara schabloner som många försöker applicera på verkligheten.

"Vem ska ta hand om oss" sjunger Hasse i sitt rockband. Han vill stå på scenen, det är hans kick. Och hemma väntar Johanna. Hon sitter och tittar på när Hasse klinkar på gitarren. Hon vill flytta ihop med Hasse

men han är rädd för att inte räkka till.

– Det är semester, gräl eller knulla. Annars är det ingenting. Jag klarar inte vanlig grå vardag.

– Jag vill något, säger Johanna. Jag fattar inte att det är ett problem att man vill något . . .

Den känsliga tonen i filmen stämmer fint med Erik Saties musik i bakgrunden. Den musiken växlar med musiken ur Hasses band Grisen skriker och Raketerna. Där uttrycker Hasse sig. Annars är det människorna omkring honom som ställer frågorna.

Johanna: – Vad vill du med ditt liv?

Kompisen som anklagar Hasse för att svika ideal: – Vem sjunger du för? Det är exhibitionism att stå på scenen för sin egen skull,

man ska göra det för publikens skull.

Kompisen vräker ur sig anklagelser. Jag uppfattar det så att han känner sig sviken och häver ur sig sina egna misslyckanden på Hasse. Hasse kan inte värja sig, han gråter. Och när han sitter full och trött på tunnelbanan på väg hem tycker jag att jag vet precis hur han känner sig.

Johanna är så ung, så ömtålig, så beroende av Hasse, så inne i sin förälskelse. När hon räknar kuponger på en hamburgerbar rör sig huvudet i takt med Hasses musik. Ska hon klara att vänta på Hasse när han är ute och sjunger eller är ute med sina polare?

– Du måste skaffa ett riktigt jobb, säger Hasse.

– Det måste väl du med, säger

Johanna.

Men jag tycker att Hasse är lika utsatt. Ska han förstå att ta tillvara på Johanna och sin känsla för henne? Det är så mycket som rör sig omkring honom, så mycket som lockar och drar. Alla krav han har på sig från omgivningen och hans försök att hitta rätt på vad han själv vill i allt detta.

Filmen ställer många frågor, men den stannar där. Svaren måste var och en själv ta reda på. När jag går ut från filmen lever Hasses och Johannas ömtålighet kvar inom mig. Jag hoppas att de lyckas bevara denna känslighet i den grå vardagen.

Ann Rudberg

Fem män – fem drömmar

YOL är en film som har gjorts i Turkiet i hemlighet av Yilmaz Güney, en regissör som numera frångått sitt turkiska medborgarskap. Filmen inleds med scener från ett fängelse, där otaliga män lever mycket nära varandra. Fängelset verkar ha en godmodig och inte alltför sträng prägel.

Fem av männen porträtteras närmare. De drömmar om sina hustrur och barn, om att i frihet rida över slätten. Om de är politiska eller kriminella fångar är oklart. De får en veckas permission och reser iväg för att söka upp sina familjer. Under resorna på tåg och buss är det oupphörliga razzior av militären. Också genom männens samtal förstår vi, att en avskydd militärregim har makten i landet.

Men filmen handlar inte i första hand om detta. Den handlar om det inre förtrycket i uråldriga patriarkaliska traditioner, om människornas livegenskap i sina egna kroppar. Männens besök leder till tragedier.

En man har en hustru, vars familj hatar honom efter ett svek. Trots detta väljer hustrun att följa sin man, som hon älskar. En yngre bror till kvinnan försvarar familjens heder genom att skjuta dem.

En av fångarna är kurd och kommer tillbaka till sin by på slätten nära gränsen till Syrien. Nätterna igenom hålls byns befolkning vaken av militärens knattrande gevärssaldon. En bror blir dödad.

– Jag blir din man nu, säger mannen till änkan, men drömmar i hemlighet om en ung flicka.

En annan man förlovar sig under permissionen. Men han får inte älska med sin fästmö, utan går till en bordell. Fästmön blir noga instruerad av honom hur hon ska bete sig. Hon får inte närma sig eller prata med någon annan man än sina bröder, fästmannen ska bestämma allt, t o m vad hon ska ha på sig.

Den fjärde fången slutligen

återvänder till sin hustrus familj i en by i bergen där snön ligger djup. Hustrun har medan han varit borta sålt sig till en bordell för att överleva, familjen har hämtat hem henne och nu hålls hon fängslad i en kätte på vatten och bröd. Det är mannens plikt att döda henne, för att rentvå familjens heder. Han tar henne med på en dagslång vandring över bergen ner till byn. På vägen förfrysar hon och dör. På tåget tillbaka till fängelset slår han händerna för ansiktet och brister ut i gråt. Han älskade ju henne.

Den politiska ofriheten, den sociala och sexuella nöden och fattigdomen förtrycker människorna. De är alla fångna i sina traditioner, som de själva bär upp. De är livegna i sina köns roller. Detta förtryck drabbar inte bara kvinnorna, utan också männen. För att leva upp till sina roller måste de offra dem de älskar mest.

Eva Ekelöf

Om systrars samhörighet

En varm och känslig film om två systrars relation. Så ser jag Margarethe von Trottas film "Två tyska systrar". Filmen är inspirerad av Gudrun Ensslin och hennes syster. Gudrun Ensslin var med i Bader-Meinhof-ligan, en terroristgrupp, och dog i fängelset. Om hon blev mördad eller om hon tog livet av sig blev aldrig klarlagt. Hennes syster var journalist och använde massor av tid till att försöka bevisa att systemen blev mördad. På detta bygger Margarethe von Trotta sin film där Barbara Sukowa och Jutta Lampe spelar systrarna, helt ypperligt. Vi får uppleva berättelsen genom journalisten Julianes ögon.

Filmen handlar mest om systrarnas samhörighet, inte så mycket om varför den ena systemen Marianne blev terrorist och den andra, Julie, valde ett långsamt grått vardagsarbete för att försöka förändra samhället ifrån, genom att arbeta på en vänstertidning för kvinnor. Glimtvis får man pusselbitar som ger aningar om varför det blev så. Storasystrar Julie var rebellen i tonåren medan Marianne var 15-åringen som satt i pappa prästens knä, samtidigt som hon beundrade systemen som vågade säga ifrån. Hennes uppror kom långt senare, när hon bröt upp från sitt borgerliga liv med man och barn och började operera i en terroristgrupp. Då kritiserade hon systemen för att vara borgare, svikare:

– Du som var den oppositionella av oss två.

– Och allt du förstört för oss med dina bomber, är systemens motargument när de grälar om vilken metod som är bäst. Det gör de i fängelset där Julie besöker Marianne.

Barbara Sukowa som Marianne.

Det som berör mig mest i den här starka filmen om två kvinnors kamp är systrarnas nära relation. De växte upp tätt ihop, tydde sig till varann, och har egentligen inte haft någon ordentlig separation. Jag tror alla som har en syster känner igen sig i deras vänskap. Symbolen för Julies och Mariannes närhet är hur de hjälper varann med att knäppa livstygkena. Pappa prästen står i predikstolen och skrämmer med arvsynden och i farstun hänger en blodig Kristus på korset och påminner om en evig skuld.

En natt besöker terroristgruppen Julies hem. De ringer vilt på klockan, rusar in och tar självklart för sig av cigaretter och kaffe. Marianne börjar rota i systemens kläder men hittar inget användbart. Terroristerna väntar sig motstånd men möts bara av tystnad och blir nervösa:

– Vi sticker.

De ser ut som tonåringar på drift, utan rötter.

Marianne hungerstrejkar i fängelset. Julie kämpar för att hon ska minnas deras samhörighet, att hon inte ska försvinna in i en iskyla bakom fängelsemurarna. Marianne är spotsk, hon befäller och Julie lyder.

– Du behöver inte komma hit, säger Marianne.

– Det är självklart att jag kommer, säger Julie.

Hon går helt upp i systemens liv, blir mer och mer lik henne. När systemen tvångsmatas i fängelset försöker Julie svälja en slang för att känna hur det känns. Julies sammanboende, spelad av Rüdiger Vogler med känslig inlevelse, känner sig mer och mer åsidosatt. När Marianne dör bryter Julie samman.

Så börjar hon sitt sökande efter sanningen. Vad hände egentligen när Marianne dog? Hon letar bland Mariannes saker, i läkarböcker, hon syr en docka i vuxenstorlek för att se hur den faller när snaran om halsen dras åt. Hon letar och letar alltmer destruktivt och åren går och när hon äntligen kommer fram till några slutsatser har världen förändrats och tidningarna är inte längre intresserade.

– Det där var nyheter i slutet av 60-talet och början av 70-talet. Nu är det oljekris och kärnvapen och om vi ska överleva detta århundrade som gäller, förklarar en rutinerad nyhetsjournalist.

Men Julie hittar en lösning på hur hon ska fortsätta Mariannes kamp. Mariannes son som bor i fosterhem behöver henne.

Ann Rudberg

Raggning – spelet där patriarkatet avslöjar sina krassa mekanismer

□ Han tar avstånd från feminismens förhärli-
gande av det specifikt kvinnliga. Han gör "rent
hus" med den "mjuke" mannen och menar att
det bara handlar om att ersätta gamla kontroll-
former med nya. Øystein Gullvåg Holter är so-
ciolog och författare till boken Raggning. Han
är själv marxist och som sådan menar han att
det är nödvändigt att arbetarrörelsen gör upp
med patriarkatet – också inom de egna leden.

– Genom skenmanövrar luras kvinnorna att
tro att det blivit bättre. Men bara det att du
ställer upp och diskuterar mans- och kvinno-
roller visar att du blivit lurad, menar Øystein.

Naturligtvis väcker han min
misstänksamhet. Denne gängli-
ge unge man i 30-årsåldern –
förmodligen i början av en
strålande akademikerkarriär.
Vad har han för intresse av att
gå kvinnors ärenden gentemot
sitt eget kön?

Men han ser det inte så,
Øystein Gullvåg Holter, socio-
log och författare till boken
Raggning – en studie över kär-
lek och könsmarknad.

– Jag är i första hand mar-
xist, säger Øystein. Som sådan
anser jag det nödvändigt för ar-
betarrörelsen att göra upp med
det inre förtrycket om man nå-
gonsin ska kunna skapa ett an-
nat samhälle.

En sociologisk studie över
kärlek och könsmarknad, kal-
lar han sin bok. Den skulle
också kunna betecknas som en
marxists studie av patriarkatet
under kapitalismen. Och en
mycket underhållande och av-
slöjande analys av de krassa
mekanismer som styr på kär-
leksmarknaden.

"Boken gjuter malört i sam-
livsromansens bägare och ser
på förhållandet mellan män och
kvinnor som det i verkligheten
är här på jorden och inte i det
privata himmelriket."

Så inleder författaren själv
innan han låter ridån gå upp för
lördagskvällens lycka och
olycka:

"– Hej, säger hon. Är du
här?"

*Per vet inte om han skall
stanna. Kari. Den här kväl-
len också. Men de står kvar
båda två och pratar. De blir
till en grupp, en klunga av
två – och andra människor
går förbi. Men Per vill helst
gå därifrån. De blir avbrut-
na av en full kille som ger
Kari en kram och en kyss.
Han är ivrig och pratar som
ett stafettlopp. Han tar hela
Karis uppmärksamhet i
anspråk.*

*Han spelar över, tänker
Per. Jag ser att hon inte är
intresserad av honom. När
det gäller mig vet hon inte*

ØYSTEIN GULLVÅG HOLTER

Øystein Gullvåg Holter

riktigt om hon är det eller inte. Kari avslutar samtalet genom att vända ryggen till den andre. Hon vänder sig mot Per.

Nästa. Varsågod, näste man. Per blir kallad. Mitt i vrakesresterna efter den andre."

Øystein bygger i korta dramatiserade scener upp den verklighet han kartlagt i sin studie. Kari och Per är några av de personer som får illustrera ragningsmönstret. Dessemellan varvar han med egna kommentarer, analyser och citat ur intervjuer som styrker hans egna iakttagelser.

"Det viktigaste är att se och att bli sedd. Kari märker ögonen, de rastlösa blickarna, den ständiga värderingen. Kameran går!"

/---/

Att vara ett föremål i andras ögon är att reduceras till ett ting. Det leder till att man blir främmande inför sig själv, en alienering. Men om man ser dem utifrån får tingen ett underligt egenliv i åskådarnas ögon som vi kan kalla fetischering. Tjejen värderas som ett ting, hon blir på sätt och vis skild från

sin egen kropp som i sin tur får ett magiskt värde som fetisch."

Øystein går grundligt till väga i sin analys. Han beskriver spelet från de första blickarna, över den första kontakten, koderna som används för att dölja vad som är på gång, vilken roll herr- och damtoalett spelar, bjudandets taktik och det slutliga uppgåendet i förälskelsen.

– Vi sprider dimridåer för att slippa se cynismen i vårt eget spel. Därför kan det också vara svårt att se mönstret bakom, säger Øystein och framhåller att det är en byteshandel vi håller på med. En handel

med oss själva som varan.

Att ingå ett parförhållande är att upprätta ett kontrakt mellan mannen och kvinnan. Och det är mannen som vinner och kvinnan som förlorar på kontraktet. Och här finns kärnan i boken – den ser på könsskillnader inte som en skillnad mellan kvinnliga och manliga karaktärsegenskaper utan som ekonomiska skillnader.

Vi citerar direkt ur boken:

”I det norska genomsnittsåktenskapet stod mannen 1976 för 82 procent av intäkterna och kvinnan för 18 procent.

/- - -/

Reproduktion och dubbelarbete sliter ned kvinnor. En engelsk rapport karakteriserar reproduktionen som lika stressfylld, monoton och splittrad som arbetet vid monteringsbandet inom industrin. Fysiskt och psykiskt klarar kvinnor det statistiskt sett bättre om de är ensamstående. Faran för våldsbruk från män är större hemma än på arbetsplatsen ute i produktionen. Mäns psykiska välbefinnande är däremot baserat på parförhållande eller åktenskap. Män med kvinnoarbete i ryggen bildar arbetslivets A-lag. Ensamstående eller fränskilda män klarar sig mycket sämre.”

Med andra ord: Den gifte mannen är arbetsmarknadens A-lag – den gifta kvinnan dess B-lag. Mäns arbete kostar visserligen mer men är också lönsammare. Kvinnors uppgift i patriarkatet och kapitalismen är att åter skapa, fysiskt och psykiskt, mäns arbetskraft. Dels genom hushållsarbetet, dels genom sin omsorg.

”Fy” sa männen

När boken kom ut i Norge för

två år sedan, väckte den arg debatt inom vänstern. Trots att feministerna får ta emot kritik för sin enligt Øystein alltför ytliga analys av patriarkatet så är det feministerna i Norge som gett honom sitt stöd, säger Øystein. Männen inom vänstern säger fy, så där får man inte göra. Lägga en marxistisk marknadsanalys på privatlivet, det går inte för sig! Men något viktigare just nu än att göra upp med patriarkatet finns inte för arbetarrörelsen, menar Øystein. Och han menar att det är nödvändigt att kvinnorna går in i vänstern och rensar upp från alla patriarkaliska värderingar som dröjer sig kvar.

Medan Engels satt och skrev på sin tolkning av familjens ursprung och ”kvinnors världshistoriska nederlag” i antiken, ägde kvinnökönets ekonomiska nederlag rum, runt omkring honom i samtiden, konstaterar Øystein i sitt avslutande avsnitt om patriarkatets historia.

Det var nämligen kvinnorna som i första hand kastades ut på fabrikerna i industrialismens inledningsskede. De var billiga och attraktivt arbetskraft. Patriarkatet kände sig så hotat under den första tiden av de nya ekonomiska förhållandena under kapitalismen att t o m arbetarklassens män vände sig mot sina egna kvinnor. Arbetarklassens kamp för bättre arbetsvillkor flätades samman med kamp för mäns företrädesrätt till industriarbeten. Den första Internationalen var nära att anta en resolution mot kvinnor i industrin, och något entydigt stöd för kvinnors rätt till avlönat arbete gav arbetarrörelsen inte förrän vid sekelskiftet. Och då var det för sent. Patriarkatet hade hittat sina nya former att fungera också under kapitalismen. Genom lagstiftning hade staten säkrat männens ekonomiska ställning och skyddat reproduktionen.

Borgarklassens värderingar om familjen blev en samhällelig norm, produktionen och reproduktionen skildes åt och därigenom skildes också kvinnors huvudsakliga arbete ut från övriga ekonomin.

Kan hända igen

– Det som hände i industrialismens början kan mycket väl hända igen, säger Øystein. Genom skenmanövrer lurar kvinnor att tro att det blir bättre. Ofta genom förändringar i de högre samhällsskikten. Många tror t ex att ett kvinnligt statsöverhuvud skulle vara ett framsteg för hela kvinnokönet.

– Men då glömmar de att kvinnliga statsöverhuvud funnits i de mest ruttna patriarkaliska samhällen som världen skådat.

Han påpekar också att trots den aktiva kvinnorörelsen under 70-talet har inte kvinnors grundläggande ekonomiska förhållande förändrats. I Norge har t ex kvinnorna i genomsnitt bara en femtedel av männens inkomster.

– Visst har kvinnorna fått mindre arbetsbörda hemma, men det beror inte på att männen gör mer, säger Øystein. Arbetsfördelningen i hemmet är lika skev som för tio år sedan.

– Det är så lätt att föra kvinnorna bakom ljuset eftersom förtrycket är så relativt. Det förändras och anpassas. Han tycker t ex att det går att se en trend mot att göra kvinnor egenansvariga för förtrycket.

– Idag handlar det om att få kvinnor att tycka att det är deras eget fel.

– Bara det att du t ex går med på en diskussion om hur ”mansrollen ska förändras” visar att du blivit lurad, menar Øystein. En förutsättning för förtrycket är att du ställer upp på könsskillnaderna – sådana skillnader som att beroende

Erja Lempiäinen

Kvinnors uppgift i patriarkatet och kapitalismen är att återskapa, fysiskt och psykiskt, mäns arbetskraft. Dels genom hushållsarbetet, dels genom sin omsorg."

Ur Ragging av Øystein Gullvåg Holter.

och passivitet är kvinnligt och att aggressivitet och självständigt är manliga egenskaper.

– Det är inte arbetarna och kapitalisternas personliga egenskaper som gör dem till arbetare och kapitalister. Samma gäller för män och kvinnor – egenskaperna är konsekvenser av de roller de står i.

"Mjuke" mannen

Ragging är på sina ställen en mycket rolig bok i sina träffande iakttagelser. Hans analyser bjuder på flera goda skratt. Han konstaterar t ex att den nye "mjuke" mannen med sin taktik bara röjer nya vägar för att hitta andra kontrollformer över kvinnor. Han beskriver också hur den mjuke mannen har fördel i spelet om "krossade hjärtan". "Där kan de på begagnatmarknaden specialisera sig på att plocka upp kvinnor som tidigare förtryckts."

Plötsligt sätter sig Øystein upp i fåtöljen, spänner sina anletsdrag och säger med hög röst:

– Nu har jag försökt förstå er kvinnor så länge, nu är det dags att ni börjar ta hänsyn till mina intressen!

Häpet konstaterar jag förvandlingen innan jag inser att han illustrerar ytterligare en variant av det ständigt förändrade förtrycket.

Nu handlar det om "nymaskulinisten".

Ett begrepp som ska ses i samma perspektiv som ekonomisk kris, tillbaka – till – familjen – tider, och unga mäns krav på att få behålla den gamla könsmarknaden.

Mansår

Efter att så nyligen ha läst hans bok och med Øysteins världsbild fortfarande kvar på näthinna blir det dråpliga i ny-

maskulinistens krav också tydligt. I en värld där männen har alla de ekonomiska fördelarna och kvinnorna det oavlönade slitet som belöning kräver nu förtryckaren dessutom att bli förstadd.

– Naturligtvis är det bra om inte bara kvinnorna har monopol på samlevnadsfrågor, säger Øystein men skrattar ändå högt när jag berättar att i Sverige har RFSU inlett ett mansår.

På hemväg från intervjun passerar jag en pressbyråkiosk. I bakhuvudet registrerar jag de vanliga nakna kvinnokropparna på löpsedlarna. Nu hänger där dessutom en med texten: "Vi är tidningen som inte skäms över att vara herrtidning".

Jovisst lever vi i farliga tider. □

Pia Axelsson

Vem ska bestämma – du eller jag?

Om den svara balansgången
som tonårsförälder – en tonårsamma
berättar och kommenterar

En bok för maktlösa

Ett brev från en orolig tonårs-mamma till en annan. Så ser jag boken "Vem ska bestämma – du eller jag?" Den är skriven av Louise Ricklander, fränksild mamma till Ulla och Lotta som då var 18 resp 15 år.

Hon upplever hur döttrarna skolkar från skolan. Lotta är ute och springer på kvällarna i stället för att sköta läxor, dricker sig ofta berusad och blir till och med inblandad i en bilstöld. Vi får också Ullas och Lottas egna kommentarer i slutet av boken.

Många andra föräldrar till tonåringar ligger säkert sömnlösa ibland och oroar sig för liknande saker när det gäller deras barn. Säkert känner sig många maktlösa. "Vad kan jag göra? Hon blir ju bara än värre när jag försöker blanda mig i." Är man dessutom ensam om ansvaret...

Då känns det nog skönt att läsa Louise Ricklanders bok. Som ett samtal – fast lite ensidigt förstås. Men Louise Ricklander har den styrkan att hon är psykolog, och i tio år har arbetat som skolpsykolog. Många gånger har hon varit engagerad i liknande fall – fast professionellt. Ändå står hon där fylld av oro utan att veta hur hon ska tackla problemen när barnen missköter sig.

Louise är en aktiv mamma. Hon är inte rädd att yttra sig på föräldramöten och kommer med

Louise Ricklander

Vardagspsykologi

W&W

Louise Ricklander: Vem ska bestämma – du eller jag?
Wahlström & Widstrand 1982
ur serien Vardagspsykologi
Pris: ca 60 kr

annorlunda idéer. Hon talar mycket med sina barn.

I många fall är hon inte så orolig som vanliga föräldrar kanske skulle vara. Hon anser t ex att Ulla, som då går i sjuan, själv kan ta ansvar för om hon vill sköta skolan eller inte.

Då är Louise mer orolig för att Ulla håller ihop med en mycket äldre kille som det dessutom dröjer länge innan Louise får träffa. Men ändå kan hon inte låta bli att förebrå Ulla för att hon missköter skolan, fast hon just försvaret henne inför läraren.

Det är Lotta som är det största problemet. Lotta var en "snäll flicka" innan hon kom i puberteten. Det var Lotta som förebrådde Ulla för att hon gjorde mamma ledsen. Några år senare blir Lotta som en omvänd hand. Hon missköter skolan, är ute och springer på kvällarna och kommer hem riktigt berusad. Hon ljuger för mamma om vad hon har för sig. För att inte göra henne ledsen.

Och Louise är orolig. Trots att hon vet att det inte hjälper att tjata, så gör hon det.

Boken handlar verkligen om frågan i boktiteln; Vem ska bestämma? Louise har låtit sina barn bestämma mer och mer sedan de var små. Vid 11 års ålder t ex fick Ulla själv klädpengar att handla för, eftersom hon och Louise stred hårt om sina respektive uppfattningar om vad hon skulle köpa. Lotta behövde inte ens strida för sina klädpengar.

Men i puberteten – det är då det blir allvar. Det är då frågan ställs på sin spets. Ska mitt barn verkligen få bestämma att det ska supa och bli inblandad i olagligheter? Var ska det sluta? Kan jag inte hindra henne?

Läsarna får "facit" i slutet av boken. Döttrarna har blivit vuxna och självständiga. Ulla bestämde sig för att komma in på gymnasiet, började sköta skolan, har blivit politiskt aktiv och flyttat till studentrum. Lotta har också skärpt sig. Förbättrat betyget i flera ämnen och kommit in på gymnasiet. Hon klarade ett sommarjobb alldeles utmärkt och sköter sig nu minutiöst.

Var det Louises aktiva handlande, hennes outtröttlighet när det gällde att lägga sig i och visa att hon brydde sig om sina döttrar, som hjälpte?

Jag frågade min dotter Alexandra, 16 år, om hon tyckte det

var bra att Louise var så engagerad.

– Hon oroade sig nog mer än föräldrar i allmänhet gör, trodde Alexandra. Hon gjorde nog också mer än föräldrar brukar göra.

– Men jag tycker att hon oroade sig för mycket. Man gör motsatsen bara för att trotsa mamman om hon är för tjugig. Kanske att en del påverkas och gör som mamman säger.

– Men har man bara fått lära

sig att tänka själv så att man kan stå på egna ben, så kan man själv tänka ut vad som är bra eller dåligt att göra.

Grunden till att det verkar gå så bra för Lotta och Ulla nu måste ha lagts vid en mycket tidigare tidpunkt i deras liv. De har haft en mamma och en pappa, som (trots att de är fränskilda) har gett dem mycket kärlek och trygghet och förtroende från det de var små. Man kan inte använda boken som receptbok när det

gäller ungdomar med svår bakgrund.

Men det känns nyttigt som förälder att se, att det inte "hjälper" hur förstående och psykologiskt "perfekt" man än lyckas vara. För att bli vuxna måste barnen ändå frigöra sig, och det är en kamp vare sig man tillämpar förbuds- eller tillåtelseuppfostran. Vi står där ändå med vår önskebild över våra barns "lyskade" framtid.

Elisabeth Enger

Mobilisera för framgång

Sommaren 1979 deltog jag i ett seminarium för nordiska kvinnor i Helsingör. Temat var "kvinnors liv och arbete". Det var naturligtvis en spännande vecka. Samtidigt var det i många avseenden en upprepning av kvinnorörelsens tankar och krav. Och jag minns att jag efter några dagar uppgivit undrade för mig själv hur vi skulle kunna finna nya vinklingar på våra gamla problem.

Då framträdde Berit Ås.

Med sin utstrålade personlighet gav hon en glasklar analys av männens härskartekniker. Det går ändå alltid att finna nya perspektiv! Kanske ska det ses som vårt långsamma, stegvisa avslöjande och synliggörande av kvinnoförtryckets alla former.

Nu har Berit Ås utkommit med några av sina anföranden samlade i en bok "Kvinnor tillsammans. Handbok i frigörelse". Och visst är det en tillgång att få

*Berit Ås: Kvinnor tillsammans. Handbok i frigörelse. Gidlunds 1982
Pris: ca 71 kr*

Berit Ås tankar samlade. Men samtidigt blir det stora hopp från till exempel att vårt bistånd till u-länderna är en export av kvinnoförtryck till uppgifter om att 36 procent av yrkesarbetande kvinnor i Stockholm ständigt är plågade av trötthet. Det förklaras i förordet med att avsikten har varit att vid ett visst tillfälle ge en bestämd grupp ett avsett budskap. Men det har bidragit till att göra boken som bok något ostrukturerad.

I bokens slut finns en 9-punkts strategi för organiserande av kvinnor – till framgång.

1. Se till att hitta en historisk förutsättning, en vana, en metod som traktens kvinnor tidigare har använt vid mobilisering.
2. Ha ett konkret mål och konkreta metoder.
3. Låt aldrig någon bära bördor och ansvar ensam. Välj en trojka.
4. Låt ledarskapet rotera.
5. Börja aldrig med kvinnopolitiska aktioner utan en fast tidsram, inte för vid, inte heller för snäv.
6. Organisationsstruktur måste anpassas efter den politiska uppgiften.
7. Mobilisera aldrig kvinnor för annat än framgång.
8. Ha alltid en teori – en modell – för arbetet.
9. Ha ett handlingsrecept som är genomtänkt och som är din eller gruppens egendom. Låt den vara hemlig, medan alla utspel ska vara öppna och tillgängliga för alla.

Säkert är denna strategi ett användbart vapen i kvinnokampen. Själv är jag innerligt trött på att höra kvinnor kritisera de manligt hierarkiskt uppbyggda organisationerna utan att någonsin kunna ha alternativa förslag. Visst måste vi ha nya organisa-

tionsformer! Men vi måste *kunna* de gamla för att kunna ändra dem. Låt oss nu ta fasta på Berit Ås råd!

För alla de som i kvinnokampen söker nya aha-upplevelser kan nog "Handbok i frigörelse" vara inspirerande. För min egen

del kan det skrivna ordet i detta fall inte på långa vägar ersätta det som Berit Ås direkt förmedlar till en lyssnande och seende publik.

Agneta Dreber

Historien om ett vårdnadsbidrag

Det är något visst med engelska författarinnor. Jag tänker på Margaret Drabble, Fay Weldon och nu Zoe Fairbairns. De har en förmåga att skriva enkelt, engagerande och humoristiskt om viktiga och allvarliga ämnen.

Kärnan i den här boken av Zoe Fairbairns är en grupp feminister. De har ockuperat ett för länge sedan övergivet och förfallet höghus i ett London på deklis. Utanför gruppen står Lynn, den egentliga huvudpersonen, som lever i ett lyckat äktenskap och som kanske vill ha barn. Tiden är sena 70-talet när boken börjar. Feministerna är engagerade i en "mödrastrejk" för bättre barn-

Zoe Fairbairns: Bidraget. En framtidsroman.
Hammarström & Åberg 1982.
Pris: 94 kr.

omsorg.

Ären rullar på.

1984 kommer och går.

England får ett nytt politiskt parti, Familjepartiet, som vill lösa alla samhällsproblem med ett enkelt grepp: satsa på familjen. Inför *Bidraget* till alla mödrar, så att de stannar hemma hos sina barn och blir betalda för det.

Familjepartiet gör stora framsteg och kommer i regeringsställning. Bidraget införs, men så småningom upptäcker man att det är "fel" kvinnor som föder barn och man övergår till att mer selektivt utdela detta bidrag. Det ska gå endast till "värdiga mödrar". För att underlätta hela proceduren tillför man i stället ett medel i dricksvattnet som gör att endast de kvinnor, som får ett "motgift" blir gravida. De är diplomerade och utsedda av staten till fullblodsmödrar.

Men det går fel. Fullblodsmödrarna föder missbildade barn, upproret bryter ut, Familjepartiet går i graven, Bidraget avskaffas och vi är tillbaka där vi började. Det har hunnit bli år 2000. Feministerna i tornet har genom åren lyckats hålla sig kvar och uppfostra nya generationer till den envetna kampen mot Familjepartiet och Bidraget, en kamp som inte utesluter våldssamma aktioner.

Vad som händer utanför det nedkörda och hårt patriarkaliskt styrda England, får vi inte reda på. Inte heller tycks det vara någon man som ställer sig på kvinnornas sida, mannsynen är rätt så nattsvart.

Förenklingar? Javisst.

Överdrifter? Jodå.

Men genom att förankra bokens början i en välkänd vardag blir berättelsen inte helt otrolig. Vårdnadsbidrag har vi ju alla hört talas om, likaså att det skall betalas av barnomsorgen. Detta är historien om vårdnadsbidraget driven till sin spets.

En nyttig läsning.

Och inte minst rolig.

Eva Ekelöf

ÖVERLEVNAD

och

FRAMTID

En kurs om människans villkor och vårt framtida samhälle

29/8 -83-18/ -84

Statligt studiestöd.

Begär prospekt!

Härnösands
folkhögskola

Murbergsv. 32
871 00 Härnösand
Tel. 0611/220 80

En kompromiss för trotskister?

KVINNOR, KAMRATER...

Eva Schmitz

Kvinnans roll i arbetarrörelsens uppbyggnad till slutet av 1930-talet.

Det viktigaste, ofta det enda, material om arbetarkvinnorna i rörelsen är tidningsnotiser om möten och strejker i de första socialistiska dags- och veckotidningarna. Det är ett tidskrävande arbete att söka igenom årgångar av gamla tidningar i olika arkiv, men det är nödvändigt eftersom historieskrivarna koncentrerat sig helt på männen. Kvinnotidningarna Morgonbris, Röda röster, Arbetarkvinnornas tidning och Arbetets kvinnor innehåller naturligtvis det mest utförliga materialet och i den här boken har många intressanta inblickar i kvinnornas fackliga kamp hämtats från dem. En nyttig kunskap för alla som vill veta mer om den kvinnokamp i tidigare generationer som många inte tror har existerat.

Nästa problem i historieskrivningen blir hur materialet används. Den nya kvinnorörelsens erfarenheter har lärt oss att "kvinnoståndpunkten" inte går att förena med den traditionella definitionen av klasskamp som manligt område, där kvinnor är underordnade och tämligen betydelselösa. Den här boken är en kompromiss mellan dessa oförenliga ståndpunkter – omedvetet naturligtvis – men påfallande när man väl fått upp ögonen för problemet.

I inledningen om storindustrins uppkomst står det att "maskinernas införande och industrins utveckling medförde en total förändring av familjestrukturen... Arbetarhustrur och ogifta kvinnor tvingades ut på

Eva Schmitz: Kvinnor, Kamrater...

Kvinnans roll i arbetarrörelsens uppbyggnad till slutet av 1930-talet. Bokförlaget Röda rummet. Pris: 65 kr.

arbetsmarknaden för att försörja sig och för att familjens försörjning skulle gå ihop". Men en arbetsmarknad för kvinnorna, hushållsarbete i främmande familjer, hade existerat som tvång för stora kvinnogrupper långt före industrialismen. Pigorna fortsatte att vara största gruppen förvärvsarbetande kvinnor ända till 1930-talet. Det är också en mycket vanlig men felaktig generalisering att "när man fastställde mannens arbetslön, beräknade man att mannen skulle försörja inte bara sig själv utan hela sin familj". Var fanns denna goda försyn? "Man"? Att manslön varit högre än kvinnolön betyder inte familjelön. I alla industriländer levde en vanlig arbetarfamilj i staden under existensminimum om hustrun inte lyckades hitta någon förvärvskälla – städning, tvätt osv. För att kunna betala ett enda rum med vedspis för matlagning måste arbetarfamiljen i början av 1900-talet ofta ha inneboende män och/eller kvinnor som sov på golvet eller i kökssoffan. Detta gällde ännu mer för de ensamma mödrarna.

På sidan 53 sägs helt riktigt att omkring hälften av alla barn som

föddes i Stockholm hade ogifta mödrar, och att "familjefäderna försvann, när de inte orkade med försörjningsbördan". Om detta anmärkningsvärda förhållande finns ingen kommentar. Men av de ensamma mödrarna har samhällsmoralen inte minst i arbetarklassen, krävt att de skulle stanna och orka. Själva föreställningen om familjelön för män har varit grundläggande för kvinnoförtrycket i arbetarklassen. Den har hindrat kampen för lika lön och bidragit till att utlämna kvinnor till männens godtycke. Fortfarande tvingas kvinnor av ekonomiska skäl att bli pigor i sambandförhållanden även om situationen inte är så svår som förr. Det statliga barnbidraget utbetalat till modern är en seger för kvinnokampen som den unga generationen inte kan uppskatta till sitt fulla värde. Men nog borde den finnas med i arbetarkvinnornas historia.

I bokens sammanfattningar av de olika arbetarpartiernas politik försvinner kvinnorna. Det finns visserligen bilder av kvinnliga ledare men deras liv och arbetsinsatser behandlas inte. Om Hilma Hovstedt heter det att hon "kämpade mot fosterfördrivningslagens slopande", trots att hon faktiskt var en ivrig agitator för att den skulle avskaffas! Ett annat egendomligt påstående är att "ingen kvinna från den socialdemokratiska rörelsen" deltog i Bernkonferensen 1915. Här borde klart ha sagts ut att påståendet endast gällde de svenska kvinnorna. Till denna internation-

nella fredskonferens kom socialdemokratiska kvinnor från de krigförande länderna illegalt och oftast mot sina egna manliga ledares vilja. Det var en storartad kvinnomanifestation, som borde presenteras på ett riktigt sätt även om utrymmet är begränsat.

Den oerhört förenklade och politiskt vinklade bilden av kampen under andra världskriget är påfallande för mig som själv var med. På två rader nämns att "kommunisterna utsattes för hårt tryck" och att LO "gick ut

med att kommunister inte fick väljas till fackliga uppdrag". Sanningen är att de som hade fackliga uppdrag avsattes och sparkades ut från allt fackligt arbete. Inget nämns om de hårda förföljelserna av kommunistiska familjer, mordbranden på Norrskensflamman med fem dödsoffer, varav två barn, inget om lägren, transportförbudet. Däremot får vi veta att partiet "diskuterade en omvärdering av fascismen" och att partiledaren Sven Linderot, skickade brev till LO om att

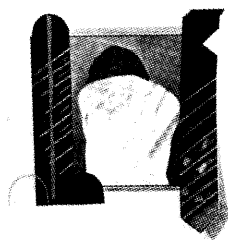
arbetarna måste hålla tillbaka sina lönekrav för den nationella enighetens skull! Här finns varken citat eller källhänvisningar men slutsatsen av dessa påståenden blir att partiet liksom SAP ingått klassamarbete med borgarna.

Tyvärr, trots goda ansatser, är den här boken nog lämpligast för den inre partikretsen hos trotskisterna.

Ruth Bohman

JAG ÄLSKAR DET

av Maria Marcus/Stig Sohlenberg

GIDLUND'S

Till ytterlighet förenklad

1974 gav Maria Marcus ut *Den fruktsansvärda sanningen*. En bruksbok om kvinnor och masokism. Jag minns att jag önskade boken i julklapp av min far som bestört kommenterade: Usch! Läser du sånt!? Lika förskräckta blev kvinnorna på det Germain Greer-möte i Köpenhamn där en ung kvinna reste sig upp och påstod: Jag slår vad om att tre fjärdedelar av oss som sitter här är masokister! Tanken var pinsam. Visst finns det kvinnor som vill förtryckas men inte vi feminister som kämpar mot förtrycket????!!! Men Maria Marcus tog påståendet på allvar, gick hem och skrev sin infallsrika och modiga bok som hon tillägnade den unga flickan. Markus skriver om sin egen fysiska och psykiska masokism (hennes stavning) och om sina egna upplevelser och önsningar. Hon går igenom psykologiska, litterära och pornografiska skildringar. Hon tillbakavi-

*Maria Marcus/Stig Sohlenberg:
Jag älskar det eller Historien om
Stefans och Monas hemliga
kärlek.*

Pornografisk roman.

Gidlunds 1982.

Pris: ca 116 kr.

sar myten om den naturliga masokismen; aldrig någonsin har kvinnor uppskattat att bli ivägsläpade i håret och våldtagna. Hon myntar begreppet patriarkapitalism och visar på hur samarbetet mellan manssamhället och kapitalismen förstärker, vidmakthåller och exploaterar kvinnoförtrycket. Samhället använder de ständigt lika effektiva och nu återigen aktuella ekonomiska vapnen, bostadsbidrag, barnomsorg, barnbidrag. Männen för, menar Markus, ett krig med mer sexuell prägel. De föredrar kvin-

nor som är mjuka och följsamma framför dem som säger ifrån hur de vill ha det.

Markus skiljer mellan den auktoritära och den sexuella masokismen.

Den auktoritära är den som får oss att underkasta oss auktoriteter, att införliva förtrycket i oss själva. Det är det som gör det svårt för oss att stå på oss gentemot män. Vi kan tycka att det är män som har de viktigaste jobben, att de säger om varken de bästa eller klokaste orden, så dock de som räknas!

De första och viktigaste stegen ur den auktoritära masokismen har vi tagit. Vi ser förtrycket och erkänner det. Men att vår medvetenhet ändras betyder inte att allt är gott och väl. Kampen pågår och den är lång.

Sexuell masokism är något annat och den kan vi, menar Marcus lida av även om vi kastat av oss den auktoritära. Den sexuella

botar vi lättast fysiskt. Markus visar hur vi kan hjälpa varandra att kartlägga de muskelspänningar som uppstår när vi med eller utan masokistiska inslag blir sexuellt upphetsade. Om detta och om hur den sexuella masokismen spelas ut mot oss för att hålla oss nere handlar Maria Marcus nya roman som hon skrivit tillsammans med Stig Sohlenberg, "Jag älskar det eller Historien om Stefans och Monas hemliga kärlek."

Mona är en 28-årig svenska som, ovanligt företagsamt för en så självutplånande person som hon senare visar sig vara, i en dagstidningsannons undrar: Vem vill straffa mig när jag varit olydig? Hon får massor av svar, som mer eller mindre handgripligt lovar att uppföstra henne. Hon väljer ut de bästa breven och onanerar till dem.

Så långt är jag med. En fantasi är en fantasi. Det är, masokistiskt eller inte, något man kopplar på och som man kopplar av och som tjänar som sexuell stimulans. En önskan är för mig något annat. Den är betydligt mer realistisk, något som jag vill förverkliga. Det kan vara en önskan om närhet och ömhet. Det kan också vara dagdrömmeri eller kalla det gärna verklighetsflykt: Tänk om han – eller hon – vore här!

Men för Mona är fantasi och önskan samma sak. Hon tänker sätta sina fantasier i verket. Hon svarar på en kontaktannons av Stefan, en otillfredställd, rumpfixerad, norsk sadist bosatt i Köpenhamn. De beslutar sig för att flytta samman och skriver kontrakt på att han är herre och hon hans slavinna. De börjar lite lätt med risbastu.

I Sacher-Masochs fotspår blir de dock alltmer avancerade. Kedjor, piskor, spanskrör ja, riktiga tortyrinstrument ingår så småningom i repertoaren. Mona är snart så utplånad att hon inte kan uttala ordet "jag". Hon njuter inte heller längre sexuellt. I

Stefans sadism ingår att i första hand tillfredsställa sig själv och lämna henne åt sig själv. Men Stefan börjar också lida av excersisen med Mona. Helst av allt skulle han vilja berätta hur jävligt han har det på jobbet men då visar han en svaghet och det vågar han inte.

Monas och Stefans önskningar glider in i alltmer extrema former. Deras förväntansfulla drömmar berövas på sitt magra och dystra innehåll. De förstår att de inte kan fortsätta. Och då lägger de av! Lätt som en plätt! Först byter de roller för en weekend. Med handbojor, klädnypor och piskor ger Mona igen för gammal ost. Men inte blir hon sexuellt upphetsad! Och Stefans kuk hänger trött och slak istället för det präktiga stånd han brukar ha då han höll i piskan.

Att sexuell masokism skulle vara så vanligt som Markus påstår har jag svårt att förstå. Ärligt talat känner jag inte igen mig. I den mån mina sexuella fantasier har masokistiska inslag är det alltid jag som bestämmer och fysisk smärta ingår aldrig. Därför förstår jag varken Mona eller Stefan och författarna hjälper mig inte på traven.

Deras roman är till ytterlighet förenklad. Det är som vaknade

Stefan och Mona en morgon och bara var sugna på piskan. Också den billigaste pornovell brukar ha trådar bakåt; Hon mindes med vållust pappas slag på stjärten när hon varit olydig! Vi vet nästan ingenting utanför det slutna rum där de ägnar sig åt sina övningar. En strejk och en demonstration skymtar förbi.

Den har betydelse för deras omvändelse, men inte på något trovärdigt sätt eftersom deras intresse dittills uteslutande varit inriktat på herre-slavinne-förhållandet. Det är en brist, särskilt med tanke på att Markus förkastar tanken på masokism som ett naturligt inslag i kvinnors psyke.

För att bli någorlunda klok på romanen var jag tvungen att gå tillbaka till Den fruktansvärda sanningen. Med den som tolkningsschema och med en stor portion välvillighet kan man naturligtvis finna sanningar och symbolvärde i Monas och Stefans spel. Men boken om dem är, som författarna också deklarerar, i första hand en pornografisk roman för sadomasokister. Och som sådan engagerar den åtminstone inte mig.

Gun Fälvh

Fruntimmersvecka

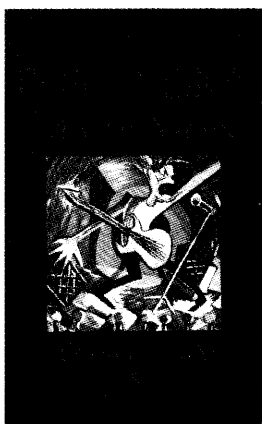
Fruntimmersveckan i Mora anordnas i år den 18/7 – 23/7 1983. Några förkunskaper krävs inte för att delta i kursen. Kursen vill belysa kvinnors situation i dagens samhälle – i familjen, arbetslivet, politiken och konsten. Varje dag har sitt eget tema och inleds av en föreläsning i ämnet.

Kostnader för kursen: Med dagstudiestöd kostar helinackordering i enkelrum cirka 165,-/dag och i dubbelrum 145,-/dag. Utan dagstudiestöd kostar

helinackordering i enkelrum 108,-/dag och i dubbelrum 95,-/dag. Därtill kommer en kursavgift på 100,-. Dagstudiestödet skall sökas *senast den 15 maj*.

Anmälningar till kursen skall vara Mora folkhögskola tillhanda senast den 1/6 1983. Är Du intresserad av kursen och vill ha ytterligare upplysningar, kan Du vända Dig till Mora folkhögskola tel 0250/110 07 eller till Karin Egardt tel 0250/126 66.

Om svunnen ungdomstid

Vad är rockmusik? För killar kan den betyda upprorsmusik, men också faderssubstitut.

Vad betyder den för tjejerna? Är inte rockmusik egentligen killarnas grej? Killar i alla åldrar.

I boken *Elektriska drömmar* skriver författare och musiker om rockmusik. Våldigt mycket i boken handlar om musiken som uppstod på 60- och 70-talen, i Beatles spår.

Att rockmusiken fanns på 50-talet, långt före Beatles är klart,

Elektriska drömmar. Författare om rock.

Förlaget Rockmani.

Pris ca 100 kr.

men det framgår inte av boken. Beatles var popmusik, efter dem kom rocken. Idag är rocken mer än någonsin populär, t o m texterna analyseras, som rockpoesi. Och texterna spelar stor betydelse, inte minst för tjejbanden. I det

enda kapitlet i boken som handlar direkt och enbart om tjejband, understryks hela tiden textens betydelse.

Tjejernas musik avviker inte från den manliga, naturligtvis, men texterna gör det. Det är rebellisk musik, upprorisk musik, och texterna gör uppror mot den konventionella kvinnorollen.

I England finns en rörelse "Rock against sexism". De engelska tjejbanden talar tydligt om vad det handlar om i sina texter.

FRED för nybörjare

Milda Makler

Oberoende tidskrift för fredsdebatt

Milda Makler

Förändringens makter
ska vara milda
men ändå makter
och inte tandlösa anpasslingar

PRENUMERERA!

4 nr 75:- kr

Nr 1, FRED FÖR NYBÖRJARE
76 sidor, 19:- kr.

Klaga bokförlag

Box 7282, 402 35 Göteborg
Postgiro 96 04 44-8.

Men det är mest i tjejbanden upproret mot kvinnorollen görs. I de band som har en eller två kvinnliga musiker, resten män, tycks texternas innehåll inte skilja sig från andra band.

Musik är viktigt i livet. Den hårda, intensiva, pulserande rockmusiken, innesluter dej, den ger hjärnan nya elektriska im-

pulser som gör dej stark, lyfter upp dej, hjälper dej. Hårdrockens tondön blir en pappa för dej, om du är kille, en pappa som aldrig sviker utan stöder dej. Är du tjej för den fram ditt budskap, rent och oförfalskat, till muskler och hjärna. Den ger gemenskap. Därför är den viktig.

Elektriska drömmar är en kär-

leksförklaring till rockmusiken. De som skriver kärleksförklaringarna är inga ungdomar längre. Mycket handlar därför om deras ungdomstids musik. Den musiken, som gick tillbaka till rötterna.

Eva Ekelöf

Pornografi för välbeställda

Boken *I Last och Lust* på 256 sidor, ger mest intryck av att vara ett bildverk för sk radikala och välbeställda medelklassare. Nestius ger sex skäl för att skriva den:

att redovisa pornografins historia

att få igång en diskussion

att visa motbilder – erotiska bilder

att tillföra tydliga argument och fakta till 1977 års yttrandefrihetsutredning som väntas bli klar 1983

att punktera opinionsbildarna genom att visa att de är okunniga och har ringa om ens någon egen erfarenhet av pornografi

att visa delar av en utställning som förberetts i RFSUs regi över temat pornografins historia.

Boken är indelad i tre avdelningar där de första 150 sidorna beskriver pornografins utveckling under de senaste 100 åren. Den andra delen omfattande 20 sidor, återger ett bildanalytiskt samtal, mellan en lärare och två elever

Hans Nestius: I Last och Lust.

Prisma/RFSU 1982

Pris: 160 kr

vid en folkhögskola. Den tredje och sista avdelningen visar motbilderna.

Trots Hans Nestius angivna skäl för att skriva boken har jag ändå svårt att förstå meningen med den. För vem är det intressant att skilja ut den kommersialiserade och exploaterade mellanmänskliga kommunikation som benämns pornografi? Bidrar inte en bok i ämnet till att sanktionera ett falskt ojämnt och prestationsinriktat förhållande mellan människor hur lovvärda ambitionerna än är att granska pornografen kritiskt? Möjligen skulle man kunnat behandla den i ett större sammanhang som berättar om människors lust och erotik i allmänhet.

Riktigt intressant i boken fann jag endast ett stycke på två sidor av Rollo May ur hans "Kärlek

och vilja". Där utvecklas tankar om sexualitet contra erotik. Det är för mig bokens behållning och har mycket litet med pornografi att göra. "Eros är centrum för en kulturs vitalitet – dess hjärta och själ... Eros vill förening med den andra i glädje och lidelse, den vill skapa nya upplevelsedimensioner som vidgar och fördjupar bådas väsen... Den tekniskt effektiva älskaren lider nederlag i den motsägelse som samlar utan eros är och blir till sist den impotente... Det mål som sexualiteten riktas mot är tillfredsställelse och avslappning, men eros är åtrå, längtan, en ständig vädjan och strävan att breda ut sig."

Ösökt kommer jag att tänka på prostitutionsutredningen och dess stimulerande och nya tankegångar kring ungefär samma ämne. Såväl prostitution som pornografi är patriarkala företeelser och som kvinna känner jag mig både främmande och oansvarig för hela det pornografiska utbudet under åren alltifrån de franska korten på 1860-talet fram till våra dagars upprepning på temat.

Pornografi betyder ordagrant "att skriva om skökan" vilket är nog så tankeväckande. Kvinnan som hora är alltså en förutsättning för hela pornografin. Att kvinnan liksom mannen har förmåga att känna och väcka lust utan att för den skull tappa sina andra egenskaper och förmågor är lika litet erkänd i pornografin som i det samhälle den skapas. Pornografi är definitionsmässigt för män. Kvinnorna på bilderna har förhållande till de tittande männen. Lika litet som prostitution har med erotik att göra har pornografi det. Istället handlar det i båda fallen om förfogande

och makt.

Curt Hson, förläggare av pornografisk litteratur, anser att det viktigaste och ofta enda målet med hans pornografi är att ge den tittande mannen erektion. Jag tycker det borde tas som en samhällelig utmaning. Vi bör snarast finna andra gemensamma och oändligt mycket mer stimulerande vägar att väcka såväl mäns som kvinnors lust än att resignerat låta porrtidningsmarknaden breda ut sig.

Kan man överhuvudtaget ta ställning till om en bild är pornografisk eller inte? Bör inte frågeställningen vara mycket vidare?

Nämligen hur förhåller vi oss till erotik, till kvinnlighet – manlighet, till jämbördigheten i relationer? Bilderna speglar samhället. Så länge vårt samhälle tillåter att man gör stora pengar på människors behov och utsatta läge så länge finns det inget hopp om att vare sig prostitution eller pornografi ska försvinna. Endast vissa avarter kan regleras och förbjudas genom lagstiftning, men fenomenet pornografi kommer att leva vidare i sin mest säljande form. Det kan inga motbilder i världen förhindra!

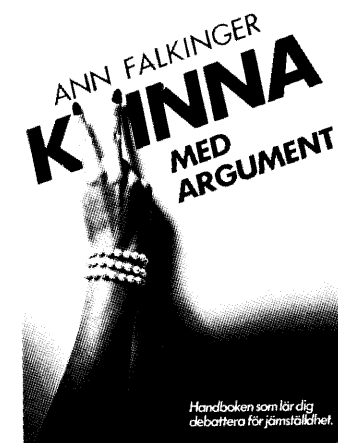
Agneta Gustafsson

Praktisk argumentationsteknik

Ann Falkinger vill med sin bok "Kvinna med argument" ge kunskap om kvinnors och mäns olika sätt att tala. Olika mekanismer påverkar vårt sätt att uttrycka oss. Hon vill informera om presentations- och argumentationsteknik samt samhällspolitiska jämställdhetsfrågor.

Största delen av boken ägnar Ann Falkinger åt att ge svar på de vanligaste jämställdhetsfrågorna. Svaren kompletteras av värdefulla faktarutor. Denna del av boken är upplysande och kan mycket väl fungera som en betydande informationskälla för jämställdhetsdebattörer.

Men först beskriver Ann Falkinger skillnader i kvinnors och mäns språk och hur dessa uppkommit genom bl a olika förväntningar, uppmuntran, leksaker m m. Redan i förskolan får

*Ann Falkinger: Kvinna med argument.
Bokförlaget Kvinnoröster
Pris: ca 140 kr*

pojkar större uppmärksamhet än flickor. Omgivningen lyssnar på dem, vilket stärker självkänslan och deras verbala förmåga och säkerhet. Men det räcker inte med bara självförtroende för att vara en god debattör. Kunskap om argumentationsteknik är Ann Falkingers förklaring till verbal säkerhet och självförtroende.

Läsaren får en lång lista på språkliga skillnader i kvinnors och mäns språk. Där finns exempel på mäns dominans, objektiva

och faktiska uttryckssätt, fastslående av fakta m m. Kvinnors sätt är att ofta fråga, uttrycka sig försiktigt och underdånigt, visa tveksamhet etc. Även vilja till att föra dialog och att föra samtalet framåt är typiskt för kvinnor. Flera exempel på språklig mobbing redovisas. Varken kvinnor eller män lyssnar t ex på den kvinnliga talaren, avbryter henne, stjälar hennes förslag samt undervärderar och förlöjligar henne.

Här går tankarna osökt till Berit Ås två första exempel på härskartekniker: osynliggörande och förlöjligande. Berit Ås recept är att oskadliggöra teknikerna genom att namnge dem och placera dem utanför oss själva. Ann Falkingers många och goda råd går ut på att bl a ge raka budskap. Slaskord som väl, tror,

kanske bör sällas bort. Tala med pondus och övertygelse. Tala om när du känner dig förolämpad eller påpeka att du har blivit avbruten. Kvinnor kan stötta varandra genom att kommentera varandras utsago. Av egen erfarenhet vet jag att det kan vara mycket effektivt att nämna varandras namn bara.

För att kunna föra fram jämställdhetsidéer på ett engagerat sätt och för att kunna övertyga i debatten får läsaren en rad praktiska tips; tala lugnt och tydligt, ha ögonkontakt med flera personer, använd kroppsspråket, osv. Läsaren får råd, regler och varningar i tekniken att argumente-

ra. Dessutom ges information om motpartens teknik och faktorer som försvårar en debatt.

Läsaren får i boken massor av pedagogiskt väl upplagda råd och anvisningar att föra en jämställdhetsdiskussion. Men jag undrar om dessa kunskaper räcker? Jag tror att det behövs en djupare analys av de faktorer som ligger bakom skillnaderna i kvinnors och mäns språk. Och att dessa skillnader måste sättas in i ett samhällsperspektiv. Först då kan kvinnor i grunden nå större självförtroende och framgång i debatten. Ann Falkinger gör ingen sådan analys. Hennes bok är till övervägande del prak-

tisk. Den fungerar förmodligen bäst som handbok och diskussionsunderlag.

Bäst tycker jag boken är i det stora avsnitt som ägnas åt att ge svar på de vanligaste frågorna om jämställdhet. Svaren är kloka, insiktsfulla och nyanserade. De tar udden av de vanligaste fördomarna om kvinnor. De täcker också in de viktigaste ämnesområdena. Det är bara ett påstående, jag saknar svar på: Varför ska alltid jämställdhetsdiskussioner vara så tråkiga?

Christina Duvander

Livet försvaras inte med bomber och våld

"Undersökningar visar att de flesta är överens om att det är livet som ska försvaras. Liv kan inte försvaras med bomber, gevär och våld.

Kvinnor och barn kan inte heller försvaras med militära medel, med våld.

Av dem som dör i ett modernt krig är 90 procent kvinnor, barn och äldre."

- Citatet är hämtat ur tidskriften Milda makters första nummer, ett temanummer om fredsarbetet kallat "Fred för nybörjare".

- Vi vänder oss till ungdomar, skriver redaktio-

jag vägrar
att bli avrubbad
och fyrkantig
- jag vill vara
mjuk, levande
och jätligt
klar i bollen

Illustration av Helga Henschen ur Milda makter.

nen i den åtföljande pressreleasen. Men det här är en mycket personligt skriven och annorlunda utformad skrift som har något att ge alla som är intresserade av fredsarbetet.

- Milda makter är en tid-

skrift för fredsdebatt och analys och ska komma ut med 4 nr per år. Det första numret kostar 19 kr och kan beställas från Haga bokcafé, Box 7282, 402 35 Göteborg. Tel 031/13 72 40.

Vem tillhör natten?

□ Hon lär sig att kontrollera sitt gåtempo, sin hållning och sitt ansiktsuttryck. Hon kan snabbt uppskatta en situation, överblicka gatan och överväga om hon ska gå över eller välja en annan väg.

Sådana är villkoren för kvinnor ute i den offentliga miljön – på männens territorium.

Om kvinnors villkor och förhållanden i stadsmiljön – både den privata och offentliga – handlar ett temanummer av den tyska tidskriften 60 Arch.

Städer är våldsorter för kvinnor, skriver Ulla Terliden i artikeln *Hemligheter. Våld mot kvinnor i staden*. Det är ingen tillfällighet att det är så. Förutsättningarna för våldshandlingar är inbyggda i städernas sociala och rumsliga organisation samtidigt som själva byggnads-sättet och utformningen av städerna befrämjar våld.

Arbetsdelningen mellan könen och den undervärdering av det arbete som kvinnor är hänvisade till är grundläggande egenskaper i våra nuvarande samhällen. Med inlärda färdigheter som tvätt och matlagning och inlärda egenskaper som vänlighet och hängivenhet arbetar kvinnor för män. Detta är källan till det våld som utövas mot kvinnor och som inte diskuteras i vetenskapliga publikationer om våld i städerna, och som inte tas på allvar av

offentliga institutioner. Tvärtom finns en tendens att tex rättsinstanserna överser med och försvarar mäns våldshandlingar mot kvinnor.

Det är ett välbekant faktum att många olika typer av våld utövas mot kvinnor. Ulla Terliden diskuterar främst två grundläggande former. Dels det våld som hon kallar "missaktning" och som består i att män inte respekterar kvinnors personliga integritet utan behandlar kvinnor som objekt att antasta, dels den direkta kroppsliga misshandeln i form av våldtäkter och stryk.

Dessa båda våldformer låter sig inordnas i olika stadsområden. Missaktningen, som i sig innehåller hot om kroppslig misshandel, äger rum i den offentliga miljön, medan misshandeln sker i den privata. Detta utesluter inte att kvinnor

Män visslar och tutar efter kvinnor, för f

också missaktas i den privata miljön och misshandlas i den offentliga.

Männens territorium

Den privata miljön är hemmet. Köket och sovrummet är de platser där kvinnor oftast våldtas och misshandlas, oftast av män som de står i nära förhållande till. Den privata miljön befrämjar sådant våld, genom att den bildar en avskild och ogenomtränglig sfär i stadsstrukturen. Vad som utspelar sig inom hemmets väggar är inte iakttagbart för offentligheten. Bostäderna är männens härskarmiljö, territorier över vilka de förfogar egenmäktigt.

... följer dem och kastar fräcka ord efter dem. Dagligen upplever kvinnor missaktning av sina kroppar.

Erja Lempinen

Varje fysisk misshandel föregås av en missaktning av kvinnokroppen. Dagligen upplever kvinnor missaktningen av sina kroppar och har därför tvingats utveckla strategier och förhållningssätt för att klara sig utomhus. Män visslar och tutar efter kvinnor, förföljer dem och kastar fräcka ord efter dem, betraktar dem inträngande och värderande uppifrån och ner.

Kvinnan lär sig att ignorera anmärkningar, uppskatta situationen med en snabb blick, överblicka gatan, överväga om hon skall gå över på andra sidan eller ta en annan gata. Hon lär sig att kontrollera sitt gå-tempo, sin hållning och sitt an-

siktsuttryck. Hon blir vid sådana tillfällen inte kroppsligt attackerad – antastningen är visuell och verbal, en uppskattning av hennes marknadsvärde.

Allt detta visar att inte heller den offentliga miljön är kvinnans territorium utan mannens tillhörighet och rörelseutrymme.

Var mans egendom

Våldet mot kvinnor har i en viss mening förvärrats under modern tid. Missaktningen existerade inte i samma utsträckning i det traditionella samhället som i det nuvarande. Kvin-

nor skyddades genom sin sociala härkomst och sociala ställning mot sådant våld. Endast fadern och den äkta mannen, ibland brodern eller förmyndaren förfogade över dem. Detta relativa skydd mot manliga antastare gäller dock inte för kvinnor i de lägre sociala skikten. De kunde antastas av varje man ur ett högre skikt.

Ulla Terliden ser förändringen av det patriarkaliska våldet i samband med uppkomsten av den kapitalistiska produktionsformen. När hushållsarbetet uteslöts ur viktiga ekonomiska områden deformades detta arbete till "konsumtion" eller "kärlek" och kom därmed att

missaktas. Denna missaktning av kvinnans arbete förde med sig en tilltagande samhällelig missaktning för hennes person och därmed också för hennes kropp.

Idag riskerar varje kvinna som rör sig i den offentliga miljön att bli antastad av män ur alla sociala kategorier. Kvinnan av idag är varje mans egendom.

Stadsplanering kan inte hindra allt våld mot kvinnor, skriver Ulla Terliden, men en bättre sådan planering kan minska våldet och sätta spärar mot det. Genom små överblickbara byggnadskomplex och inriktning på gemenskapssutrymmen kan den sociala kontrollen ökas.

I den offentliga miljön kan decentraliserade kvinnohus hjälpa till att försvåra utövandet av våld mot kvinnor. Dessa skulle integreras i det sociala nätverket och planeras som självständiga kvinnorättningar.

Blotta förekomsten av kvinnorum som skyddsutrymmen och en kvinnooffentlighet som social kontrollinstans skulle mildra våldet mot kvinnor.

Förändring av miljön

Förslag till förändring av den offentliga miljön för att motverka våld mot kvinnor ställs också av Birgitte Gensch och Veronika Zimmer i artikeln *Våldsplatser i det offentliga rummet*. De båda författarinnorna är stadsplanererskor och har gjort en undersökning om det offentliga våldet mot kvinnor i den västtyska staden Kassel. Undersökningen har slagit fast att det finns ett samband mellan de olika formerna av våld mot kvinnor och de byggmässiga och rumsliga betingelserna på våldsplatsen.

De samhälleliga värderingarna hänvisar kvinnor till att använda den offentliga miljön aningen i sällskap med män, som skyddar dem från andra mäns

Hennes blotta närvaro på gatan nattetid innebär en sexuell provokation

angrepp, eller i målinriktade aktiviteter som inköp eller förflyttning till eller från en arbetsplats.

I en s k fritidssituation riskerar kvinnan genast att betraktas som tillåtet byte. Hennes blotta närvaro på gatan under kvälls- eller nattetid innebär en sexuell provokation.

Kvinnor har tvingats anpassa sig till detta mönster och därför utvecklat de tidigare nämnda strategierna; åtgärder som blir desto mer markerade ju mera natten nalkas.

Män förhåller sig tvärtom. De kan vistas i den offentliga miljön dygnet om utan att behöva ha något särskilt skäl för det, vilket visar att de uppfattar den som sitt territorium. Män förändrar också sitt beteende mot kvinnor enligt detta värderingssystem. I mörkret tillåter de sig, vad de under dagen på grund av härskande moralförhållningar är förbjudna att göra öppet.

Våldtäkterna är toppen på isberget av våld mot kvinnor. I BRD våldtas en kvinna var 7,5:e minut och i Kassel en kvinna varje dag. Utomhusvåldtäkterna ligger enligt Gensch/Zimmers beräkning på 30% av samtliga våldtäkter och de flesta är planerade. Av de 100 platser för angrepp mot

kvinnor (antastning, våldtäkt och våldtäktsförsök) som de undersökt, ligger 80 i områden utan bostäder och därmed utan social kontroll från invånare.

Grönområden tabu

Våldsplatserna ligger i s k tertiära sektorer, dvs områden som gränsar till välupplysta och trafikerade platser, i industriområden, grönområden, tunnlar, hållplatser och byggplatser samt i prostitutionskvarter.

I "grömsområdena" antastas och våldtas kvinnor ofta på väg hem från offentliga tillställningar och kulturella inrättningar som ligger vid tätt trafikerade och upplysta gator. I industriområdena sker överfallen inte direkt vid huvudbyggnaderna utan vid avgränsande murar och häckar som skymmer sikten. Områdena kännetecknas också av ett diffust gatuum med sanerings- och ödetomter. Lugnt placerade områden liksom gator med hög biltrafik förhöjer kvinnors otrygghet. Grönområden som parker, gräsmattor och rekreatiomsområden i städernas utkanter och småträdgårdar är definitivt tabu för kvinnor på kvällar och nätter. Dessa områden har endast avkoppling som syfte. Kvinnor har alltså inget legitimt skäl att uppehålla sig där och betraktas därför av männen som tillåtet villebråd.

Gångtunnlar är i Kassel ofta förbindelsevägar mellan innerstaden och kringliggande bostadsområden och kan inte undvikas. De hindrar genom sin karaktär en social kontroll även när de gränsar till ett bostadsområde. Hållplatser – särskilt ändhållplatser – utgör en särskild fara eftersom de ligger långt från bostadsområdena och därmed utom hör- och synhåll. Byggplatser är nattetid obelysta och översiktbara. De ger ofta våldsskärare möjligheter att ligga i bakhåll för kvinnor som passerar.

Tjugo procent av alla kända våldtäktsfall sker i bostadsområden. Kvinnor är särskilt utsatta för våld i byggnader där ingångarna inte ligger åt gatan, där bebyggelsen inte bildar slutna gaturum utan har stora avstånd mellan husen, i en- och tvåfamiljsområden där bostadshusen skiljs från gågatan genom tät grönska. Rop på hjälp hörs inte där och insyn är ofta helt obefintlig.

Konkreta förslag

För att minska möjligheterna till våld mot kvinnor (att helt utplåna dem kan bara ske genom att patriarkatet upphävs) föreslår Gensch/Zimmer följande åtgärder:

- I "gränsområdena" bör gå- och bilgator läggas nära varandra för att möjliggöra observation och hjälp från förbipasserande bilförare. Genomgångar och infarter bör göras översiktbara och ordentligt belysta för att hindra möjligheter till gömställen och bakhåll.
- Industriområdena kan bara förändras i samband med en generell förändrad stadsplanering.
- Grönområden kan inte göras säkra för kvinnor genom en ny planering. Ett första steg till en säkrare användning av dessa områden är att kvinnor gemensamt tar dem i besittning och därmed gör sin närvaro i dessa nattliga tabuzoner självklar. För nödvändig passering genom grönområden krävs direkta, målinriktade vägar med överblick mot belysta områden, låg och mindre rik kantgrönska och god belysning utmed gångvägen.
- Tunnlar bör spärras av under nattetid och fotgängarna integreras i gatutrafiken.
- Hållplatser måste läggas nära utpräglade nyttobyggnader som bostäder och industrier.
- Byggställen måste entydigt avgränsas från gatan genom tex oöverkomliga spärrar och

staket. Längs med byggområden måste *varje* gågata vara tillräckligt upplyst under nattetid.

- Slutligen bör bostadsområdena planeras så, att husens entréer alltid ligger åt gatan, att gaturummet återställs, att prydnadsgrönskan inte anläggs mellan bebyggelse och gågata och mellan gågata och körväg, att intilliggande friytor tydligt avgränsas från bostadsområdena och att tillräcklig belysning mynnar ut i gator och vägar.

Ovanstående ändringsförslag gäller enbart den lokala situationen. För att våldshandlingar skall kunna förhindras i någon avsevärd grad måste bostäder och arbetsplatser integreras med varandra. Kvinnors säkerhet på nattliga gator är avhängig den sociala kontrollen.

Natten förblir tabu för kvinnor

De möjligheter till våld som de tertiära sektorerna skapar, och det hot som de ständigt utgör mot kvinnor, uppehåller rådande föreställningar och minskar inte våldet mot kvinnor. Natten förblir tabu för kvinnor. En början till att upphäva detta tabu är, att kvinnor tillsammans börjar ta den nattliga offentliga miljön i besittning.

En icke-sexistisk stad

Flera av författarinnorna i *60 Arch* pekar på vikten av att närheten mellan boende och arbete återställs, eller med andra ord att den moderna skilsmässan mellan dessa levnadsformer upphävs. Ett sådant återställande är bl a ett sätt att underlätta för kvinnor att förvärvsarbeta och bli ekonomiskt oberoende.

I artikeln *Hur kan en icke-sexistisk stad se ut?* ger Dolores Hayden några idéer om hur arbete och boende kan närmas till varandra.

De flesta förvärvsarbetande kvinnor vill inte upplösa privatlivet, men de vill stärka sitt ekonomiska oberoende, sitt inflytande över barnens uppfostran och få kontakt och byta erfarenheter med andra. En nyorganisering av arbete och boende kan bara uppnås, menar Dolores Hayden, genom att hemmafruar- och hemmamän (i den mån de finns) sammansluter sig och går in för en förändring av privatlivet och den offentliga ansvarigheten.

I många områden är sanering av existerande bebyggelse förnuftigare än nybyggen. Stora enfamiljsvåningar – och hus kan göras om till bostäder för två-tre familjer/ensamstående. Parklandskap kan bildas genom att flera grönområden sammanlänkas. Överflödiga garage och andra utomhusbyggnader kan göras om till gemenskapsutrymmen, informationsbyråer, livsmedelsbutiker. Gemenskapsbussar kan ersätta privatbilar.

Att upphäva separationen mellan offentlig och privat miljö måste vara den socialistiska och feministiska prioriteten under åttitalet, anser Dolores Hayden.

Sammanfattande kommentarer

Ovan refererade undersökningar och förslag utgår från västtyska och amerikanska förhållanden. Hur mycket är relevant och tillämpligt för oss?

Utan tvivel är de två våldsförmåerna missaktning och misshandel lika aktuella här som där. En konkret arbetssuppgift för oss är att studera vår offentliga miljö och ställa förändringskrav. Det är viktigt att vi gör klart för oss själva

och för beslutsfattarna att den offentliga miljön skall vara vårt territorium lika väl som männens.

I Västtyskland är utomhusbelysningen betydligt sämre än hos oss. Här måste vi se till att vi får behålla vår relativt goda belysning och att kommunernas energi- och pengasparande inte går ut över vår säkerhet i den offentliga miljön.

Även om fysiska förändringar kan bidra till att hindra våld mot kvinnor är sådana otillräckliga om inte det grundläggande våldet samtidigt motverkas. I detta sammanhang ifrågasätter jag artikelförfattarinnornas förklaring att hushållsarbetet som sådant är förutsättningen för detta våld. Det finns en tendens i västtysk kvinnorörelse att bortse från det som ligger under, nämligen kvinnors ekonomiska beroende av män. Detta är ett känsligt ämne i Västtyskland där alltså jämt majoriteten av kvinnorna är hemmafruar.

Snarare ser jag det så här: kvinnor missaktas inte för att de utför hushållsarbete utan de utför merarbete i hushållet därför att de är missaktade och missaktningen har sin grund i att kvinnor är ekonomiskt beroende av män och därmed reducerade till sexobjekt och na-

turabetalda pigor.

Jag tror att det finns en annan förklaring till antastningen i den offentliga miljön än hushållsarbetets nedvärdering genom det kapitalistiska produktions sättet. Antastandet av kvinnor har knappast någonsin varit värre än i industrialismens barndom då kvinnor strömmade från landsbygden till städernas arbetstillfällen för att söka sitt levebröd. Då hade hushållsarbetet ännu inte antagit den karaktär av högst personliga tjänster åt män, som det nu har, men tiotusentals kvinnor ur allmogen hade proletariserats och mist det skydd de tidigare haft i kraft av sitt sociala stånd. Antalet kvinnor i lägre skikt ökade starkt och tillfällena till antastning blev fler och utnyttjades även av män som objektivt tillhörde samma klass, men som hade mer pengar än kvinnorna.

Ekonomiskt oberoende är viktigast

Så småningom legitimerades antastningen. Den könsmark-

nad som började på borgerskaps baler utsträcktes till hela den offentliga miljön och gav männen obegränsade urvalsmöjligheter. Ideologiskt underbyggdes denna legitimering med darwinistiska argument. Med kropparnas attraktion som enda kriterium för partnerval skulle den mänskliga rasen höjas. Man trodde nämligen att könsdriften är "aristokratiskt selektiv", dvs automatiskt leder de parter till varandra vars arvsegenskaper tillsammans kommer att ge bästa möjliga avkomma. Därav uttrycket "kärleksbarn".

Men vare sig samhället eller de enskilda männen var intresserade av enbart barnavling. Kvinnan måste inte bara vara "snygg" vilket enligt det darwinistiska argumentet innebär, på höjden av fruktbarhet, utan också villig att sköta barn, hushåll och passa upp mannen. Och detta kunde hon bara bli villig till om hon gjordes ekonomiskt beroende. Följaktligen var inte förutsättningen för ett fritt partnerval enligt biologisk princip, nämligen kvinnans ekonomiska oberoende ett eftersträvan svårt mål i manssamhället. "Försörjarlön" åt mannen blev bl a arbetarrörelsens krav. Till kvinnans indrivande i hemmafrurollen och merarbetet i hushållet bidrog industrins satsning på tung industri och effektiva maskiner. Arbetstillfällena minskade för kvinnor och äktenskapet blev utvägen till försörjning.

Män tror, och vet också ofta, att de direkt eller indirekt kan köpa sig sexuella och andra tjänster av kvinnor, och därför drar de sig inte för att antasta. Den viktigaste kampen är och förblir kampen för kvinnors ekonomiska oberoende av män. Och denna kamp måste gå ut på kvinnors tillgång till resurser, inte via mäns plånböcker, som t ex lön för hus-

Den viktigaste kampen är och förbli kampen för kvinnors ekonomiska oberoende.

Våldet som är toppen på ett isberg

Tomas Södergren

Det våld kvinnor utsatts för är toppen på ett isberg men också botten i den våldshierarki som dominerar vårt samhälle.

hållsarbete, vilket vissa västtyska kvinnoorganisationer kräver, utan direkt ur den samhälleliga produktionen av varor och tjänster. Här tror jag inte på en ombyggnad av bostäderna till arbetsplatser för hushållsarbete utan istället fler billiga restauranger, hotell, taxitrafik som kvinnor dels kan arbeta i, dels utnyttja för egen del. Att bostäder och arbetsplatser närmast varandra är givetvis något att sträva efter.

Att majoriteten av kvinnor är ekonomiskt beroende av män smittar av sig så att alla kvinnor missaktas och att även självförsörjande kvinnor tar på sig markservice åt män. Först när kvinnor inte längre lever över sina egna tillgångar, (mannens intjänade tillgångar är inte kvinnans egendom förrän en skilsmässa eller dödsfall aktualiserar en delning) kan missaktningen av våra själar och kroppar upphävas. Först då kan alla kvinnor kasta av sig slavbördan av merarbete i hushållet, missaktning och misshandel.

Förslagen att kampen för en förändring av kvinnors situa-

tion i den privata och offentliga miljön skall utgå från redan tagna initiativ som kvinnohus och andra kvinnoinrättningar är en fruktbar idé som vi kan och bör använda oss av, liksom att bilda grupper med förändring av privatliv och boende som målsättning. Våldtagna och misshandlade kvinnor är legio. Det våld de utsatts för är toppen på isberget, men också botten i den våldshierarki som dominerar vårt samhälle. Och det är från botten förändringen måste ske. Det räcker inte bara att kapa toppen.

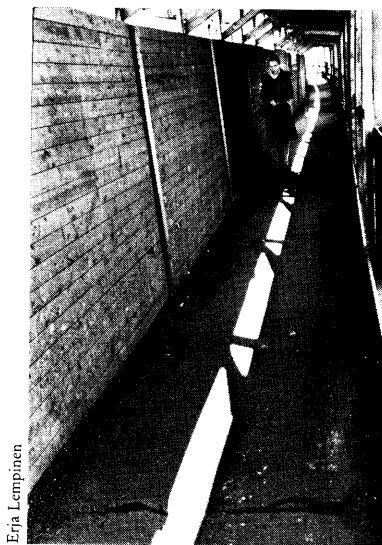
Vad är alla våra manligt styrda och dominerade inrättningar och institutioner annat än resultatet av en aktivitet som en gång för mycket länge sedan startades i de *manshus* som upprättades av oppositionella män i ett kvinnodominerat samhälle (se Efraim Brein:

- Översättning och sammanfattning av några artiklar i 60 Arch, Zeitschrift für Architekten, Stadtplaner, Sozialarbeiter und kommunalpolitische Gruppen Dec 1981 Temanummer: Kein Ort, nirgends – Auf der Suche nach Frauen räumen.

Mysterier och mysterieförbund Sthlm 1932)?

Som vi vet ledde denna kamp till seger. Det kan en kamp utifrån våra kvinnohus också göra.

Hjördis Levin

Eija Lempiäinen

Kommunernas energisparande får inte gå ut över säkerheten i den offentliga miljön.

Skapa alternativ till de manliga löntagarfonderna

□ Varken det "fria näringslivet" eller blandekonomin har skapat arbetstillfällen åt kvinnorna i glesbygd. Det är männens jobb som tryggas i första hand: varven får miljarder men textilindustrierna läggs ner.

Med löntagarfonder enligt SAP-LO-modellen skulle maktkoncentrationen bestå, fast i ny skepnad. Vad som däremot skulle kunna bli ett vapen för kvinnorna är många lokala fonder med könskvoterade styrelser och rösträtt för alla, inte bara förvärvsarbetande. Det skriver Agneta Dreber i den här artikeln.

Debatten om löntagarfonder har nästan uteslutande förts av män och vinklats utifrån manliga synpunkter vad gäller såväl sysselsättning som den svenska ekonomin i stort. Att löntagarfonder berör också kvinnors liv och arbete är självklart. Ändå har nästan inget sagts om kvinnor och löntagarfonder.

De enda som, såvitt jag vet försökt att göra något är Näringslivets Ekonomifakta. De ordnade förra våren en konferens om kvinnor och ekonomi. Större delen av denna konferens ägnades åt att genom statistik m m belysa hur okunniga – för att inte säga korkade – kvinnor är i ekonomi. Någon kritik mot dagens ekonomiska system från kvinnosynpunkt eller mot mäns normgivande sätt att tala om ekonomi framfördes inte. Den reklamkampanj som Näringslivets Ekonomifakta drev före valet, bidrog till en stark misstanke om att

de utsett kvinnor till en lätt påverkbar grupp i hetsen mot löntagarfonder.

Moderata kvinnoförbundets ordförande har sagt att den bästa garantin för sysselsättning för kvinnor (och män) är den fria marknadsekonomin. Socialdemokraterna å sin sida säger att det enda som kan rädda kvinnors sysselsättning är löntagarfonder.

På mig verkar det som om ingen i något parti faktiskt har tänkt efter vad som skulle kunna vara bra för kvinnor. Men är det inte dags nu att verkligen analysera kvinnors möjligheter till sysselsättning under 80- och 90-talen. Arbetslösheten är trots allt störst bland kvinnor.

Arbetslöshet

Kvinnors inträde på arbetsmarknaden har sammanfallit med en växande offentlig sektor. Moderaterna är det parti

som mest har talat om att begränsa och helst krympa den offentliga sektorn. Vart ska då alla nytillträdande kvinnor ta vägen? Kvinnor som bor i glesbygd har länge haft svårt att få jobb. Ändå visar till exempel jämställdhetskommitténs undersökning "Kvinnors arbete" (SOU 1979:89) att kvinnor vill arbeta i nästan samma utsträckning som män. Det "fria och lönsamma näringslivet" har sannerligen inte skapat arbetstillfällen åt kvinnorna i glesbygd. Vad värre är, vår "blandekonomi" har inte heller klarat det; statliga stöd går till att trygga mäns sysselsättning. Så har till exempel varven fått miljardbelopp i stöd medan textilindustrier lagts ned. Eisersömmerskornas kamp ska aldrig glömmas.

Skulle då SAP-LO-modellen till löntagarfonder vara bra för kvinnorna? Knapptast. Den skulle enligt min mening bara

innebära att påläggskalvarna i näringslivet ersattes med socialdemokraternas breda pojkar från fackföreningsrörelsen. Maktkoncentrationen består fast i ny skepnad. Övergångsvis skall LO ha majoritet i fondstyrelserna. LO:s medlemmar är visserligen till en tredjedel kvinnor men det finns få kvinnor i LO:s landssekreteriat. Även om LO-distrikten har en något bättre kvinnorepresentation skulle det inte för oss kvinnor kännas särskilt tryggt att överlåta kvinnors sysselsättning till dessa fondstyrelser. Det troliga är att män som lever kvar i 60-talets industripolitik kommer att fortsätta satsa på storskaliga manliga industrier. Och de har för länge sedan spelat ut sin roll.

Vad skulle då kunna gynna kvinnorna? Jag tror att en modell med många lokala fonder där *alla* och inte bara de förvärvsarbetande har rösträtt skulle kunna fungera som ett vapen för kvinnor. Kvinnorna utgör ännu inte hälften av arbetskraften men eftersom kvinnor *vill* förvärvsarbeta så måste de också få inflytande över investeringarna.

Kvotera

Möjligheterna att påverka är alltid störst när något nytt införs. Om vi fick fondstyrelser skulle vi inte behöva ställas inför problemet att peta bort män för att få in kvinnor. Det skulle vara enkelt att lagstifta om en kvotering till styrelserna så att kvinnorna blev minst hälften. Kvinnorna utgör mer än hälften av befolkningen.

De lokala fonderna skulle kunna ge lån till mindre företag, kooperativ, löntagarägda företag m fl. Lokala initiativ skulle uppmuntras och stödjäs. Arbetslösheten – både den öppna och den dolda – skulle därmed bekämpas.

Det bekymmerslösa, stor-

Tomas Södergren

skaliga tillväxtsamhällets tid är förbi. Visst måste kvinnorna få sin del av den gemensamma kakan. Men jag tror det är viktigt att vi kvinnor inte låter oss *passiviser*as till att sitta och invänta statsbidrag som aldrig kommer när våra jobb är hotade. Vi måste själva ta itu med problemen och använda våra kunskaper och erfarenheter både vad gäller företagsamhet och ekonomi. För kvinnor är *inte* okunniga i ekonomi. Kvinnor är de som i alla tider har haft hand om hushållsekonomin

och lärt sig att handskas med knappa resurser. Att kvinnor sedan inte talar som män är något positivt. Jag tror att det är av ren protest som kvinnorna vägrat att lägga sig till med de stela, abstrakta språk som män använder i sina debatter.

Kvinnorna måste kämpa för att få ett eget verkligt inflytande över produktionsmedlen. Det skulle vi kunna få genom en alternativ modell till lokala löntagarfonder. □

Agneta Dreber

Kvinnorna vid
belägrad bas:

De trodde vi var ofarliga

□ – Måste vi fängslas är det deras problem, inte vårt. Vi gör detta för att hindra regeringen från att agera olagligt och spränga oss alla i bitar. Det här säger Rebecca Johnsson, en av de kvinnor som fängslats i samband med aktioner vid Greenham Common. Idag är hon tillbaka i lägret igen. En av de många kvinnor som lämnat allt för att med sin närvaro utanför den amerikanska flygbasen protestera mot den planerade kärnvapenupprustningen.

- För ett och ett halvt år sen startade 40 kvinnor och barn en marsch från Cardiff i England med den amerikanska flygvapenbasen Greenham Common, 8 mil väster om London, som mål. Man ville få tillstånd en offentlig, TV-sänd debatt, om de 96 kryssningsmissiler som enligt beslut i Bryssel 1979 via NATO, ska installeras på basen med början den 12:e december 1983.

- Kvinnornas begäran nonchalerades. De valde då en djärv metod för att få uppmärksamhet. De stannade helt enkelt kvar utanför basens grindar sedan de

först kedjat fast sig (se intervju med Helen John).

- 20 kvinnor i en utomparlamentarisk aktion har vänt debattklimatet runt kärnvapenfrågan från tystnad till engagerade offentliga samtal. Vid den luciademonstration där vi deltog stod TV-bolag och ärevärdiga tidningar som Times och Guardian i kö för att intervjua kvinnorna.

- Förutom de väntade NATO-vapnen, totalt 160 kryssningsmissiler, har England egna kärnvapen, tex den ubåtsbaserade Trident 2-missilen. Fyra nya Trident 2-ubåtar köper Thatcher

upp i USA. Miljarder för det egna engelska atomförsvaret rullar bort som kunnat användas till att hejda och minska arbetslösheten. Sen Thatcher kom till makten 1979 har den stigit med två miljoner.

- Motståndet mot kärnvapenupprustningen växer nu snabbt. Enligt färskna mätningar är omkring 60 procent av engelsmännen kärnvapenmotståndare. Labourledaren Michael Foot har personligen besökt Greenham Commonlägret. Han ger kvinnorna allt stöd och lovar atomvapennedrustning om Labour

kommer till makten i nästa val. CND, Campaign for nuclear disarmament, drar ökande skaror.

• Kvinnorna väntade 10 000 personer som allra mest till den stora demonstrationen vid Commonbasen 12:e december 1982. Men till slut var vi 31 000 människor från hela Europa (de flesta från England dock) som hand i hand omringade basens hela galler, 14 km i omkrets. Några tusen kvinnor stannade kvar för att med ickevåldsmetoder blockera basens alla grindar den 13:e december.

Härintill samtalar vi med ett

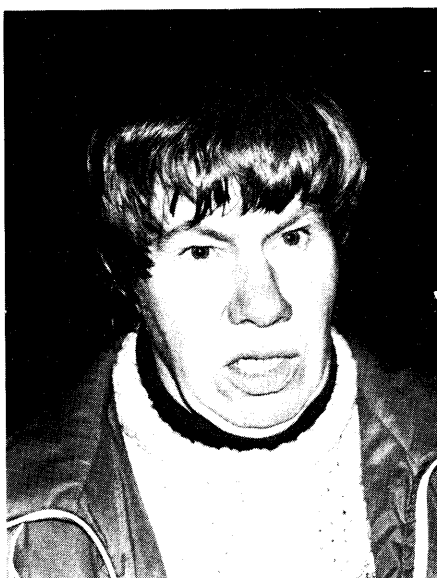
par av de kvinnor som under svåra existentiella villkor hårdat ut i mer än ett år i lägret.

**CATHARINA STEN-
BERG skrev
och
EVA GRAPE
fotograferade**

10 000 var väntade – 31 000 kom till demonstrationen vid Commonbasen den 12 december förra året. Människor som strömmade till från hela Europa för att protestera mot kärnvapenupprustningen.

De trodde
vi var
ofarliga . . . forts.

Helen John

– Folk var mer intresserade av våra blåsor på fötterna och av hur våra män kände sig än av vår aktion. Det var då vi bestämde oss för att följa suffragetternas exempel och kedja fast oss vid basens staket, när vi första gången kom hit genom en fredsmarsch som började i Cardiff.

Vi trodde att vi omedelbart skulle bli arresterade. Men militärchefen här ansåg oss ofarliga, eftersom vi är kvinnor. Han kom ut och hälsade oss välkomna att stanna så länge vi ville. Nu har över ett år gått. Basens chef har hunnit ändra uppfattning om kvinnor.

Gett upp allt annat

Vi träffar Helen John i mörkret utanför ett av tälten. Hon är en av de kvinnor som varit i lägret från starten. Helen är 43 år, hennes yngsta barn 4. Hon har gett upp hela sin normala tillvaro för att vara med om att stoppa kryssningsmissilerna. Egentligen är Helen barnmorska. Hennes man var elektriker. Nu är han arbetslös.

Det är råkalnt i luften och vi ser Helens ansikte bara genom det svaga ljuset från den falnande elden framför oss. Hennes kraftigt markerade drag har en beslutsamhet, som når ända in i döden, om nödvändigt. Det finns inget mondänt över Helen, inte minsta drag av innetjej. Hon är här med sitt liv, varken mer eller mindre:

– Myndigheterna kan stoppa mig bara om de låser in mig för gott i fängelse eller skjuter mig. Ska jag ändå dödas av missilerna har jag inget att förlora.

Men jag är helt övertygad om att vi kommer att stoppa missilerna. När vi ser de dumma unga män som arbetar på basen vet vi, att de slänger bort sitt liv i onödan. Ni har själva varit här idag och sett att vi hindrat flygbasen från att fungera.

Polischock

Under de tidiga morgontimmarna har den av oss som sov i kylan på marken nära den violetta grinden fått uppleva hur 400 poliser gjorde chock. Med

specialtrimmade styrkor vräkte de in bland kvinnorna, som låg på marken framför grindarna, tätt tillsammans.

I flera timmar höll kvinnorna ut. Till slut segrade brutaliteten över den spröda insiktsfullheten. 2 000 kvinnor räckte inte för att hejda 400 poliser.

Helen John är säker på att vid nästa demonstration finns inte en enda arbetare som klarar att utföra något arbete. De kvinnor som nu stod vid sidan och tittade på kommer tillbaka för att våga handla, utsätta sina kroppar. Efter två hårda demonstrationsdagar är Helen John på väg hem till en blyxtvisit i familjen:

– Jag var länge hemma hos mina fem barn, som jag älskar så intensivt. Utan dem hade jag kanske inte varit här. När jag bestämde mig för att bo i Greenham Commonlägret gav jag inte min man någon valfrihet. Han var tvungen att stanna hemma med barnen. Det blev en svår chock för honom. Han fick ge upp sitt arbete som elektriker i en tid, då miljoner engelsmän är arbetslösa. Nu le-

ver min familj på socialhjälp.

Allt det här var svårt för Douglas att acceptera, även om han känner mig tillräckligt för att veta att mitt avgörande är välgrundat. Jag vill att familjen ska överleva men tror inte att man behöver ha jobb för att göra det.

Sänkt standard

Jag kan inte be männen på flygbasen ge upp sina arbeten, ifall jag inte förväntar mig samma sak av min man. Själv har jag i många år fått avstå från att arbeta i mitt yrke för att sköta mina barn.

Min familj har fått skuldsätta sig och sänka sin standard. Jag beklagar, att det skulle behöva hända men jag föredrar den utvecklingen framför att kryssningsmissilerna kommer till England. Då har ingen av oss någon framtid. Min yngste son, som bara är 4 år, önskar jag ett långt och lyckligt liv.

Alla har svåra perioder att gå igenom. För min familj ska det

bli bättre bara vi avvärjt kärnvapenhotet.

Till Luciademonstrationen har kvinnorna inbjudit män att komma som barnpassare och matlagare. Helen säger, att man egentligen inte tänkt inbjuda några män alls, eftersom man vill ge alla kvinnor som kommer chansen att tillsammans visa att de själva, männen i deras liv, deras familjer aldrig någonsin kan få skydd genom det kärnvapen-paraply maktthavarna vill tvinga in dem under.

– Männen har haft sin chans och vi ber inte längre om deras förståelse. De har misslyckats med att hindra denna mardröm från att utvecklas.

I början hörde också män till Greenham Commonkvinnornas grupp, dock utan att delta i beslutsprocesserna.

Enbart kvinnor

Olika organisationer, t ex CND, försökte få kvinnorna att ansluta sig till dem. Kvinnorna vägrade bestämt att un-

derordna sig både enskilda män och övergripande rörelser. Men de kastade inte ut männen ur lägret.

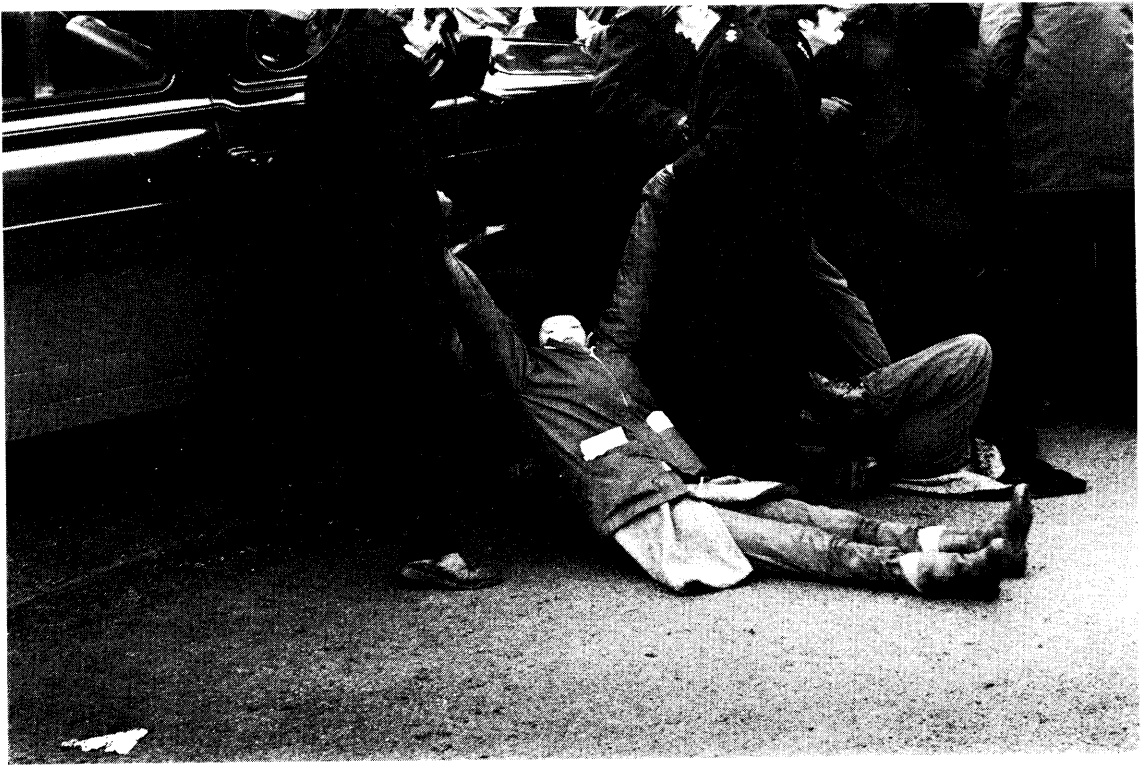
– Nej, vi bad dem ge sig iväg, eftersom vi ville möta myndigheterna enbart som kvinnor. Vi gjorde klart för männen, att de inte var välkomna att stanna hos oss. Vi trodde, att de skulle förstå, ifall de verkligen menade allvar med att stödja oss. Några av dem blev ledsna och missförstod våra skäl. Det var tråkigt och vi tog det hårt att behöva såra våra manliga kamrater.

Men vi är inte här för att göra trevliga saker. Vi är här för att stoppa kryssningsmissilerna. Ibland måste man kanske vara hård i saker där man normalt är mjuk.

Jag tycker inte det är ett för högt pris för att skydda planeten att be ett halvt dussin män ge sig iväg och låta oss tänka som kvinnor och handla som kvinnor.

– Vi är inte här för att göra trevliga saker. Vi är här för att stoppa kryssningsmissilierna. (Helen John)

Rebecca Johnson

Rebecca Johnson tycks blomstra av hälsa trots det hårda liv hon för med ett hem som består av ett plastskynke och några träpallar på marken att sova på. En lätt ögoninfektion är det enda yttre tecken vi kan spåra på att Rebeccas vinter varit svår. När vi träffar Rebecca tror hon att polisen snart tänker jämna läget med marken. Då ska hon sova utan plastskydd på bara marken och säga att hon är på en dygnsång picknick. Rebecca är uppfostrad till pacifist. Hon är 28 år.

– Min far satt i fängelse för fredsbrött 1939 – några dagar! Han bodde i en kristet socialistisk pacifistisk kommunitet. Jag växte upp där tills jag var åtta år. Jag är yngst av åtta syskon. Alla mina syskon utom en stöder mig, fast de inte deltar aktivt i fredsarbete. Jag är född i Shopshire, kommuniteten startade i Tyskland, men det är en lång historia.

Jag var latent väl förberedd för att komma hit till läget. Men det var ett besök i Hiroshima 1980 som väckte mig till handling. Det jag såg och kände när jag gick runt i Hiroshima var mer än jag någonsin kunnat ana att jag skulle känna

om hur krig fungerar. Tillbaka i England tog jag en kurs som forskningsstudent med huvudriktning på internationella relationer.

Alltmer började jag inse, att det inte var tillräckligt. Jag var tvungen att komma hit med min egen person, mitt eget liv. Det var ett svårt beslut. Jag var just i början av min forskarkarriär.

I fängelse

Rebecca är en av de kvinnor som suttit i fängelse. Tillsammans med 18 andra kvinnor bröt hon sig in på basens område den 27:e augusti 1982. Kvinnorna lyckades ockupera en vaktkur. De arresterades och fördes till polisstationen i Newbury. Åtalspunkten löd: brott mot borgfreden. Lagen härrör från 1361 och innebär att var och en som bryter kungens eller drottningens borgfred kan ställas inför domstol.

– Vi forcerade gallren och sprang in på basens område eftersom vi anade att regeringen höll på att intensifiera arbetet för att tidigare än beräknat kunna ta emot kryssningsmis-

silerna. Enligt planerna ska de anlända i december 1983. De kommer säkerligen dessförinnan.

Den 5:e oktober blev jag arresterad på nytt, när jag och en annan grupp kvinnor la oss på marken för att hindra anslutning av nya avloppsrör till basen.

Detta var efter myndigheternas andra rövning av vårt läger. Så snart de hade vräkt undan oss började de gräva diken genom området där våra tält hade stått.

Avloppsrören var avsedda för den utökade personalstyrka om 1 300 amerikaner som behövs till att bygga ramper inför kryssningsmissilernas ankomst.

Nya vänner

Som ett resultat av de två rättegångar som följde kastades 23 kvinnor i fängelse i 14 dar. Rebecca fördes till ett slutet fängelse, Holloway. Hon satt inlåst 22–24 timmar per dygn utan möjlighet till kontakt med de övriga Greenham Commonkvinnorna. Men hon lärde känna andra kvinnor i fängelset, fick nya vänner.

– Med de vanliga kvinnliga

Greenham Common, december, 1982

fångarna kunde jag tala om sambandet mellan de miljoner pund som betalas till kärnvapen och alltså inte kan användas för social välfärd. Mina kontakter med de andra fångarna oroadе fängelseledningen. Den vågade inte behålla mig i Holloway utan jag flyttades till en öppen paviljong.

Där uppmuntrades kvinnorna att spionera på varann. Ändå fick vi en hel del stöd. Flera av kvinnorna i fängelset ville komma hit till lägret och tala med oss, när de blev frisläppta. Men de flesta vi träffade har långa straff, kan inte vara här med oss nu.

Jag såg faktiskt en av dem. Hon släpptes förra veckan.

Hon tillhör en grupp prostituerade i Manchester och stödde oss, när vi ville genomföra min idé att alla män i Manchester skulle kunna skriva till sina riksdagsledamöter och kräva att dem att rösta emot kärnvapen.

"Arresterera regeringen!"

Den stora blockaden av basens alla grindar har ännu inte ägt rum, när vi samtalar med Rebecca. Hon är förtröstansfull:

– Vi anser basen illegal. Vi är i vår fulla rätt att stoppa arbetet. Polisintendent Scott Picton försäkrade mig, att om polisen ställs i en situation, där myndigheterna tvingar fram

arresteringar ska de ske så var- samt som möjligt. Fram till idag har polisvåldet varit minimalt. Jag förutsätter att samma sak gäller i morgon.

(Rebecca blev inte sannspådd. Vid polischocken på morgonen den 13:e december vid the Violet gate sades brutaliteten vara större än vid något tidigare tillfälle.)

Liksom flera övriga kvinnor anser Rebecca, att det borde vara regeringen som skulle arresteras, inte de fredsarbetande kvinnorna.

– Måste vi fängslas är det deras problem, inte vårt. Vi gör detta för att hindra regeringen från att agera olagligt och spränga oss alla i bitar. □

I ngen människa är en ö, hel och fullständig i sig; varje människa är ett stycke av fastlandet, en del av det hela; sköljes en jordklump bort av havet, varder Europa i samma mån mindre, såsom ock en udde i havet bleve, såsom ock ett jordagods, tillhörande dina vänner eller dig själv; varje människas död förminskar mig, ty jag är innesluten i mänskligheten; och sänd för den skull aldrig bud och fråga för vem klockan klämtar; den klämtar för dig.

John Donne
1573 – 1631

PRENUMERERA PÅ vi människor 1983

☐ Jag vill prenumerera på Vi människor för 1983.

Pris: 75 kr.

(Skicka inga pengar nu. Vi skickar inbetalningskort)

Namn:

Adress:

Postadress:

Porto

Vi människor

Solidaritetsrörelsens hus

**Barnängsg 23
116 41 Stockholm**